

PROGRAM RAZVOJA KULTURE GRADA ZAGREBA 2024.-2030.

Prilog: Osnovna analiza s ocjenom stanja i SWOT analiza

**Grad Zagreb
Institut za razvoj i međunarodne
odnose – IRMO**

Zagreb, rujan 2023.

IRMO

PROGRAM RAZVOJA KULTURE GRADA ZAGREBA 2024.-2030.

Osnovna analiza s ocjenom stanja i SWOT analiza

Sadržaj

1.	Uvod	5
	Osnovna/cljučna obilježja Zagreba: povijest, ustroj, geografija, demografija	5
	Okolnosti razvoja kulture i izazovi krize	6
2.	Zakonodavni okvir, strateški i planski okvir razvoja kulture	8
2.1.	Nacionalni zakonodavni i strateški okvir	8
2.2.	Lokalni okvir kulturnih politika	11
3.	Upravljanje kulturom	13
4.	Institucionalni okvir	15
4.1.	Javne ustanove u kulturi	15
4.2.	Civilni sektor u kulturi	16
4.3.	Privatni sektor u kulturi	18
5.	Djelatnosti kulture i kulturna produkcija	22
5.1.	Knjižnična djelatnost	22
5.2.	Izdavaštvo	25
5.3.	Muzejska djelatnost	26
5.4.	Kazališna i plesna djelatnost	31
5.4.1.	Kazališna djelatnost	31
5.4.2.	Plesna umjetnost	34
5.5.	Glazbena umjetnost	36
5.6.	Vizualne umjetnosti	39
5.7.	Audiovizualna djelatnost	41
5.8.	Centri za kulturu	44
5.9.	Kulturno-umjetnički amaterizam	46
5.10.	Interdisciplinarne i nove umjetničke i kulturne prakse	48
5.11.	Kultura i umjetnost u zajednici	50
6.	Kulturna infrastruktura i baština	51
6.1.	Infrastruktura u kulturi	51
6.2.	Kulturna baština	57
7.	Financiranje kulture	60
8.	Zaposlenost u sektoru kulture u Gradu Zagrebu	68
8.1.	Zaposlenost u javnim ustanovama u kulturi	68
8.2.	Zaposlenost u civilnom kulturnom sektoru	69

8.3. Zaposlenost u privatnom kulturnom sektoru	69
9. Ekonomski pokazatelji poslovanja u sektoru kulture	72
9.1. Prihod javnog kulturnog sektora	72
9.2. Prihod civilnog kulturnog sektora	72
9.3. Prihod privatnog kulturnog sektora	72
10. Kulturna participacija i sudjelovanje u kulturi	76
11. Kulturna suradnja	79
12. Kultura i ostali sektori	81
12.1. Kultura i obrazovanje	81
12.2. Kultura i turizam	83
12.3. Kultura i zdravlje	86
12.5. Zelena kultura	87
13. Kultura i specifične društvene skupine	89
13.1. Kultura i manjine	89
13.2. Kultura i osobe s invaliditetom	90
13.3. Kultura i mladi, starije osobe, nezaposleni i migranti	91
Izvori	94
SWOT analiza	97

Popis tablica

Tablica 1. Ustanove u kulturi kojima je Grad Zagreb osnivač ili suosnivač	15
Tablica 2. Broj udruga u Zagrebu po djelatnostima, listopad 2022.	17
Tablica 3. Broj registriranih udruga u kulturi u većim gradovima i udjel u ukupnom broju udruga u RH, 2021.	17
Tablica 4. Broj registriranih privatnih subjekata u odabranim djelatnostima kulture	18
Tablica 5. Broj registriranih obrta u odabranim djelatnostima, 2022.	20
Tablica 6. Knjižnice Grada Zagreba, 2016.-2020.	22
Tablica 7. Knjižnična djelatnosti i književni programi – nezavisni korisnici	23
Tablica 8. Izdavačka djelatnost	25
Tablica 9. Podaci o poslovanju muzeja u periodu 2019.-2021.	26
Tablica 10. Produkcija javnih kazališta od 2019.-2021.	32
Tablica 11. Produkcija HNK Zagreb 2018.-2021.	32
Tablica 12. Produkcija Zagrebačkog plesnog centra 2018.-2020. godine	34
Tablica 13. Produkcija gradskih ustanova u glazbeno-scenskoj djelatnosti u 2020. godini	36
Tablica 14. Produkcija Zagreb filma, 2018.-2020.	41
Tablica 15. Broj sufinanciranih filmskih produkcija iz gradskog proračuna na godišnjoj razini, 2016.-2020.	42
Tablica 16. Produkcija centara za kulturu Grada Zagreba, 2017.-2020.	45
Tablica 17. Produkcija centara za kulturu, 2020.	45
Tablica 18. Produkcija kulturno-umjetničkog amaterizma, 2016.-2020.	47
Tablica 19. Produkcija u području inovativnih umjetničkih i kulturnih praksi, 2016.-2020.	48
Tablica 20. Infrastrukturni kapaciteti gradskih ustanova u kulturi	51
Tablica 21. Registrirana kulturna dobra u Gradu Zagrebu	57
Tablica 22. Proračun javnih potreba u kulturi Grada Zagreba za 2022. godinu	60

Tablica 23. Nezavisna produkcija ustanova u kulturi prema djelatnostima 2016. – 2021. (izvršenje)	61
Tablica 24. Planirani i izvršeni proračuni za Grad Zagreb i kulturu u Gradu Zagrebu u razdoblju od 2016. do 2021. godine	62
Tablica 25. Broj kulturnih programa iz Zagreba financiranih od strane Ministarstva kulture i medija 2018.-2020.	62
Tablica 26. Broj kulturnih programa iz Zagreba financiranih iz Programa Kreativna Europa	63
Tablica 27. Izdvajanja Grada Zagreba po gradskim ustanovama u kulturi, 2018.-2021.	64
Tablica 28. Zaposleni u ustanovama u kulturi Grada Zagreba, 2017.-2021.	68
Tablica 29. Tablica: Zaposleni u udrugama/umjetničkim organizacijama registriranim u Zagrebu	69
Tablica 30. Broj zaposlenih osoba u privatnom sektoru po djelatnostima, 2016.-2021. u Gradu Zagrebu	70
Tablica 31. Prihodi i rashodi Grada Zagreba u području kulture iz različitih izvora	72
Tablica 32. Prihodi u udrugama/umjetničkim organizacijama registriranim u Zagrebu	72
Tablica 33. Prihod privatnih subjekata u kulturi u Zagrebu u kunama, 2022.	73
Tablica 34. Broj posjetitelja/korisnika programa 2017.-2020. po djelatnostima	76
Tablica 35. Planirana/ostvarena izdvajanja javnih sredstava za međunarodnu, međužupanijsku i međugradsku kulturnu suradnju 2016.-2021.	80
Tablica 36. Srednje škole za obrazovanje u kulturi u Zagrebu	81
Tablica 37. Osnovne škole za obrazovanje u kulturi u Zagrebu	81
Tablica 38. Dolasci i noćenja turista u Zagreb, 2016.-2020.	83

Popis slika

Slika 1. Razvojni smjerovi i strateški ciljevi NRS-a 2030.	10
Slika 2. Ustrojstvo Ureda za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo	13

1. Uvod

Osnovna analiza stanja u ovom dokumentu rađena je temeljem podataka zaključno do 2021. godine. Dostupni su podaci s analizom koja seže unatrag nekoliko godina (od 2016.). Budući da je tijekom izrade dokumenta došlo do promjene uprave u Gradu Zagrebu te je u proces uključena dodatna razina participacije, proces izrade Programa razvoja kulture grada Zagreba 2024.-2030. oduljio, podaci iz analize donekle su se promijenili, osobito vezano za financiranje i upravljanje. Analiza ipak pokazuje relevantno stanje od kojeg se i krenulo u promjene, a koje je značajno utjecalo na strateške odrednice dokumenta.

Osnovna/ključna obilježja Zagreba: povijest, ustroj, geografija, demografija

Povijest

Zagreb je glavni grad Republike Hrvatske i najveći grad u Hrvatskoj po broju stanovnika. Prostire se na površini od 641 km², na nadmorskoj visini od 158 m. Današnji Zagreb izrastao je iz dvaju srednjovjekovnih naselja, Gradeca i Kaptola, koja su se stoljećima razvijala na dvama susjednim brežuljcima i čine jezgru današnjeg grada, njegovo povijesno središte. Prvi pisani spomen Zagreba datira iz 1094. godine kada je na Kaptolu osnovana biskupija, dok je susjedni Gradec 1242. godine proglašen slobodnim kraljevskim gradom. Godine 1557. Zagreb se u pisanim dokumentima prvi puta spominje kao glavni grad Hrvatske. Isusovci 1669. godine osnivanju prvu gimnaziju i Akademiju, pa se ta godina smatra godinom utemeljenja Zagrebačkog sveučilišta. Godine 1776. u Zagreb je, iz Varaždina, preseljeno sjedište Hrvatskog kraljevskog vijeća (Vlade). Gradec i Kaptol administrativno se ujedinjuju u jedinstveni grad Zagreb 1850. godine, nakon čega slijedi njegov ubrzani razvoj. Naposlijetku, 25. lipnja 1991. godine Sabor Republike Hrvatske proglasio je neovisnost i suverenost Republike Hrvatske i Zagreb postaje glavni grad. Položaj grada, na jugozapadnom rubu Panonske nizine, podno južnih padina Medvednice, na lijevoj i desnoj obali rijeke Save koji je na mjestu spajanja alpske, dinarske, jadranske i Panonske regije, omogućio je da Zagreb postane most između srednjoeuropskog i jadranskog područja.

Ustroj i administrativni obuhvat

Kao najveći i glavni grad, Zagreb je kulturno, znanstveno, gospodarsko i upravno središte Republike Hrvatske te ima status županije. Zahvaljujući tome što je najveći prometni centar u Hrvatskoj, razvijenoj industriji s dugom tradicijom i znanstvenim i istraživačkim ustanovama, Zagreb je gospodarski najrazvijeniji grad u Hrvatskoj. Grad Zagreb je kao glavni grad Hrvatske posebna teritorijalna, upravna i samoupravna jedinica koja ima položaj grada.

Gradska četvrt, uz mjesne odbore, oblik je mjesne samouprave u Gradu Zagrebu putem kojeg građani sudjeluju u odlučivanju o poslovima iz samoupravnog djelokruga Grada i lokalnim poslovima koji neposredno i svakodnevno utječu na njihov život i rad. Grad Zagreb ima 17 gradskih četvrti: Donji grad, Maksimir, Novi Zagreb – zapad, Črnomerec, Stenjevec, Sesvete, Gornji grad – Medveščak, Peščenica – Žitnjak, Trešnjevka – sjever, Gornja Dubrava, Podsused – Vrapče, Brezovica, Trnje, Novi Zagreb – istok, Trešnjevka – jug, Donja Dubrava, Podsljeme.

Mjesni su odbori osnovani za pojedini dio gradske četvrti, pojedino naselje ili više međusobno povezanih manjih naselja, ili dio većeg naselja koji u odnosu na ostale dijelove čini zasebnu cjelinu. U Gradu Zagrebu ukupno je 218 mjesnih odbora.

Demografija

Prema prvim podacima Popisa stanovništva iz 2021. godine u Gradu Zagrebu živi 769.944 stanovnika od kojih je muškaraca 359.817, a žena 410.127. Ukupno je 300.650 kućanstava od kojih 299.792 privatnih, te 393.433 stambenih jedinica, a njih 382.926 su stanovi za stalno stanovanje (Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021). Prema podacima Gradskog ureda za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, Odjela za statističke i analitičke poslove iz prosinca 2021. godine s 31.12.2020. ukupno je bilo 192.581 korisnika mirovina.

U školskoj godini 2020./2021. bilo je 37.157 djece u vrtiću, što je u odnosu na školsku godinu ranije 6,4% manje djece u vrtiću, 61.332 učenika su u osnovnim školama, što je povećanje od 0,2%, 35.325 učenika u srednjim školama, 1,15% više u odnosu na godinu prije, i 75.259 studenata na visokim učilištima, odnosno 1,3% više nego akademske godine 2019./2020.

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća u pravnim osobama u Gradu Zagrebu za listopad 2021. iznosila je 8.267 kuna, što je porast za 6,5% u odnosu na listopad 2020. godine (Ključni podaci o gradu Zagrebu).

Prema posljednjim podacima Gradskog ureda za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, Odjela za statističke i analitičke poslove iz studenoga 2021. godine, u Gradu Zagrebu ukupno je bilo 431.130 zaposlenih od toga 202.785 žena. Nezaposlenih je bilo sveukupno 15.567, od kojih 7.807 žena, dok je ukupna stopa registrirane nezaposlenosti, u studenome 2021. godine, iznosila 3,5% (zaposleni u studenome 2021). U odnosu na studeni 2020. kada je ta stopa bila 4,6%, nezaposlenost je pala.

Okolnosti razvoja kulture i izazovi krize

Zagreb je najveće kulturno središte Hrvatske sa značajnim brojem kulturnih objekata, ustanova i zaštićenih kulturnih dobara (626) (Registar kulturnih dobara RH)¹ te brojnim kulturnim i umjetničkim aktivnostima. Na funkcioniranje redovitih aktivnosti kulturnog sektora u Zagrebu, kao i u svijetu, utjecala je pandemija COVID-19 i potresi koji su se dogodili 22. ožujka i 29. prosinca 2020. godine zbog čega su brojne kulturne ustanove, umjetnici, udruge i drugi svoje aktivnosti usmjerili na digitalne platforme poput Zooma, Facebooka, Instagrama, YouTubea, Skypea, Vimeoa i drugih. Od proglašenja epidemije 11. ožujka 2020. godine, sve kulturne aktivnosti provodile se uz poštivanje pridržavanja epidemioloških mjera Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske, što je uključivalo najprije otkazivanje i odgađanje aktivnosti, a potom izvođenje aktivnosti uz posebne mjere poput smanjenog broja i distanciranja publike.

Premda postoji analiza „Učinaka COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje u Gradu Zagrebu“, ona nije uključila analizu posljedica COVID-19 na kulturu Grada Zagreba. Također, ne postoji statistika odnosno dostupne analize kako je predmetna kriza, kao i ona vezana uz posljedice potresa, utjecala na rad i poslovanje kulturnih ustanova i na zaposlenost u sektoru kulture. Svega je nekoliko svježih podataka vezanih za kulturne institucije Grada Zagreba za vrijeme COVIDa-19 i potresa. Tako je kazališta u vlasništvu Grada Zagreba u 2020. godini posjetilo 731.294 gledatelja što je za 41,5 % manje u odnosu na 2019. godinu, knjižnice su 2020. godine zabilježile pad posudbe knjižne građe od 17% u odnosu na 2019. godinu, posuđeno je 2.203.967 svezaka dok je posudba periodičkih publikacija i audiovizualne građe ostala na istoj razini a posudba e-knjige se četiri puta povećala u odnosu na prethodnu godinu- posuđeno je 32.151 jedinica te je kao novost uvedena i usluga online upisa, dok je u 2020. godini 8 kina koja imaju 47 dvorana i 8.643 sjedala posjetilo sveukupno 648.514 posjetitelja,

¹ Na dan 31.3.2022.

za razliku od 2019. godine kada je broj gledatelja u kinima bio 2.240.007 koji su pohodili 9 kina s 49 dvorana i ukupno 9.185 sjedala, a što predstavlja svega 29 % posjećenosti kina u usporedbi s 2019. godinom (Zagreb u brojkama 2021.). Podaci o stanju u muzejskom sektoru dostupni su kroz pregled rezultata nekoliko istraživanja koji ukazuju na znatni pad posjećenosti koji je utjecao na ostvarenje prihoda i gubitak vlastitih sredstava muzeja te zaokret aktivnosti prema digitalnim sadržajima (Rihtar Jurić, 2021.; MDC, 2020.; NEMO, 2020.). Podaci se odnose na muzejski sektor u Hrvatskoj te nisu specifično izdvojeni muzeji na području grada Zagreba, no svakako da je stanje na razini nacionalnog muzejskog sektora bilo indikativno i za situaciju u Zagrebu koja je bila dodatno pogoršana utjecajem potresa.

Zaklada „Kultura Nova“ izradila je dva obuhvatna istraživanjima o utjecajima pandemijske krize i posljedica potresa na kulturni sektor. Prvo istraživanje² se ciljano bavilo utjecajem epidemije COVID-19 i potresa na 74 organizacije civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti, od kojih je njih 47,3% iz Grada Zagreba. Iz tog istraživanja, između ostalog, vidljivo je da je veliki postotak sektora kulture, čak 56,1% izravno i neizravno (kroz neostvarene suradnje) pogođen epidemijom COVID-19 i potresom. Prema rezultatima istraživanja, najveća oštećenja bilježe se na prostorima za kulturno-umjetničke aktivnosti (57,1 %), što indicira visoke razine narušenosti uvjeta administrativnog i produkcijskog rada organizacija. Otkazivanje i odgađanje kulturno-umjetničkih aktivnosti izravno je pogodilo brojne djelatnike organizacija kao i njihove vanjske suradnike (npr. umjetnike i autore, kustose, istraživače) te je za posljedicu imalo otkazivanje ugovora o suradnji. Posljedice krize izazvane epidemijom COVID-19 odrazile su se i na prihode organizacija, na njihov pad, posebno iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Drugo istraživanje³ se provelo u suradnji s Ministarstvom kulture i medija Republike Hrvatske (RH) te je obuhvatilo cjelokupni kulturni sektor u RH, uključujući „kulturnu baštinu, sve kulturne djelatnosti i umjetničke discipline u svim trima sektorima – javnom, privatnom i civilnom sektoru, bez obzira na to djeluju li na profitnoj ili neprofitnoj osnovi“ (Vidović (ur.), 2021.). Po pitanju kulturnog sektora grada Zagreba, zanimljivo je da je u uzorku istraživanja najviše odgovora iz Zagreba stiglo od strane civilnog sektora (38,5%), potom od samostalnih umjetnika i fizičkih osoba (26,9%), a najmanje od javnog sektora (15,3%). Iz istraživanja doznajemo da su visoki udjeli ispitanika koji su izravno pogođeni posljedicama potresa iz područja Grada Zagreba (37,3%) i Zagrebačke županije (32,3%), dok je u Zagrebu 33,3% ispitanika neizravno pogođeno što nas dovodi do zbroja od 70% ispitanih kulturnih aktera na čije je djelovanje potres imao izravne ili neizravne posljedice koje uključuju štete na prostorima rada (od čega najviše na uredskim prostorima i prostorima za različite aktivnosti). Uz potres, pandemija je ostavila dubok trag na kulturni sektor u Zagrebu u registru nemogućnosti i neregularnih odvijanja kulturno-umjetničkih aktivnosti, a što je, uz opći pad gospodarskih aktivnosti i dinamike prihodovanja proračunskih sredstava utjecalo na smanjenje financijskih subvencija za kulturni sektor. Privatni sektor u kulturi, pogotovo organizatori velikih festivala koji se održavaju na području Zagreba, je bio iznimno pogođen, a ukupni utjecaj krize na kulturni sektor je imao faktor prelijevanja na gospodarstvo. To se primarno odnosi na nezanemariva sredstva koja sektor kulture troši na različite oblike usluga, od smještaja, prijevoza, IT servisa, usluga dizajna, arhitekture do marketinga. Zastoj u radu kulturnog sektora u Zagrebu kao gradu koji njeguje i potiče svoj turistički karakter, ali i održava ulogu nacionalnog središta kulturnih zbivanja i kvalitete kulturno-umjetničkih sadržaja i inicijativa je uzrokovao duboki trag koji se tek treba sanirati. Pandemija je posebno utjecala na djecu i mlade pa je potrebno kulturu snažnije usmjeriti prema mladima kako u smislu razvoja kreativnosti, ali i za jačanje samopouzdanja i integracije.

² Tekst izvještaja istraživanja dostupan je na mrežnim stranicama Zaklade Kultura nova https://kulturanova.hr/istrazivanje_covid_potres/izvjestaj/ (27.4.2022.).

³ Tekst izvještaja istraživanja dostupan je na mrežnim stranicama Zaklade Kultura nova https://kulturanova.hr/istrazivanje_covid_potres_2_faza/izvjestaj/ (27.4.2022.).

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Zagreb kao kulturno središte Hrvatske - Izniman geografski položaj - poveznica srednjoeuropskog i jadranskog prostora - Pad broja nezaposlenih - Broj školske djece i studenata u blagom porastu Negativna - Smanjenje broja stanovnika - Smanjenje broja djece vrtićke dobi - Posljedice pandemije i potresa na kulturni sektor	- Razvoj zajednice kroz participaciju i građanski angažman u kulturi i umjetnosti - Postizanje veće društvene kohezije i ujednačenosti kroz kulturu i umjetnosti - Razvoj kulturnog turizma - Sinergija kulturnog i gospodarskog sektora kroz pozitivnu valorizaciju uloge kulture na ekonomska kretanja	- Sanacija kulturnih dobara i prostora za kulturu oštećenih potresom - Stabilizacija rada izvaninstitucionalnog kulturnog sektora - Rješavanje posljedica krize na kulturni i umjetnički sektor - Bolja povezanost kulturnog sektora sa zajednicom - Veće razine interkulturalnosti - Održivost kulturnog i umjetničkog sektora - Kulturni programi za mlade koji će ojačati njihovu kreativnost te opće psihofizičko stanje

2. Zakonodavni okvir, strateški i planski okvir razvoja kulture

Zakonodavstvo Republike Hrvatske pruža mogućnost Gradu Zagrebu autonomnost upravljanja kulturnim sektorom, prije svega javnim ustanovama u kulturi, kojima je Grad Zagreb osnivač, i putem kojih usmjerava razvoj i provodi kulturni život grada.

2.1. Nacionalni zakonodavni i strateški okvir

Na nacionalnoj razini **Zakon o ustanovama** (NN 76/93, 29/97, 47/99, 35/08, 127/19 i 151/22) krovni je zakon kojim se definira upravljanje svim ustanovama, uključujući ustanovama u kulturi koje su obuhvaćene specijalnim zakonima iz polja zakonodavstva u kulturi. Od kraja srpnja 2022., na snazi je novi **Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi** (NN 83/22) kojim su izvan snage stavljeni **Zakon o kulturnim vijećima**, **Zakon o financiranju javnih potreba u kulturi** i **Zakon o upravljanju javnim ustanovama u kulturi**. Zaštita kulturnih dobara u Republici Hrvatskoj određena je **Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara** (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18 – pročišćeni tekst, 32/20, 62/20, 117/21 i 114/22). **Zakon o gradnji** (NN 153/13, 20/17, 39/19, 125/19) koji regulira projektiranje, izgradnju, namjenu i održavanje izgrađenih objekata kao i njihovu zaštitu, dok **Zakon o prostornom uređenju** (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19 i 67/23) uređuje prostorno planiranje i razvoj. Recentno je donesen **Zakon o obnovi zgrada oštećenih potresom na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije, Zagrebačke županije, Sisačko-moslavačke županije i Karlovačke županije** (NN 21/23) kojim se uređuje način i postupak obnove odnosno uklanjanja zgrada oštećenih odnosno uništenih potresom.

Umjetničko djelovanje, prava umjetnika, osnivanje umjetničkih organizacija i poticanje umjetničkog stvaralaštva u kulturi regulirani su **Zakonom o pravima samostalnih umjetnika i poticanju kulturnog i umjetničkog stvaralaštva** (NN 43/96 i 44/96).

Civilni sektor i njegovo djelovanje regulirano je **Zakonom o udrugama** (NN 74/14, 70/17 – pročišćeni tekst, 98/19 i 151/22), dok su promicanje i razvoj civilnih organizacija u području suvremene kulture i umjetnosti definirani **Zakonom o zakladi Kultura nova** (NN 90/11), koji pruža stručnu i financijsku potporu programima organizacija civilnog društva u kulturi. Rad Zaklade Kultura nova, kao i rad Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva iz čijih se sredstava također financiraju i organizacije u kulturi na području grada Zagreba reguliran je Zakonom o zakladama (NN 106/18, 98/19). Rad obrta reguliran je **Zakonom o obrtu** (NN 143/13, 127/19, 41/20), a tradicijski odnosno umjetnički obrti definirani su **Pravilnikom o tradicijskim, odnosno umjetničkim obrtima** (NN 112/2007).

Nadalje, **Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti** (NN 17/19, 98/19) regulira rad knjižnične djelatnosti, **Zakon o kazalištima** (NN 23/23) regulira rad u području dramske umjetnosti, **Zakon o muzejima** (NN 61/18, 98/19 i 114/22) regulira rad muzeja, **Zakon o audiovizualnim djelatnostima** (NN 61/18 i 114/22) i **Pravilnik o postupku, kriterijima i rokovima za provedbu nacionalnog programa promicanja audiovizualnog stvaralaštva** (NN 76/21 i 154/22) reguliraju audiovizualne djelatnosti u Republici Hrvatskoj, **Zakon o industrijskom dizajnu** (NN 173/03, 54/05, 76/07, 30/09, 49/11, 46/18) i **Pravilnik o industrijskom dizajnu** (NN 72/04, 117/07, 66/11, 125/13, 43/17), između ostalog, reguliraju uvjete za zaštitu dizajna. Za područje kulturno-umjetničkog stvaralaštva, ali posebno za polje kulturnih i kreativnih industrija, važan je **Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima** (NN 111/21) kojim se uređuju pitanja prava autora, umjetnika i proizvođača kulturnih, umjetničkih i kreativnih radova. **Zakon o medijima** (NN 59/2004, 84/2011, 81/2013 i 114/22) regulira slobodu medija, prava novinara i dostupnost javnih informacija kao i **Zakon o elektroničkim medijima** (NN 111/21 i 114/22) koji definira prava i obveze osoba u audio i audiovizualnim djelatnostima te elektroničku komunikaciju. Naposljetku, **Zakon o elektroničkim medijima** (NN 111/21) uređuje prava, obveze i odgovornosti pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju djelatnost pružanja audio i audiovizualnih medijskih usluga i usluga elektroničkih publikacija putem elektroničkih komunikacijskih mreža te interes Republike Hrvatske u području elektroničkih medija.

Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine (NRS) ima sljedeću viziju: Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve. Kultura je, dakle, prepoznata na najvišoj razini kao značajan sastavni dio identiteta. Isti dokument kao ključnu stratešku razvojnu odrednicu vidi ulaganje u ljude, a razvoj vidi u 4 smjera: 1. Održivo gospodarstvo i društvo, 2. Jačanje otpornosti na krize, 3. Zelena i digitalna tranzicija, 4. Ravnomjeran regionalni razvoj.

Slika 1. Razvojni smjerovi i strateški ciljevi NRS-a 2030.⁴

⁴ Izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html

Uloga kulturnih i kreativnih industrija naglašena je u Strateškom cilju 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo, jednako kao i uloga kulturne baštine i kulturnog turizma (kroz prioritetno područje javnih politika Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma). Također u istom je strateškom cilju dodijeljeno čitavo prioritetno područje javnih politika vezano uz kulturu: Poticanje razvoja kulture i medija. Prioriteti su ovdje sljedeći:

- jačanje i promicanje hrvatske kulture, umjetničkog stvaralaštva i participacije u kulturi
- zaštita, očuvanje, prezentacija i ekonomsko vrednovanje kulturne, povijesne i prirodne baštine
- ulaganje u kulturne i kreativne industrije
- razvoj medija i medijske pismenosti.

Kultura je u većoj ili manjoj ulozi prisutna i u ostalim strateškim ciljevima: SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi – obrazovanje o baštini; SC 3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom – borba protiv korupcije u području kulture; SC 4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske – kultura kao konkurentan identitet; SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život – borba protiv nejednakosti, kulturna participacija, ulaganje u infrastrukturu; SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost - program energetske obnove baštine; SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva – povezanost sektora proizvodnje hrane s kulturnim i kreativnim industrijama; SC 10. Održiva mobilnost – pristupačnost kulturnim sadržajima; te SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti - turistička valorizacija prirodne i kulturne baštine. Također, kulturna je važna i u ostvarivanju horizontalnog prioriteta Promicanje ravnopravnosti i jednakih mogućnosti, kao čimbenik ostvarivanja društva jednakih mogućnosti kroz razvoj kulturnog i nacionalnog identiteta nacionalnih manjina, te snažniju promociju kulture tolerancije (Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine).

Što se tiče strateških dokumenata Republike Hrvatske, koji se odnose na kulturu i civilno društvo, izdvajaju se: **Nacionalni plan stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2021. do**

2027.⁵ (Nacionalni plan stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva), kao i sljedeće strategije Ministarstva kulture i medija RH: **Nacionalni plan razvoja arhivske djelatnosti za razdoblje od 2020. do 2025.**, **Nacionalna strategija poticanja čitanja**, **Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.–2015.** (Strategije) i **Strateški plan Ministarstva kulture 2020.–2024.** (Strateški plan Ministarstva kulture 2020.–2022.).

Nacionalni plan razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027.⁶ je ključni dokument i hijerarhijski najviši akt planiranja u području kulture koje donosi Ministarstvo kulture i medija RH. U tom dokumentu definirani su sljedeći posebni ciljevi:

- Razvoj kulturnog stvaralaštva, produkcije i distribucije
- Očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine
- Razvoj sustava arhiva, knjižnica i muzeja
- Unaprjeđenje statusa novinarske profesije, medijskog sektora i poticanje pluralizma
- Učinkovita podrška kulturnom i medijskom sektoru.

Program razvoja kulture Grada Zagreba 2024.–2030. usklađen je s prva tri posebna cilja Nacionalnog i Akcijskog plana.

2.2. Lokalni okvir kulturnih politika

Grad Zagreb (su)osnivač je javnih ustanova u kulturi i izravno određuje razvoj lokalnih kulturnih politika, a gradski proračun glavni je izvor njihovog financiranja. Lokalni razvoj kulture u Zagrebu, definiran je i krovnim dokumentom **Strategija kulturnog i kreativnog razvitka Grada Zagreba 2015.–2022.** koja je rađena za potrebe kandidacije grada Zagreba za Europsku prijestolnicu kulture. Osim njega, treba istaknuti i dokument **Razvojna strategija Grada Zagreba za razdoblje do 2020. godine**⁷ koji daje analizu problema kulturne baštine i kulturnih djelatnosti u Gradu Zagrebu i navodi razvojne potrebe, od kojih su pojedini izdvojeni kao strateški, odnosno razvojni prioriteti do kraja 2020. godine, u sklopu mjere Očuvanje, obnova i održivo korištenje kulturne baštine, primjerice Blok Badel – revitalizacija donjogradskog bloka, Gredelj – novo gradsko središte, Paromlin, Zagrebački velesajam i Zagrepčanka – prenamjena napuštene industrije (Razvojna strategija Grada Zagreba za razdoblje do 2020. godine). Iako Strategija više nije važeća, već je u izradi nova, spomenuti prioriteti u planiranom razdoblju nisu ostvareni. No, sadašnja gradska uprava najavljuje revitalizaciju Paromlina u kojeg bi se, prema novim planovima, smjestiti Gradska knjižnica te multifunkcionalni društveno-kulturni centar prema arhitektonskom projektu koji je pobijedio na javnom natječaju za idejno arhitektonsko-urbanističko rješenje Gradske knjižnice Grada Zagreba iz 2019. godine.

Radni materijal objavljen na mrežnim stranicama Razvojne agencije Zagreb, **Prijedlog strateškog okvira plana razvoja Grada Zagreba za razdoblje 2021.–2027. godine**⁸ kao prioritete postavlja:

- Zeleno i otporno gospodarstvo
- Veću društvenu jednakost i kvalitetne i dostupne društvene usluge
- Učinkovito i održivo upravljanje prostornim i prirodnim resursima

⁵ Odluku o pokretanju postupke izrade Nacionalnog plana vlada je donijela 4.2.2021. (NN, 10/2001), no dokument još nije donesen (na dan 22.9.2023.). Posljednji važeći je za razdoblje 2017.–2021.

⁶ Prema dokumentu upućenom na javno savjetovanje 18. rujna 2023., <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=25145> (pristupljeno 22.9.2023.)

⁷ Produljeno trajanje roka Zaključkom Gradske skupštine Grada Zagreba do 31.12.2021. (KLASA: 021-05/20-01/182, URBROJ: 251-01-03-20-7, od 18.6.2020.)

⁸

https://www.razvojnaagencijazagreb.hr/images/PRGZ_Strate%C5%A1ki_okvir_radni_materijali_travanj_2022._.doc (pristupljeno 22.9.2023.)

- Zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju

Kultura je osobito istaknuta u prioritetu „Veća društvena jednakost i kvalitetne i dostupne društvene usluge“, a navedena je i kao posebni cilj „Osnaživanje kulture i kreativnog stvaralaštva“ u okviru kojeg su predviđene dvije mjere:

- Poticanje razvoja kulture i umjetničkog stvaralaštva
- Poticanje razvoja kulturnih i kreativnih industrija

Njena je uloga, međutim istaknuta i u ostalim posebnim ciljevima kao primjerice u: podršci razvoju gospodarstva; podršci održivom, otpornom i konkurentnom turizmu; jačanju sustava upravljanja gradom te razvoju participativne demokracije, odnosno održivom planiranju i korištenju cjelokupnoga prostora Grada.

U skladu sa Zakonom o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi, Grad Zagreb je u rujnu 2022. raspisao Poziv za predlaganje programa javnih potreba u kulturi Grada Zagreba za 2023., za 8 različitih područja u djelatnostima kulture te programe međunarodne i međugradske suradnje i mobilnosti. Gradska skupština Grada Zagreba donosi Program javnih potreba u kulturi grada Zagreba za sljedeću proračunsku godinu.

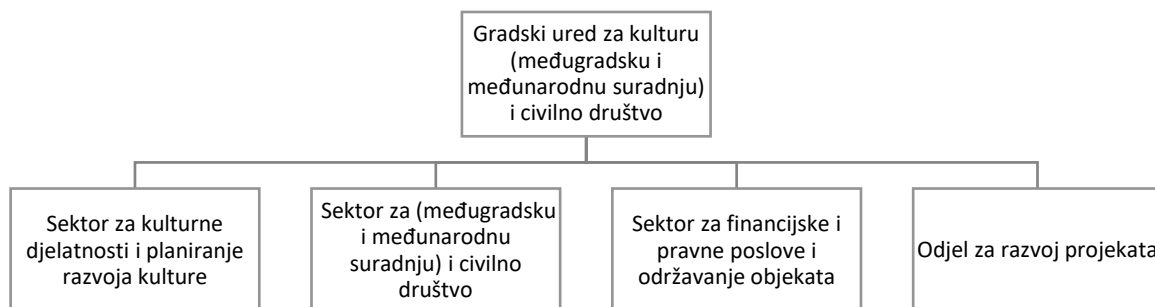
OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Postojanje nacionalnog zakonodavstva u kulturi kao uporište - Postojanje lokalnih okvira kulturne politike - Recentni pomaci prema široj uključenosti kulturnih aktera u stvaranje okvira lokalne kulturne politike	- Velik i potentan kulturni sektor koji se treba snažnije uključiti u procese stvaranja lokalne kulturne politike - Pokretanje revitalizacijskih projekata i infrastrukturnih ulaganja s namjenom kulture	- Uključivanje i sudjelovanje u stvaranju nacionalnog strateškog plana kulture - Provedba lokalne strategije razvoja kulture - Stvaranje dodatnih strateških dokumenata i alata na lokalnoj razini za povezana srodna područja (međunarodna suradnja i civilno društvo)
Negativna - Nedostaci u provedbi strateških i planskih dokumenata - Nedostatno kvalitetno praćenje i vrednovanje ostvarenih rezultata i strateških ciljeva iz strateških dokumenata - Nedovoljna i ograničena uključenost kulturnih aktera u stvaranje nacionalnog okvira kulturne politike - Nedovoljna suradnja države i Grada Zagreba na području sufinanciranja EU projekata, financiranja kulturnog sektora i jačanja kulturne ponude kao i privlačenja drugih vanjskih izvora financiranja		- Snažnije uključivanje kulturnih aktera u procese donošenja odluka o pitanjima kulturnog razvoja

3. Upravljanje kulturom

Kulturom u Gradu Zagrebu upravlja **Gradski ured za kulturu i civilno društvo**⁹. Trenutno ustrojstvo¹⁰ ureda prikazano je sljedećom slikom.

Slika 2. Ustrojstvo Ureda za kulturu i civilno društvo

U Sektoru za kulturne djelatnosti i planiranje razvoja kulture obavljaju se poslovi vezani uz razvoj i promicanje kulturnih i umjetničkih djelatnosti i područja, praćenja stanja i poduzimanja mjera za unapređenje kulturnih i umjetničkih djelatnosti i područja te njihovih programa, poticanja profesionalnog i amaterskog umjetničkog stvaralaštva, sudjelovanja u kulturi, međugradske i međunarodne kulturne suradnje i mobilnosti, poslovi izrade prijedloga programa javnih potreba u kulturi te praćenja, izrade analiza i izvješća o njegovoj provedbi, provedbe javnog poziva za financiranje javnih potreba u kulturi, izrade stručnih podloga za financiranje projekata i programa ustanova u kulturi kojima je Grad Zagreb osnivač ili suosnivač te praćenja njihova rada i poslovanja, poslove u vezi rada kulturnih vijeća i stručnih povjerenstava, izrade stručnih podloga za osnivanje i prestanak ustanova kulture te u vezi s planiranjem i razvojem mreže kulturnih ustanova, poslovi suradnje i pružanje stručne pomoći ustanovama iz djelokruga Sektora te drugim pravnim i fizičkim osobama koje obavljaju djelatnost kulture na području Grada, poslovi vezani uz sudjelovanje u organizaciji kulturnih manifestacija u kojima su Grad ili gradske ustanove u kulturi organizatori ili suorganizatori, suradnju s nadležnim subjektima u području zaštite, upravljanja i korištenja donacijama koje su donirane Gradu te korištenja, prezentacije i zaštite donirane građe i zaštite objekata u kulturi, poslovi pripreme i izrade te praćenja provedbe plana razvoja kulture i akcijskih planova za provedbu mjera i aktivnosti za poticanje razvoja kulture te poslovi prikupljanja, unosa i analize podataka, te upravljanje razvojem i održavanje baze podataka o kulturnom razvitku i kulturnoj politici Grada, poslovi suradnje u izradi i provedbi razvojnih planova gradskih ustanova u kulturi, poslovi suradnje s nadležnim gradskim upravnim tijelima u izradi prijedloga akata strateškog planiranja Grada u području kulture te pripremi i provedbi strateških gradskih projekata u kulturi, poslovi izrade stručnih izvješća i pripremanja prijedloga za usmjeravanje razvoja kulture, poslovi proučavanja i analize stanja u području kulture te se obavljaju i drugi poslovi iz djelokruga Sektora.

⁹ Prethodno Gradski ured za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo; ovo je naziv temeljem Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o ustrojstvu i djelokrugu gradskih upravnih tijela koju je donijela Gradska skupština Grada Zagreba, od 13.7.2023. (Službeni glasnik Grada Zagreba, 24/2023)

¹⁰ Trenutno ustrojstvo određeno je Pravilnikom o unutarnjem redu Gradskog ureda za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo (Službeni glasnik Grada Zagreba 5/22, 39/22, 21/23 – zadnje izmjene od 21.6.23.). Ustrojstvo ureda bit će uređeno usklađivanjem pravilnika o unutarnjem ustrojstvu u rokovima određenim Odlukom o ustrojstvu i djelokrugu gradskih upravnih tijela (Službeni glasnik Grada Zagreba, 24/2023)

U Sektoru su formirana četiri odjela: 1. Odjel za interdisciplinarne i nove kulturne prakse i dostupnost kulture; 2. Odjel za glazbu, audiovizualnu djelatnost i manifestacije; 3. Odjel za izvedbene umjetnosti, amatersko stvaralaštvo i kulturnu suradnju; 4. Odjel za knjigu, vizualne umjetnosti, muzejsku djelatnost i baštinu; 5. Odjel za planiranje razvoja kulture i analitičke poslove

Poziv za predlaganje programa javnih potreba u kulturi Grada Zagreba je instrument kulturne politike kojim se definira Program javnih potreba u kulturi Grada Zagreba, a sredstva se osiguravaju iz proračuna. Radi se o subvencioniranju, odnosno pružanju financijske podrške za kulturne aktivnosti, akcije i manifestacije u kulturi od interesa za Grad Zagreb za pojedinu proračunsku i kalendarsku godinu, odnosno višegodišnje financiranje. Program javnih potreba u kulturi Grada Zagreba na godišnjoj razini donosi Gradska Skupština. Sukladno Zakonu o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi (NN 83/22), na temelju prijedloga kulturnog vijeća odnosno povjerenstava, koji ima savjetodavni karakter, gradonačelnik donosi odluku o dodjeli financijskih sredstava.

Istim zakon određuje ulogu kulturnih vijeća u kreiranju i ostvarivanju kulturnih politika te ona, među ostalim, stručno vrednuju i ocjenjuju programe i projekte te predlažu kriterije za njihovo vrednovanje. Vijeća imaju pet članova od kojih je jedan predsjednik vijeća, a njihovi članovi mogu biti umjetnici, stručnjaci i kulturni djelatnici. U Gradu Zagrebu osnovano je devet vijeća, i to: Vijeće za muzejsku djelatnost, Vijeće za knjižničnu i nakladničku djelatnost te književne programe, Vijeće za audiovizualnu (filmsku) djelatnost, Vijeće za dramsku (kazališnu) i plesnu umjetnost, Vijeće za glazbenu umjetnost, Vijeće za vizualnu (likovnu) umjetnost, Vijeće za interdisciplinarne i nove umjetničke i kulturne prakse, Vijeće za kulturno-umjetnički amaterizam, Vijeće za djelatnost centara za kulturu.¹¹

Najizrazitiji izazovi u prijašnjem upravljanju kulturom tiču se nejasne vizije i prioriteta kulturne politike; nedovoljnog sudjelovanja šireg broja aktera u planiranju, upravljanju i programiranju kulturnog sektora; podjele odgovornosti za pojedina pitanja između više ureda/institucija što utječe na prebacivanje odgovornosti; neusklađenog izvještavanja financiranih programa odnosno izostanka stvarne evaluacije istih te nepostojanje sustava nagrađivanja za najbolje i najuspješnije.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Postojanje ureda za kulturu koji se bavi specifično tom društvenom djelatnošću Negativna - Eventualni nedostaci u postojećem modelu upravljanja regulirani su nacionalnim zakonima što ograničava cjelovite promjene - Podjele odgovornosti za pojedina pitanja između više ureda/institucija - Neusklađeni izvještaji financiranih programa prema Grada Zagreba što onemogućuje jasno mjerenje njihove uspješnosti - Izostanak stvarne evaluacije financiranih programa - Rješavanje problema intenziviranjem administrativnih postupaka	- Sinergija i čvršća povezanost kulture i civilnog društva - Afirmacija i bolje pozicioniranje područja kulture unutar lokalne uprave - Određivanje jasnih razvojnih pravaca/tema za razvoj kulture	- Formiranje i uključivanje drugih tijela i radnih skupina u stvaranje okvira lokalne kulturne politike - Proširenje opsega i sudjelovanja u planiranju, upravljanju i programiranju kulturnog sektora - Usklađen sustav izvještavanja - Jasna evaluacija programa koji se podupiru - Sustav nagrađivanja najboljih i najuspješnijih - Preuzimanje odgovornosti za rezultate koje može voditi većoj autonomiji u upravljanju

¹¹ Odluka o osnivanju kulturnih vijeća (Službeni glasnik Grada Zagreba, 8/2023)

4. Institucionalni okvir

Institucionalni okvir uključuje javne ustanove u kulturi kojima je osnivač Grad Zagreb, umjetničke organizacije, civilne udruge koje djeluju u području kulture i ostale poslovne subjekte (npr. trgovačka društva, obrte itd.) u kulturi. U nastavku je tablični pregled svih javnih ustanova u kulturi koje djeluju na području Grada Zagreba.

4.1. Javne ustanove u kulturi

Grad Zagreb nadležan je za 38 javnih ustanova u kulturi – 12 muzeja i galerija (od kojih su 5 nositelji provedbe matične djelatnosti prve razine¹²), 8 kazališta, 15 centara za kulturu i Koncertnu dvoranu Vatroslav Lisinski, Zagrebačku filharmoniju, široku mrežu narodnih knjižnica unutar ustanove Knjižnice Grada Zagreba te ustanovu Zagreb film koja se bavi filmskom produkcijom i očuvanjem vrijedne filmske građe.

Grad Zagreb je jedini osnivač je u 33 ustanove, a u 5 ustanova je suosnivač. Republika Hrvatska i Grad Zagreb zajednički su osnivači dviju ustanova - Galerija „Klovićevi dvori“ (u jednakim dijelovima) i Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu (49% Grad Zagreb i 51% Republika Hrvatska). Grad Zagreb je suosnivač 3 centra za kulturu: Pogona - Zagrebačkog centra za nezavisnu kulturu i mlade, Centra za kulturu Histrionski dom te Centra za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na holokaust.

Pored ustanova u kulturi, Grad Zagreb osnivač je i Pučkog otvorenog učilišta koje je registrirano kao obrazovna ustanova za obrazovanje odraslih, no provodi i kulturne programe.

Poseban izazov je i u upravljanju nekim od ustanova koje imaju dva suosnivača (npr. HNK). Iako suosnivanje ustanova ima i svoje pozitivne primjere, za pojedine ustanove to je još uvijek izazov u operativnom smislu, pogotovo u slučaju kad su suosnivači, kao kod primjera Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, dva javna tijela koja nemaju jednake udjele vlasništva što dovodi u pitanje raspodjelu prava i odgovornosti u procesima upravljanja. Također, problemi kojima se suočavaju javne ustanove u kulturi uključuju nedovoljna infrastrukturna ulaganja, nedostatna programska sredstva, razvoj publike i pitanja kulturne participacije, vidljivosti u zajednici te prekomjerna administracija.

Tablica 1. Ustanove u kulturi kojima je Grad Zagreb osnivač ili suosnivač

Ustanova	Djelatnost
Knjižnice grada Zagreba	Knjižnična djelatnost
Ustanova Zagreb Film	Filmska djelatnost
Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog	Glazbena umjetnost
Zagrebačka filharmonija	Glazbena umjetnost
Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu (suosnivač)	Glazbeno-scenska i dramska umjetnost
Zagrebačko gradsko kazalište „Komedija“	Glazbeno-scenska i dramska umjetnost
Gradsko dramsko kazalište „Gavella“	Dramska umjetnost
Gradsko kazalište „Žar ptica“	Dramska umjetnost
Gradsko kazalište Trešnja	Dramska umjetnost
Gradsko satiričko kazalište „Kerempuh“	Dramska umjetnost

¹² Sustav muzeja Republike Hrvatske određuje 6 vrsta muzeja, a za svaku vrstu nositelja provedbe matične djelatnosti prve razine. Od 6 takvih muzeja, njih 5 su muzeji čiji je osnivač Grad Zagreb (Muzej za umjetnost i obrt, Etnografski muzej u Zagrebu, Arheološki muzej u Zagrebu, Tehnički muzej Nikola Tesla i Hrvatski prirodoslovni muzej), dok je 1 muzej čiji je osnivač Republika Hrvatska (Hrvatski povijesni muzej). Izvor: Muzejski dokumentacijski centar, <https://mdc.hr/hr/muzeji/sustav-muzeja/vijeca-za-maticnu-djelatnost/> (pristupljeno 22.9.2023.)

Ustanova	Djelatnost
Zagrebačko kazalište lutaka	Dramska umjetnost
Zagrebačko kazalište mladih	Dramska umjetnost
Arheološki muzej u Zagrebu	Muzejska djelatnost
Etnografski muzej	Muzejska djelatnost
Galerija „Klovićevi dvori“ (suosnivač)	Muzejska djelatnost
Hrvatski prirodoslovni muzej	Muzejska djelatnost
Hrvatski školski muzej	Muzejska djelatnost
Muzej grada Zagreba	Muzejska djelatnost
Muzej Prigorja	Muzejska djelatnost
Muzej suvremene umjetnosti	Muzejska djelatnost
Muzej za umjetnost i obrt	Muzejska djelatnost
Tehnički muzej „Nikola Tesla“	Muzejska djelatnost
Umjetnički paviljon u Zagrebu	Muzejska djelatnost
Centar kulture na Peščenici	Centar za kulturu
Centar mladih „Ribnjak“	Centar za kulturu
Centar za kulturu Histrionski dom (suosnivač)	Centar za kulturu
Centar za kulturu i film Augusta Cesarca	Centar za kulturu
Centar za kulturu i informacije „Maksimir“	Centar za kulturu
Centar za kulturu i obrazovanje Susedgrad	Centar za kulturu
Centar za kulturu Novi Zagreb	Centar za kulturu
Centar za kulturu Trešnjevka	Centar za kulturu
Centar za likovni odgoj Grada Zagreba	Centar za kulturu
Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na Holokaust (suosnivač)	Centar za kulturu
Kulturni centar Travno	Centar za kulturu
Kulturno informativni centar	Centar za kulturu
Narodno sveučilište „Sesvete“	Centar za kulturu
Narodno sveučilište Dubrava	Centar za kulturu
Pogon - Zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade (suosnivač)	Centar za kulturu

Izvor: Grad Zagreb

4.2. Civilni sektor u kulturi

Prema podacima Ministarstva pravosuđa i uprave RH, u Gradu Zagrebu je u listopadu 2022. godine bilo 2.014 aktivnih registriranih udruga u kulturi koje su podijeljene na devet djelatnosti: audiovizualna, interdisciplinarna kulturno-umjetnička, izvedbena umjetnost, književno-nakladnička, kulturna baština, medijska kultura, ostale djelatnosti iz područja kulture i umjetnosti, strukovne udruge u kulturi i umjetnosti i udruge za vizualnu djelatnost. Neke od udruga registrirane su za više djelatnosti pa se u Registru udruga stoga dupliciraju, no njihov realan broj je 2.014. U sljedećoj je tablici prikazano koliko udruga djeluje po pojedinim djelatnostima u Zagrebu.

Tablica 2. Broj udruga u Zagrebu po djelatnostima, listopad 2022.

Djelatnost	Broj udruga
Audiovizualna djelatnost	403
Interdisciplinarna kulturno-umjetnička djelatnost	244
Izvedbena umjetnost	914
Književno-nakladnička djelatnost	389
Kulturna baština	718
Medijska kultura	246
Ostale djelatnosti iz područja kulture i umjetnosti	1004
Strukovne udruge u kulturi i umjetnosti	100
Udruge za vizualnu djelatnost	472

Izvor: Ministarstva pravosuđa i uprave RH

Najviše kulturnih udruga u Gradu Zagrebu, 1.004, registrirano je za ostale djelatnosti iz područja kulture i umjetnosti, potom slijede one za izvedbenu djelatnost, 914, te kulturnu baštinu, 718, dok je najmanje strukovnih udruga u kulturi i umjetnosti, 100.

Nastavna tablica prikazuje registrirane udruge u kulturi u Gradu Zagrebu, Splitu, Rijeci, Dubrovniku i Osijeku u 2021. godini te postotak koji udruge u pojedinim gradovima čine u ukupnom broju takvih udruga u Republici Hrvatskoj. Iz tablice je vidljivo da registriranih kulturnih udruga u Zagrebu, u usporedbi s drugim gradovima u Republici Hrvatskoj, ima značajno više.

Tablica 3. Broj registriranih udruga u kulturi u većim gradovima i udjel u ukupnom broju udruga u RH, 2021.

	Hrvatska	Zagreb		Split		Rijeka		Dubrovnik		Osijek	
	Ukupno	Ukupno	Postotak u RH	Ukupno	Postotak u RH	Ukupno	Postotak u RH	Ukupno	Postotak u RH	Ukupno	Postotak u RH
Audiovizualna djelatnost	1386	355	25,6%	75	5,41%	96	6,93%	11	0,79%	70	5,05%
Interdisciplinarna kulturno-umjetnička djelatnost	762	213	27,9%	61	8,00%	56	7,35%	13	1,71%	36	4,72%
Izvedbene umjetnosti	5083	857	16,8%	213	4,19%	183	3,60%	62	1,22%	144	2,83%
Književno-nakladnička djelatnost	1955	343	17,5%	104	5,32%	117	5,98%	23	1,18%	156	7,98%
Kulturna baština	4700	656	13,9%	168	3,57%	147	3,13%	55	1,17%	116	2,47%
Medijska kultura	969	212	21,8%	79	8,15%	59	6,09%	13	1,34%	55	5,66%
Ostale djelatnosti iz područja kulture i umjetnosti	1563	1005	64,3%	27	1,73%	23	1,47%	4	0,26%	76	4,86%
Strukovne udruge u kulturi i umjetnosti	333	94	28,2%	40	12,01%	17	5,16%	5	1,50%	16	4,80%
Vizualne umjetnosti	2198	425	19,3%	157	7,14%	112	5,10%	27	1,23%	97	4,41%

Izvor: Registar udruga RH, Ministarstvo pravosuđa i uprave, <https://registri.uprava.hr/#!udruge>

Po oblicima djelatnosti, vidljivo je da Zagreb ne prednjači samo u broju organizacija, nego i u njihovoj zastupljenosti po vrsti djelatnosti i to po svim djelatnostima, od audiovizualne djelatnosti do kulturne baštine.

Pored toga, prema podacima iz Registra umjetničkih organizacija u Gradu Zagrebu je u listopadu 2022. zabilježeno i 313 umjetničkih organizacija¹³. To je znatno veći broj od registriranog broja umjetničkih organizacija u primjerice Rijeci (17), Splitu (16), Dubrovniku (13), Puli (9), Osijeku (8), Varaždinu (6), Zadru (5) i ostalim hrvatskim gradovima.

4.3. Privatni sektor u kulturi

Analiza privatnih subjekata u kulturi obuhvatila je poslovne subjekte registrirane kao dionička društva (d.d.), društva s ograničenom odgovornošću (d.o.o.), jednostavna društva s ograničenom odgovornošću (j. d.o.o.) i obrti. Zagreb je hrvatsko središte kulturnih/kreativnih industrija što pokazuje i broj registriranih subjekata u tom području u gradu Zagrebu i podacima o njihovim prihodima (vidi poglavlje Ekonomski pokazatelji poslovanja u sektoru kulture). Iako podatke isključivo u području kulture nije jednostavno razlučiti od ostalih manje kreativnih zanimanja zbog zadanih kategorija Nacionalne klasifikacije djelatnosti (NKD) te zbog tendencije da se tvrtke registriraju za više djelatnosti, iz sljedeće tablice može se vidjeti važnost privatnog sektora u kulturi. Prema podacima FINA-e, najveći broj registriranih subjekata (d.d., d.o.o. i j.d.o.o.) u 2021. godini je bilo iz područja Informacija i komunikacija (3.649), slijedi područje Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (2.245), Prerađivačka industrija (385), Umjetnost, zabava i rekreacija (202) i Ostale uslužne djelatnosti (10). Po godinama, od 2016.-2021. po svim područjima, broj subjekata raste. Manje iznimke bile su 2018. godine u osim u Prerađivačkoj industriji odnosno 2017.-2019. u Ostalim uslužnim djelatnostima. Kada govorimo o pojedinačnim djelatnostima, najveći broj registriranih subjekata u 2021. bilo je u području Računalnog programiranja (1.990), slijede Agencije za promidžbu (906), Arhitektonske djelatnosti (636) i Specijalizirane dizajnerske djelatnosti (481).

Tablica 4. Broj registriranih privatnih subjekata u odabranim djelatnostima kulture¹⁴

NKD oznaka	Opis	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Područje R	Umjetnost, zabava i rekreacija	109	130	146	164	185	202
9001	Izvođačka umjetnost	37	39	47	53	56	59
9002	Pomoćne djelatnosti u izvođačkoj umjetnosti	48	67	75	87	102	115
9003	Umjetničko stvaralaštvo	21	22	22	22	25	26
9004	Rad umjetničkih objekata	0	0	0	0	0	0
9101	Djelatnosti knjižnica i arhiva	1	1	1	1	1	1
9102	Djelatnosti muzeja	0	0	0	0	0	0
9103	Rad povijesnih mjesta i građevina te sličnih zanimljivosti za posjetitelje	2	1	1	1	1	1
Područje J	Informacije i komunikacije	2670	2794	3076	3227	3373	3649
5811	Izdavanje knjiga	207	209	221	221	228	227

¹³ Prema podacima Registra, registrirano ih je 379 no manje ih je 313 obzirom da su neke umjetničke organizacije registrirane za više djelatnosti pa se broje nekoliko puta u pojedinim kulturnim djelatnostima. Napomena: pri detaljnoj analizi pojedinih udruga po OIB-u odnosno MB-u, primijećeno je da su neke od udruga registrirane (5), ali bez tog broja, a neke (11), iako se nalaze u javno dostupnom Registru su danas nepostojeće. Isto ukazuje na potrebu ažuriranja tog Registra.

¹⁴ d.d., d.o.o. i j.d.o.o.

NKD oznaka	Opis	2016	2017	2018	2019	2020	2021
5812	Izdavanje imenika i popisa korisničkih adresa	2	2	2	2	2	2
5813	Izdavanje novina	41	42	37	33	32	31
5814	Izdavanje časopisa i periodičnih publikacija	114	105	109	101	98	97
5819	Ostala izdavačka djelatnost	54	56	57	54	51	51
5821	Izdavanje računalnih igara	7	7	5	6	7	8
5829	Izdavanje ostalog softvera	68	62	62	68	67	71
5911	Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa	253	265	301	294	295	293
5912	Djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa	4	5	5	4	7	7
5913	Distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	31	31	30	32	35	37
5914	Djelatnosti prikazivanja filmova	8	8	9	10	11	7
5920	Djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glazbenih zapisa	67	76	80	83	75	78
6010	Emitiranje radijskog programa	39	36	35	36	32	36
6020	Emitiranje televizijskog programa	23	27	26	30	29	26
6201	Računalno programiranje	1.222	1.330	1.509	1.656	1.775	1.990
6202	Savjetovanje u vezi s računalima	211	209	239	251	265	277
6203	Upravljanje računalnom opremom i sustavom	77	80	91	91	96	111
6209	Ostale uslužne djelatnosti u vezi s informacijskom tehnologijom i računalima	228	233	248	247	260	293
6391	Djelatnosti novinskih agencija	14	11	10	8	8	7
Područje M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	1886	2034	2171	2190	2214	2245
7111	Arhitektonske djelatnosti	498	531	574	590	610	636
7311	Agencije za promidžbu (reklamu i propagandu)	789	837	892	889	893	906
7312	Oglašavanje preko medija	100	112	124	139	131	131
7410	Specijalizirane dizajnerske djelatnosti	407	457	482	474	482	481
7420	Fotografske djelatnosti	92	97	99	98	98	91
Područje C	Prerađivačka industrija	380	377	400	399	384	385
1811	Tiskanje novina	11	10	9	8	7	6
1812	Ostalo tiskanje	225	224	242	247	235	238
1813	Usluge pripreme za tisak i objavljivanje	103	103	108	107	103	107
1814	Knjigoveške i srodne usluge	15	14	15	15	14	13
1820	Umnožavanje snimljenih zapisa	19	20	19	16	18	14
3220	Proizvodnja glazbenih instrumenata	7	6	7	6	7	7
Područje S	Ostale uslužne djelatnosti	9	7	8	8	9	10
9499	Djelatnosti ostalih članskih organizacija, d. n.	9	7	8	8	9	10

Izvor: FINA

Pored navedenih subjekata, u privatnom sektoru djeluju i obrti, a u listopadu 2022. njihov je broj u kulturnim djelatnostima iznosio 45.175. Najveći broj obrta registriran je u području Informacije i komunikacije (24.772) odnosno Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (13.273). U području Umjetnosti, zabave i rekreacije odnosno Prerađivačkoj industriji ima preko 3.800 obrta po svakoj djelatnosti. Isto je po djelatnostima NKD-a predstavljeno u donjoj tablici.

Tablica 5. Broj registriranih obrta u odabranim djelatnostima, 2022.

NKD oznaka	Opis	Ukupno aktivni na dan 5.10.2022.
Područje R	Umjetnost, zabava i rekreacija	3845
9001	Izvođačka umjetnost	974
9002	Pomoćne djelatnosti u izvođačkoj umjetnosti	1125
9003	Umjetničko stvaralaštvo	1742
9004	Rad umjetničkih objekata	3
9101	Djelatnosti knjižnica i arhiva	0
9102	Djelatnosti muzeja	0
9103	Rad povijesnih mjesta i građevina te sličnih zanimljivosti za posjetitelje	1
Područje J	Informacije i komunikacije	24772
5811	Izdavanje knjiga	1153
5812	Izdavanje imenika i popisa korisničkih adresa	28
5813	Izdavanje novina	104
5814	Izdavanje časopisa i periodičnih publikacija	541
5819	Ostala izdavačka djelatnost	964
5821	Izdavanje računalnih igara	557
5829	Izdavanje ostalog softvera	1043
6201	Računalno programiranje	4992
6202	Savjetovanje u vezi s računalima	3957
6203	Upravljanje računalnom opremom i sustavom	2753
6209	Ostale uslužne djelatnosti u vezi s informacijskom tehnologijom i računalima	4146
6391	Djelatnosti novinskih agencija	23
5911	Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa	1717
5912	Djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa	1201
5913	Distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	548
5914	Djelatnosti prikazivanja filmova	59
5920	Djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glazbenih zapisa	977
6010	Emitiranje radijskog programa	5
6020	Emitiranje televizijskog programa	4
Područje M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	13273
7111	Arhitektonske djelatnosti	7
7312	Oglašavanje preko medija	2384
7311	Agencije za promidžbu (reklamu i propagandu)	5491
7410	Specijalizirane dizajnerske djelatnosti	4180

NKD oznaka	Opis	Ukupno aktivni na dan 5.10.2022.
7420	Fotografske djelatnosti	1211
Područje C	Prerađivačka industrija	3823
1811	Tiskanje novina	23
1812	Ostalo tiskanje	888
1813	Usluge pripreme za tisak i objavljivanje	1973
1814	Knjigoveške i srodne usluge	460
1820	Umnožavanje snimljenih zapisa	464
3220	Proizvodnja glazbenih instrumenata	15
Područje S	Ostale uslužne djelatnosti	
9499	Djelatnosti ostalih članskih organizacija, d. n.	1
SVEUKUPNO		45175

Izvor: Obrtnička komora Zagreb

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Grad kao osnivač značajnog broja ustanova u kulturi - Najveći broj kulturnih udruga u Hrvatskoj - Nacionalno središte kulturnih/kreativnih industrija Negativna - Otežano održavanje velikog broja ustanova u kulturi od strane Grada	- Zagreb kao regionalno središte kulturnih i umjetničkih trendova i razvoja - Zagreb kao regionalno središte kulturnih/kreativnih industrija Hrvatske	- Bolja valorizacija, zastupljenost i uključenost civilnog i privatnog kulturnog sektora u kulturi u stvaranje propozicija kulturne politike, u planiranje i ostvarivanje kulturnog razvoja - Stvaranje registra lokalnih kulturnih aktera iz civilnog i privatnog sektora - Kontinuirano praćenje potreba svih aktera u lokalnoj kulturi - Interdisciplinarni inovacijski centar za produkciju suvremenih kulturnih proizvoda/programa koji će omogućiti osiguravanje početnog kapitala

5. Djelatnosti kulture i kulturna produkcija

Iz proračuna Grada Zagreba financiraju se sljedeće kulturne djelatnosti i područja: knjižnična i nakladnička djelatnost te književni programi, muzejska djelatnost, dramska (kazališna) djelatnost, glazbena umjetnost, vizualna (likovna) umjetnost, centri za kulturu, audiovizualna (filmska) djelatnost, kulturno-umjetnički amaterizam, interdisciplinarne i nove umjetničke i kulturne prakse, međunarodna i međugradska suradnja i mobilnost u kulturi te kultura i umjetnost u zajednici. Valja naglasiti da su navedene djelatnosti prošle kroz promjene u nazivima temeljem propozicija nedavno donesenog Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi¹⁵. Posebne pozicije u proračunu su: Hrvatsko narodno kazalište, Histrionski dom, Pučko otvoreno učilište, Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na holokaust, Galerija Klovićevi dvori, organizacija gradskih manifestacija i sufinanciranje projekata prijavljenih na natječaje Europskih fondova ili partnerstvo za EU fondove. Analizu svake pojedine djelatnosti iznosimo zasebno u sljedećim poglavljima.

Kulturna produkcija bi trebala biti usklađena s prioritetima kulturne (i drugih javnih gradskih) politika kako bi se mogla pružiti kvalitetna analiza stanja. Kako isti nisu jasno izraženi te kako su umjetnička valorizacija (umjetnička kritika) i evaluacija provedenih programa nedostatne, nije bilo moguće napraviti dubinsku analizu kvalitete i relevantnosti kulturne produkcije. U tom smislu slijedi jednostavni pregled kulturnih djelatnosti i kulturne produkcije prema podacima iz izvješća Grada Zagreba s ocjenama stanja koje je samo djelomično bilo moguće donijeti. Ono što je, međutim vidljivo jest da je broj kulturnih programa u kratkim kalendarskim jedinicama vremena relativno velik, ali su oni malog dosega i ne odviše visokim kapacitetom intrinzičnih vrijednosti. Takav opseg i logika lokalne kulturne produkcije upućuje na višedesetljetni kontinuitet sufinanciranja javnih programa u kulturi koji se rukovodi principom tzv. usitnjavanja, odnosno sufinanciranja mnoštva manjih programa uz niži broj većih programa koji bi imali konkretniji doseg i ulogu u kontekstu izgradnje lokalnog kulturnog identiteta. U tom smjeru, kulturna produkcija grada Zagreba stoji pred izazovom novih iskoraka kojim bi se pružio odgovor na pitanje kroz kakvu kulturu se grad Zagreb prepoznaje i identificira.

5.1. Knjižnična djelatnost

Knjižnice grada Zagreba suvremeno su organizirana mreža narodnih knjižnica i najveća su kulturna ustanova u Gradu Zagrebu. Jezgra i središte organizacijske jedinice Knjižnica grada Zagreba su Gradska knjižnica i Knjižnica Božidara Adžije, a one čine mrežu od 42 ustrojstvene jedinice, 12 područnih s 27 ogranaka te bibliobusne službe s jednim autobusom koji u četiri smjene pokrivaju 78 bibliobusnih stajališta na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Podaci o knjižnicama predstavljeni su u tablicama niže.

Tablica 6. Knjižnice Grada Zagreba, 2016.-2020.

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Fond knjiga-svezaka	2.303.312	2.312.822	2.275.920	2.274.928	2.251.053
Fond neknjižne i AV građe-jedinica	123.782	128.113	132.684	135.291	138.550
Nabava knjižne građe-svezaka	81.129	96.219	96.756	90.849	78.081
Nabava periodike-primjeraka	1.314	1.218	1.262	1.236	1.117
Nabava neknjižne i AVE građe-jedinica	7.600	7.094	6.319	5.574	4.562
Nabava e-knjige-jedinica	-	-	-	350	1.475

¹⁵ Analiza stanja uključuje podatke iz godina koje su prethodile spomenutom Zakonu pa su u tom slučaju ostavljeni nazivi koji su se koristili prije te promjene.

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj članova	139.504	148.046	156.139	157.197	150.867
Broj registriranih korisnika	215.859	227.750	241.383	243.144	215.477
Posudba knjižne građe-svezaka	2.676.461	2.702.954	2.615.971	2.658.754	2.203.967
Posudba e-knjiga-jedinica	-	-	-	8.621	32.151
Posudba neknjižne i AV građe-jedinica	176.590	167.650	124.938	112.927	76.223
Posudba periodičkih publikacija-svezaka	34.480	39.355	12.765	20.509	14.889
Korisnici aplikacije Zaki Book	-	-	-	2.150	4.865
Broj besplatno upisane djece u Programu „Ja čitam“	-	45.407	44.429	47.069	41.253
Kulturne aktivnosti: tribine, predavanja i akcije za odrasle-broj programa	4.473	2.494	2.396	2.423	908
Izložbe	1.762	1.927	1.833	1.884	1.160
Akcije za djecu i mlade-broj programa	22.980	23.613	18.127	16.734	4.675
Posjetitelji kulturnih aktivnosti	256.988	280.716	282.201	73.130	32.501
Posjetitelji izložbi	33.496	48.789	73.926	81.949	55.844
Sudionici akcija za djecu i mlade	155.457	171.979	148.326	140.559	41.948
Posjetitelji mrežnih stranica i e-kataloga	967.391	1.413.658	1.045.728	1.174.808	1.342.783
Sati gledanja YouTube kanala KGZ	-	-	8.784	21.249	18.200

Izvor: Grad Zagreb

Suradnja nezavisnih korisnika s knjižnicama u periodu 2016.-2020. relativno je stabilna pa tako broj korisnika varira od 37 do 43 dok je broj ostvarenih programa, ovisno o godini u rasponu od 59 do 71, a što je predstavljeno u sljedećoj tablici.

Tablica 7. Knjižnična djelatnosti i književni programi – nezavisni korisnici

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Korisnici	37	43	41	39	43
Broj programa	59	71	66	71	70
Događanja, nagrade, usluge	N/A	N/A	N/A	747	484
Posjetitelji uživo	N/A	55.297	48.009	47.884	12.987
Posjetitelji online	N/A	N/A	N/A		više od 2 milijuna

Izvor: Grad Zagreb

Analiza pojedine aktivnosti Knjižnica Grada Zagreba u proučavanom razdoblju od 2016. do 2020. godine pokazuje da je Fond svezaka knjiga od 2016. do 2020. godine smanjen za 10 %, ali je povećan Fond neknjižne i AV građe za skoro 10 %. Nabava knjižnične građe je smanjena za 10-ak %, a u 2020. godini iznosila je 78.081 jedinica što je u odnosu na 2019. godinu za 12.768 jedinica manje. Broj članova 2020. godine bio je za 11.008 veći u odnosu na 2016. godinu, ali čak za 92.277 manji nego godine 2019., što bi se moglo pripisati pandemiji COVID-19. No, u skladu s preporukom Standarda da se članstvom obuhvati 15% stanovništva lokalne zajednice, u Zagrebu je taj postotak premašen i jedan je od najvećih u Hrvatskoj, pa je tako svaki peti Zagrepčanin član Knjižnica grada Zagreba. Zahvaljujući projektu za poticanje čitanja kod djece i mladih „Ja čitam“, započetom 2017. godine, na način besplatnog upisa djece do 15 godine života, i 2020. godine zabilježilo se povećanje članstva, upisuju se novi mladi članovi, a ranije upisana djeca obnavljaju članstvo. Tako je povlasticu besplatnog upisa u 2020. godini iskoristilo 41.253 djece, a od toga je 5.225 novoupisanih.

Porastao je zato broj posjeta mrežnim stranicama i e-katalogu, koji je u odnosu na proučavano razdoblje, od 2016. godine, brojniji za 375.392 2020. godine. U 2020. godini uvedena je i usluga online upisa, Zaki Book, prve hrvatske knjižnične aplikacije za posudbu e-knjige, te je povećan interes za digitaliziranu građu. Na području knjižnične i izdavačke djelatnosti 16% ukupnog stanovništva Zagreba koristilo je usluge Knjižnica grada Zagreba, dok je broj korisnika koji posuđuju e-knjige iz svojih domova u stalnom porastu, zahvaljujući aplikaciji za digitalne usluge Knjižnica grada Zagreba - eZaKI koja je uspostavljena u 2022.

Posudba knjižne građe 2020. godine pala je za 683.564 prema 2016. godini, a manja posudba se bilježi i u odnosu na 2019. godinu. Kada se uspoređuje posudba e-knjiga, tada je 2020. godine bilo čak 23.530 posudbi više u odnosu na 2019. godinu, otkada postoje podaci. Isto se vezuje uz promjenu navika čitanja. Pad je i broja nabavljanja primjeraka periodike u 2020. godini u odnosu na sve proučavane godine, od 2016. dalje, a zbog pandemije COVID-19, izrazito se smanjio broj kulturnih aktivnosti, predavanja, tribina i akcija za gotovo 5 puta u odnosu na 2016. godinu, odnosno za 2,7 puta u prema 2019. godini. Taj trend pada broja aktivnosti vidljiv je i za segmente izložbi, akcija za djecu i mlade, kao i u broju posjetitelja izložbi i sudionika akcija za djecu i mlade.

Dugogodišnji problem u ovom području su nedostatni i nefunkcionalni prostori; zatim nesustavna i nedostatna nabava odnosno zaštita građe, kako tradicionalne, tako i građe na novim medijima; neplansko, nestabilno i nedostatno financiranje; pad posudbe knjižne građe; nedovoljan razvoj publike; te nesustavno kontinuirano obrazovanje knjižničnih djelatnika. No, s najavama izgradnje knjižničnog centra u Paromlinu, za očekivati je da će se u narednom periodu neki od ovih problema riješiti.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Dobro razvijen sustav mreža knjižnica - Porast zanimanja za posudbu e-knjiga - Obrazovani kadar Negativna - Otežano i prilagođeno poslovanje zbog epidemiološke situacije prouzrokovane virusom COVID-19 - Saniranje oštećenja od potresa na nekim lokacijama - Za 14% manja nabava knjižne, periodične i ostale građe u odnosu na 2019. godinu - Pad posudbe knjižne građe u odnosu na 2019. godinu	- Osvremenjivanje knjižnica (npr. više računala i tableta, video igre i sl.) i njihovog poslovanja kroz online usluge - Transfer dijela poslovanja na online sustav i e-knjigu - Daljnje promicanje čitanja - Međusektorska i međudržavna suradnja - Otvaranje novih knjižnica u rastućim odnosno novim četvrtima	- Obnova infrastrukture gradskih ustanova oštećenih u potresu - Izgradnja nove gradske knjižnice - Ulaganje u infrastrukturu i resurse svih knjižnica u mreži (decentralizacija) - Povećanje sredstava za nabavu svih vrsta knjižne građe - Stalno ulaganje u informacijsko-komunikacijsku infrastrukturu i nove tehnologije - Kontinuirano i sustavno obrazovanje knjižničnih djelatnika - Financijske potpore za sudjelovanje pisaca u programima u knjižnicama - Poboljšanje komunikacije s građanstvom (postavljanje naziva knjižnica na zgrade, mrežne stranice) - Podizanje kvalitete i osuvremenjivanje dodatnih

5.2. Izdavaštvo

Izdavačka djelatnost koja se financira iz proračunskih sredstava Grada Zagreba dijeli se na izdavanje knjiga i izdavanje časopisa.

U 2020. godini uz potporu Grada Zagreba objavljeno je 128 knjiga od strane 60 nakladnika, od kojih 85 naslova hrvatskih autora: 12 zbirke pjesama, 18 romana i duljih proznih djela poput putopisa te dnevničkih i memoarskih zapisa, 10 zbirki kratkih priča, 9 knjiga eseja i kritika, 3 zbirke drama, 2 strip albuma, 6 knjiga izabranih djela istaknutih hrvatskih autora, 4 ilustrirane knjige za djecu i mlade, 12 slikovnica, 3 monografije, 3 stručne i 3 knjige publicistike, dok su u prijevodima s raznih svjetskih jezika objavljene 43 knjige naslova važnih za kulturu. U odnosu na godinu prije, 2019., vidljiv je pad broja objavljenih knjiga, kao i nakladnika, dok je prijašnjih godina, od 2016. do 2019., broj objavljenih knjiga i nakladnika bio veći i ujednačen. U periodu 2020.-2022. ukupno je bilo 94 nakladnika koji su bili uvršteni u Programe javnih potreba u kulturi Grada Zagreba, od čega su sufinancirani projekti 2 nakladnika koji nisu iz Zagreba (Zaprešić i Split).

Sufinancirani časopisi su uglavnom specijalizirani za pojedine kulturne djelatnosti (npr. film, kazalište, književnost), neki su kvartovski časopisi, a dio su časopisi osoba s invaliditetom odnosno oni koji se bave kulturom nacionalnih manjina. Podupiru se 2 znanstvena časopisa i 5 vjerskih (kršćanskih). Časopisi na internetu odnosno kulturni portali mahom su modernijeg formata i tema od tiskanih i objavljuju kontinuirano nove autorske tekstove i druge priloge s temama iz književnosti, kulture, umjetnosti i društva. Kao i u slučaju objavljivanja knjiga, i izdavanje časopisa u odnosu na 2019. godinu prati pad broja njihovih nakladnika, objavljenih brojeva časopisa, međutim broj tiskanih časopisa je isti, dok je onaj elektroničkih u padu.

Prema posljednjim podacima za 2021. godinu koje je dostavio Grad Zagreb, uz potporu Grada Zagreba 39 nakladnika objavljivalo je 51 naslov časopisa za kulturu i aktualna kulturna događanja u Zagrebu, Hrvatskoj i svijetu, od toga 36 u klasičnom tisku i 14 u elektroničkom. Ostali segmentirani podaci za 2021. godinu, kakvi su za godine od 2016. do 2020. nisu dostavljeni.

Tablica 8. Izdavačka djelatnost

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Nakladnika časopisa	52	53	46	45	43	39
Naslova časopisa	62	64	56	55	53	51
Tiskanih časopisa	44	48	38	39	39	36
Brojeva časopisa	235	273	186	226	205	
Svezaka časopisa	179	217	143	172	153	
Elektroničkih časopisa	18	16	18	16	14	14
Nakladnika knjiga	76	76	68	76	60	
Objavljenih naslova knjiga	162	152	150	160	128	
UKUPNO	828	899	705	789	695	

Izvor: Grad Zagreb

Jedino krovno strukovno udruženje ove djelatnosti je Zajednica nakladnika i knjižara koja djeluje pri HGK, a procjenjuje se da je većina nakladničkih tvrtki (cca. 90 %) iz Hrvatske registrirana upravo u Zagrebu. Broj knjižara relativno je malen, a one često drže i drugi asortiman, vezan uz papirnicu kako bi osigurali opstanak. Prema istraživanju GfK Hrvatska (2018), općenito se u Hrvatskoj registrira pad

čitanosti, no u Zagrebu se čita više (66 %) od prosjeka Hrvatske (56 %), a knjige koje se čitaju, najčešće se posuđuju u knjižnici, dok je kupovina na drugom mjestu. Iako su ovi podaci vezani za Hrvatsku, budući da Zagreb ima najveći broj nakladnika i veći prosjek čitanja, podaci se s visokom vjerojatnošću mogu odnositi i na Zagreb. Najviše se čita beletristika, a slijedi stručna literatura i publicistika. Svaki četvrti građanin Hrvatske kupio je barem jednu knjigu u razdoblju od tri mjeseca, a od onih koji nisu kupili nijednu knjigu, glavni razlog je što im knjige ne trebaju ili ih ne zanimaju (61 %). To može ukazivati na snažan pad čitanja, ali i želje za znanjem. Naime, čak je 53 % onih koje ništa ne bi navelo da kupe knjigu. Strani autori su zanimljiviji (46 %) od domaćih (26 %), što također ukazuje na potrebu veće promocije domaćih autora. Ministarstvo kulture i medija RH provodi kampanju poticanja čitanja, rezultate koje tek treba ocijeniti.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Postojanje potpora za izdavaštvo - Kampanja promocije čitanja Negativna - Smanjivanje broja nakladnika, naslova i brojeva časopisa odnosno knjiga - Mali broj knjižara - Otežano poslovanje zbog epidemiološke situacije prouzrokovane virusom COVID-19 - Pad čitanosti - Slaba prodaja knjiga - Smanjen broj potpora Grada Zagreba za objavljivanje knjiga, časopisa i e-časopisa	- Velika koncentracija izdavača u Zagrebu - Suradnja s Ministarstvom kulture RH na promociji i kampanjama kojima se potiče čitanje	- Rad na povećanju čitanosti - Razvoj publike - Veća promocija domaćih autora - Bolja povezanost izdavača s javnim knjižnicama - Sufinanciranje prijevoda knjiga od strane Grada - Stipendije, dugoročno financiranje pisaca, naknadne stimulacije i kvartovske nagrade za pisce

5.3. Muzejska djelatnost

Muzejska djelatnost obuhvaća poslove muzejskih ustanova i zbirki unutar ustanova i drugih pravnih osoba. Grad Zagreb osnivač je 10 muzeja i suosnivači Galerije Klovićevi dvori, oni imaju status gradskih javnih ustanova u kulturi, a to su: Arheološki muzej u Zagrebu, Etnografski muzej, Hrvatski prirodoslovni muzej, Hrvatski školski muzej, Muzej grada Zagreba, Muzej Prigorja, Muzej suvremene umjetnosti, Muzej za umjetnost i obrt, Tehnički muzej Nikola Tesla i Umjetnički paviljon u Zagrebu. Također, Grad Zagreb sufinancira i rad Javne ustanove Galerija Klovićevi dvori u iznosu od 50% svih troškova, čiji su osnivači Grad Zagreb i Republika Hrvatska. Sufinanciraju se programi uređenja stalnog postava, izložbe iz fundusa muzeja i gostujuće muzejske izložbe, programi digitalizacije i obrade građe, preventivna zaštita građe i konzervatorsko-restauratorski radovi, programi edukativno-pedagoške djelatnosti muzeja kao i programi nakladničke djelatnosti, terenskih istraživanja i rada muzejskih knjižnica te tradicionalnih muzejskih manifestacija Noć muzeja i Međunarodni dan muzeja. U okviru tzv. nezavisne produkcije sufinanciraju se programi muzejske djelatnosti ustanova, institucija i udruga kojima nije osnivač Grad Zagreb.

Muzej suvremene umjetnosti jedini je u novoizgrađenom objektu, dok su svi ostali muzeji kojima je (su)osnivač Grad Zagreb u prilagođenim i preuređenim prostorima i objektima povijesnih zgrada koje imaju status zaštićenog kulturnog dobra koji jesu atraktivni, ali zahtijevaju dodatna sredstva za održavanje. Iako je i Muzej za umjetnost i obrt u objektu koji je namjenski građen za muzej, isti ne odgovara potrebama suvremenog muzeja, trenutno je u temeljitoj obnovi i rekonstrukciji. Također, veći broj objekata muzeja kojima je osnivač Grad Zagreb (Muzej za umjetnost i obrt, Arheološki muzej

u Zagrebu, Hrvatski školski muzej, Hrvatski prirodoslovni muzej, Umjetnički paviljon u Zagrebu, Muzej Prigorja) pretrpjeli su ozbiljna oštećenja u potresima u Zagrebu u ožujku i prosincu 2020. godine. Grad Zagreb osigurao je odgovarajuće zamjenske prostore za smještaj većeg dijela muzejske građe, kao i muzejskih djelatnika.

Grad Zagreb vlasnik je 30 umjetničkih i drugih zbirki i ostavština koje su Gradu Zagrebu izravno darovali privatni kolekcionari, umjetnici, ugledni građani ili njihovi pravni sljednici kao i tri velike zbirke i ostavštine koje je Grad Zagreb kupoprodajnim ugovorima izravno otkupio od bivših vlasnika. Programe zbirki Grad Zagreb sufinancira putem Programe javnih potreba u kulturi, a ukupno ih je 33¹⁶.

U ime Grada Zagreba zbirkama, kao i nekretninama koje s pojedinim zbirkama čine jedinstvenu cjelinu, upravljaju muzejsko-galerijske i slične ustanove u Gradu Zagrebu. Pojedine ambijentalne i memorijalne zbirke smještene izvan stalnih postava muzeja kao i prostori u kojima se zbirke nalaze teško su oštećene u potresima u Zagrebu u ožujku i prosincu 2020. i zatvorene su za javnost (Memorijalni stan i zbirka arhitekta Viktora Kovačića, Memorijalni prostor Miroslava i Bele Krleže, Zbirka dr. Ivana Ribara i Cate Dujšin Ribar, Zbirka Frangeš, Galerija Tomislav Ostoja), a od ranije su zbog oštećenja oštećeni prostori Arhiva Toše Dabca i Zbirke Gvozdanović.

U Zagrebu djeluje i Hrvatsko muzejsko društvo koje okuplja stručnjake iz cijele Hrvatske, a budući se muzeolozi obrazuju na Katedri za muzeologiju pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Podaci o poslovanju muzeja u periodu 2019.-2021. predstavljeni su u idućoj tablici.

¹⁶ Umjetničke i druge zbirke darovane Gradu Zagrebu: Zbirka Galerija slika grada Zagreba „Benko Horvat“, Memorijalna zbirka i stan arhitekta Viktora Kovačića, Zbirka Anke Gvozdanović, Zbirka Drage Magjera i Nade Ostrogović-Magjer, Memorijalna zbirka Joze Kljakovića, Zbirka Ljube Penić, Zbirka dr. Ivana Ribara i Cate Dujšin-Ribar, Zbirka Nade Mirjević, Zbirka glazbenih automata Ivana Gererdorsfera, Zbirka Vjenceslava Richtera i Nade Kareš-Richter, Zbirka Zore Majer, Zbirka umjetnina Tille Durieux, Zbirka „Majstorska radionica za restauraciju i gradnju gudačkih instrumenata pokojnog Franje Schneidera, Memorijalni prostor Miroslava i Bele Krleže, Zbirka „Hrvatske slikarice rođene u 19. stoljeću“, Spomen zbirka dr. Ivana Perčića, Zbirka Marte i Vilima Svečnjaka, Funkcionalna kulturološka zbirka Nikole Marčetića, Ambijentalna zbirka akademskog kipara profesora Roberta Frangeša-Mihanovića, Zbirka lutaka u narodnim nošnjama iz cijeloga svijeta Ljeposlava Perinića, Zbirka Branka Majera i i Katje Matković-Majer, Zbirka slikarskih i arhitektonsko-urbanističkih radova umjetnika, arhitekta i urbanista Josipa Seissela, Zbirka Marije Tomljenović-Valečić, Zbirka dr. Vere Horvat-Pintarić, Zbirka umjetničkih djela akademskog slikara Josipa Crnoborija, Zbirka tradicionalnih afričkih umjetnina Drage Muvrina, Zbirka stare ambalaže dr. Ante Rodina, Zbirka umjetničkih radova slikara, grafičara i restauratora Josipa Resteka, Zbirka skulptura akademskog kipara Zlatka Zlatića, Galerija Tomislav Ostoja. Otkupljene zbirke: Arhiv Toše Dabca, Atelijer Kožarić, Memorijalni stan Marije Jurić Zagorke (Umjetničke i druge zbirke - donacije Gradu Zagrebu i otkupljene zbirke).

Tablica 9. Podaci o poslovanju muzeja u periodu 2019.-2021.

Muzeji	2019.				2020.				2021.			
	Broj zaposlenih (prosinac 2019.)	Broj izložbi	Broj drugih programa	Broj posjetitelja	Broj zaposlenih (prosinac 2020.)	Broj izložbi	Broj drugih programa	Broj posjetitelja	Broj zaposlenih (prosinac 2021.)	Broj izložbi	Broj drugih programa	Broj posjetitelja
ARHEOLOŠKI MUZEJ	48	4	16	48.500	48	1	15	11.638	48	6	11	6.591
ETNOGRAFSKI MUZEJ	42	3	8	81.540	40	4	8	11.596	38	1 (ciklus izložbi)	5	193.203
HRVATSKI PRIRODOSLOVNI MUZEJ	56	3	15	40.119	52	0	9	11.358	53	1	5	4.345 (8.000 u javnom prostoru)
HRVATSKI ŠKOLSKI MUZEJ	16	1; također 10-ak pokretnih izložbi	6	17.135	15	1; također 5 pokretnih i 4 međunarodne izložbe	6	5.698	13	2 virtualne izložbe, 4 pokretne izložbe, 5 međunarodnih izložbi	5	9.885
MUZEJ GRADA ZAGREBA	43	3	22	80.309	45	5	12	30.336	41	4	12	30.503
MUZEJ PRIGORJA	12	2	12	5.486	11	2	9	2.890	11	2	8	1.286
MUZEJ SUVREMENE UMJETNOSTI	57	5	15	70.838	58	1	10	35.697	58	2	12	49.892
MUZEJ ZA UMJETNOST I OBRT	63	3	16	109.997	60	2	10	23.367	58	2	6	17.700
MUZEJSKO-MEMORIJALNI CENTAR DRAŽEN PETROVIĆ	2	2	5	11.866	4	1	5	6.387	5	2	5	2.226
TEHNIČKI MUZEJ NIKOLA TESLA	34	4	15	194.851	33	3	11	42.100	31	4	11	109.547
UMJETNIČKI PAVILJON U ZAGREBU	9	1	1	40.000	9	0	1	11.151	10	0	2	45.000
JAVNA USTANOVA GALERIJA KLOVIČEVI DVORI	32 (plaća za 50% zaposlenih)	1	7	365.862	32 (plaća za 50% zaposlenih)	2	4	79.022	32 (plaća za 50% zaposlenih)	2	3	59.777
UKUPNO	414			1.066.500	407			271.240	398			529.955

Izvor: Grad Zagreb

Period 2019.-2020. obilježile su posljedice potresa oštetivši neke muzejske objekte (npr. Muzej za umjetnost i obrt), odnosno pandemija uzrokovana virusom COVID-19. To je utjecalo na pad posjetitelja svih muzeja, a jedino Etnografski muzej uspio se oporaviti i čak premašiti broj posjetitelja iz 2019. godine. Muzeji se dosta razlikuju po koncepciji, a što utječe i na razlike u broju zaposlenih (od 2-63 u 2019. godini), broju izložbi koje nude na godišnjoj razini (1-5 u 2019. godini), kao i broju drugih programa (1-22 u 2019. godini). Prema broju posjetitelja Galerija Klovici davori 2019. premašuje sve ostale muzeje, a slijede Tehnički muzej Nikola Tesla i Muzej za umjetnost i obrt. Podaci o 100 najposjećenijih muzeja na svijetu iz 2021. godine ne uključuju niti jedan zagrebački muzej. Tako je najbolje rangirani zagrebački muzej po tom kriteriju, Etnografski muzej (193.203), u 2021. godini ostvario 76 % posjećenosti 100. plasiranog muzeja u svijetu (*Christchurch Art Gallery* s 253.058 posjetitelja), a niti 7 % prvoplasiranog pariškog *Louvre*-a (2.825.000 posjetitelja). Kada bismo kao referentnu godinu za zagrebačke muzeje uzeli 2019. tada bi najbolje plasirani zagrebački muzej po broju posjetitelja u 2019. (365.862) u usporedbi s ostalim svjetskim muzejima bio u rangu 86. mjesta. Usporedba na nacionalnoj razini u 2019. godini smješta Galeriju Klovici davori na 3. mjesto, nakon Arheološkog muzeja Istre, odnosno Muzeja grada Splita kao drugoplasiranog. Iako se ni drugi muzeji tranzicijskih zemalja ne nalaze u prvih 100 na svijetu, postoji prostor za snažnije iskorake u smislu povećanja atraktivnosti i broja posjetitelja zagrebačkih muzeja.

Pored javnih, u Zagrebu djeluje i niz privatnih inicijativa. Iako nemaju pravno nemaju status muzeja, nose taj naziv, no neki od njih trenutno su u postupku dobivanja pravnog statusa muzeja. Treba istaći Muzej prekinutih veza kao nagrađeni primjer i turističku atrakciju, a tu su i Muzej iluzija, Anti muzej, Židovski muzej, Muzej čokolade, Muzej torture, Muzej ratne fotografije, Muzej mamurluka, Muzej kanabisa, Muzeja gljiva, itd.

Sada već tradicionalna manifestacija Noć muzeja doprinosi izgradnji publike i posjećenosti muzeja i uspješno se organizira već godinama. Neki od problema s kojima se muzeji u Zagrebu suočavaju odnose se na neadekvatnu zaštitu odnosno manjak prostora za čuvanje građe, a što je osobito izraženo nakon oštećenja uzrokovanog potresom; zatim troškove održavanja objekata, osobito onih koji su u statusu zaštićenog kulturnog dobra; njihovu još uvijek nedovoljnu turističku orijentaciju i promociju; nedostupnost pojedine građe javnosti; neadekvatnost ili slabu prilagođenost za osobe s invaliditetom.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Sve veći broj atraktivnih izložbi - Raznovrsnost programa - Međumuzejska i intersektorska suradnja - Dobra reputacija i umreženost - Učinkovita i fleksibilna organizacija poslovanja u dijelu muzeja - Popularnost i posjećenost manifestacije „Noć muzeja“	- Međunarodna promocija hrvatskih umjetnika kroz retrospektivne izložbe - Snažnija orijentiranost prema građanima i turističkom tržištu - Financiranje projekata iz EU fondova - Suradnja i umreženost muzeja u međunarodnom, osobito europskom okruženju - Osnivanje novih muzeja (npr. Muzej dizajna, Muzej kazališta itd.) - Zajednička muzejska kartica za gradske	- Sanacija i obnova postojećih objekata koji su stradali u potresu - Odgovarajuća čuvaonica muzejske građe, zbirke i ostavština - Osiguravanje odgovarajuće zaštite građe - Suvremeni i inovativni načini prezentacije i interpretacije - Jačanje kapaciteta muzeja u području marketinga - Izgradnja publike i povećanje broja posjetitelja - Atraktivniji programi za privlačenje posjetitelja - Kontinuirana edukacija svih zaposlenika - Osuvremenjeni način upravljanja muzejima (npr.
Negativna - Nedovoljna konkurentnost u usporedbi sa svjetskim muzejima - Neadekvatni prostori i teško održavanje prostora za većinu muzeja - Nedostupnost ili nedovoljna dostupnost osobama s invaliditetom		

- Nedostatak prostora za čuvanje građe - Energetska neučinkovitost objekata i rast troškova održavanja - Neodgovarajuća zaštita građe - Neodgovarajuća tehnička opremljenost za izlaganje i produkciju - Nedostatna produkcija novih radova - Nedovoljna turistička atraktivnost za veće iskorake - Nedovoljno atraktivne izložbe ili zastarjeli načini prezentacije i interpretacije u pojedinim muzejima - Relativno mala posjećenost u usporedbi sa svjetskim muzejima - Slabiji kapaciteti muzeja u području marketinga - Smanjenje broja posjetitelja uslijed potresa i pandemije koronavirusa - Neprilagođenost postava djeci - Nedovoljna otvorenost muzeja prema organizacijama civilnog društva u kulturi	- muzeje te zajednički portal svih gradskih muzejskih i galerijskih institucija - Koordinirani muzejski planovi/programi - Uvođenje duljeg radnog vremena 1 dan u tjednu odnosno vikendom	- radna mjesta producenta, umjetničkog ravnatelja i sl.) - Prilagodba postava djeci, starijim osobama, osobama s invaliditetom itd.
---	---	--

5.4. Kazališna i plesna djelatnost

5.4.1. Kazališna djelatnost

Prema Zakonu o kazalištima, kazališna djelatnost je od interesa za Republiku Hrvatsku i obavlja se kao javna služba. Kazališna djelatnost obuhvaća pripremu i organizaciju te javno izvođenje dramskih, glazbeno-scenskih, lutkarskih i drugih scenskih djela. Sedam je javnih gradskih kazališta: Gradsko dramsko kazalište „Gavella“, Zagrebačko gradsko kazalište Komedijska, Gradsko kazalište Trešnjava, Zagrebačko kazalište mladih, Satiričko kazalište Kerempuh, Zagrebačko kazalište lutaka, Gradsko kazalište Žar ptica, a Grada Zagreb je i suosnivač Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu (u omjeru 49% naspram 51% RH, a u nadležnosti Ministarstva kulture i medija RH).

Prema posljednjim podacima iz 2022. godine, u Zagrebu je za obavljanje kazališne djelatnosti registrirano 140 umjetničkih organizacija, 15 trgovačkih društava i 11 ustanova. Pored toga, postoje i amaterske kazališne i lutkarske grupe.

U Zagrebu se na godišnjoj razini održavaju i kazališni festival i manifestacije kao npr. Naj, naj, naj festival, Dani satire Fadila Hadžića, Zagrebačko histrijsko ljeto na Opatovini, Bobijevi dani smijeha, Gumbekovi dani, Ljetne noći teatra EXIT, Festival Miroslav Krleža, Međunarodni festival kazališta lutaka PIF, Festival svjetskog kazališta, Međunarodni festival slijepih i slabovidnih BIT. Većina ovih festivala pripada civilnom sektoru kulture čime nadograđuje regularne djelatnosti koje provodi institucionalni sektor, ali i intenzivira međunarodnu suradnju, veću vidljivost i prepoznatljivost Zagreba kao međunarodno relevantnog mjesta kulture te zadovoljava i prepoznaje potrebe širih profila publike. Od 2008. godine se provodi manifestacija „Noć kazališta“ koja također doprinosi boljem spajanju izvedbenih umjetnosti i kazališne djelatnosti sa zajednicom i publikom.

Globalna zdravstvena kriza prouzrokovana pandemijom bolesti COVID-19 utjecala je i na poslovanje kazališta. U novonastaloj situaciji neki su se sadržaji prebacili na online izdanja, a kapacitet sjedećih mjesta u dvoranama, tj. u izvedbenim prostorima, bio je uvjetovan epidemiološkim mjerama i razlikovao se od predstave do predstave.

Podaci o produkciji javnih kazališta u periodu 2019.-2021. predstavljeni su u iduće dvije tablice.

Tablica 10. Produkcija javnih kazališta od 2019.-2021.

Kazališta	Broj premijera			Broj izvedbi			Broj posjetitelja			Prosječna popunjenost dvorane			Broj gostovanja/izvedbi u Hrvatskoj			Broj gostovanja/izvedbi u inozemstvu		
	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.
GRADSKO DRAMSKO KAZALIŠTE GAVELLA	5	4	4	155	58	88	43.636	15.653	4.361		77,2%		9/10	6/14	8/18	3/3	-	
ZAGREBAČKO GRADSKO KAZALIŠTE KOMEDIJA	6	1	3	207	73	102	76.578	16.864	10.931		56,4%		7/12	2/4	5/5	1/1	-	
GRADSKO KAZALIŠTE TREŠNJA	3	2	2	206	88	161	48.604	15.111	13.886	81.6%	74%	75.3%	2/2	2/11	1/1	3/3	-	1/1
ZAGREBAČKO KAZALIŠTE MLADIH	8	6	8	229	156	160	32.558	12.742	8.337	67%	N/A	75.8%	22/22	2/3	8/8	9/9	2/2	2/2
SATIRIČKO KAZALIŠTE KEREMPUH	5	5	3	211	137	153	68.674	28.033	16.983	84.2%	69%	76%	2/8	7/7	2/2	1/1	1/1	
ZAGREBAČKO KAZALIŠTE LUTAKA	4	3	3	358	244	306	56.680	21.586	19.939	68.5%	45.9%	30.1%	6/8	4/12	3/3		-	
GRADSKO KAZALIŠTE ŽAR PTICA	3	4	3	304	134	141	49.645	15.792	9.096	82.4%	59.5%	32.1%	3/3	5/5	7/12	5/8	-	2/2
UKUPNO	35	25	26	1.682	834	1.066	378.669	121.868	77.422		N/A		51/65	28/56	34/49	22/25	-	5/5

Izvor: Grad Zagreb

Napomena: Važno je naglasiti da je tijekom 2020. i 2021. godine kapacitet sjedećih mjesta u dvoranama, tj. u izvedbenim prostorima, bio uvjetovan epidemiološkim mjerama i razlikovao se od predstave do predstave.

Tablica 11. Produkcija HNK Zagreb 2018.-2021.

HNK ZAGREB	Broj programa drama/opera/balet	Broj premijera drama/opera/balet	Broj izvedbi	Broj posjetitelja drama/opera/balet	Prosječna popunjenost dvorane drama/opera/balet	Broj gostovanja/izvedbi u Hrvatskoj drama/opera/balet	Broj gostovanja/izvedbi u inozemstvu drama/opera/balet
2021.	19/25/5	8/4/2	102/56/48	12.969/11.978/13.881		16/19, 0/0, 6/6	2/2, 0/0, 8/8
2020.	14/28/10	2/2/1	70/62/40	41.878/17.129/15.863	84%/N/A/90%	Drama 6/7	2/3, 1/1, 2/2
2019.	18/12/9	4/3/3	116/66/64	53.221/34.089/40.794	92%/91%/91%	11/3/3	4/28, 2/2, 1/2
2018.	12/16/10 + 1 zajednička produkcija	4/5/3 + 1 zajednička produkcija	113/72/69	70.363/38.179/49.079+ zajedničke produkcije 7.828	92%/90%/93%	21	6/5, 1/1, 2/2, 7/15 (zajednička produkcija)

Izvor: Grad Zagreb

Napomena: Važno je naglasiti da je tijekom 2020. i 2021. godine kapacitet sjedećih mjesta u dvoranama, tj. u izvedbenim prostorima, bio uvjetovan epidemiološkim mjerama i razlikovao se od predstave do predstave.

Iz analize je vidljivo da su javna gradska kazališta su u 2019. ostvarila 1.682 izvedbi od čega je 35 bilo dramskih premijernih naslova, a uglavnom su realizirane produkcije odobrene Programom javnih potreba u kulturi. Iste je posjetilo 378.669 gledatelja pri čemu je najveću posjećenost ostvarilo Zagrebačko gradsko kazalište Komedijska (76.578). Drama HNK je u 2019. ostvarila 14 % broja posjetitelja ostalih javnih kazališta u Zagrebu. Za javna gradska kazališta vidljiv je pad posjećenosti tijekom pandemije odnosno zbog posljedica potresa. Tako neka kazališta nisu bila u mogućnosti prije sanacije ući u vlastite prostore što i danas utječe na njihov rad. Tijekom pandemije, međutim, zagrebačka su kazališta bila otvorena, ali sa smanjenim kapacitetom sjedećih mjesta, a neka su kazališta nudila i online sadržaje. Analogno tome, smanjen je i broj premijera odnosno izvedbi.

Zbog pandemije, dio programa HNK preselio se online: broj kazališnih programa je u 2020. pao, ali je značajno porastao broj opernih programa, a ukupni broj kazališnih/opernih/baletnih programa sveukupno u razdoblju 2018.-2021. na godišnjoj razini je između 39-52. Kazališni programi HNK na godišnjoj razini kretali su se u istom razdoblju između 13 i 19. Broj kazališnih premijera HNK se povećao s 4 u 2018. i 2019. godini na 8 u 2021. godini, no broj posjetitelja značajno je pao. Kod ostalih gradskih kazališta, broj premijera se, ovisno o kazalištu i godini kreće između 1 i 9; sveukupno, broj premijera gradskih kazališta u 2019. bio je 35 te se u naredne dvije godine vidi pad (2020. 25, a 2021. 26 premijera). Po broju kazališnih gostovanja u Hrvatskoj (22) i inozemstvu (9) u 2019. se ističe Zagrebačko kazalište mladih, ispred HNK Zagreb (11 odnosno 4). Po broju kazališnih izvedbi u 2019. godini prednjače Zagrebačko kazalište lutaka (358) i Gradsko kazalište Žar ptica (304).

Programom javnih potreba u kulturi Grada Zagreba svake godine sufinanciraju se javne potrebe u kulturi koje se, uz programe javnih ustanove u kulturi, odnose i na programe nezavisne produkcije koje provode umjetničke organizacije, umjetnici, udruge te druge fizičke i pravne osobe. Nezavisna produkcija vrlo je raznolika, od onih koje karakterizira kritičko i angažirano djelovanje, napredne umjetničke i kulturne prakse, kreativnost i istraživački program, preko onih koji su komercijalno usmjereni, do onih koji igraju na sigurno s repriznim repertoarima i ustaljenim, repetitivnim oblicima aktivnosti. Uvjeti za rad nezavisne produkcije zahtjevniji su od uvjeta institucionalne kazališne scene, a ona dodaje vrijednost umjetničkom stvaralaštvu. Neki od festivala koji su prethodno navedeni u ovom poglavlju spadaju pod djelovanje nezavisne produkcije, no treba uzeti u obzir da je veći dio nezavisnih organizacija multidisciplinarni i pokriva nekoliko kulturno-umjetničkih područja zbog čega je teže izdvojiti organizacije koje se isključivo bave kazališnom umjetnošću, no treba navesti KunstTeatar, Montažstroj, potom rad Teatra &TD u Studentskom centru Sveučilišta u Zagrebu, rad udruge Domino, De Facto Kazalište grupe, umjetničke organizacije Kugla, Centra za dramsku umjetnost, Multimedijalne umjetničke organizacije Bacači sjenki, Teatra Poco Loco, itd. Također, kazališni sektor ispunjen je i manjim kazalištima koji funkcioniraju kao izvaninstitucionalna scena od kojih treba spomenuti Malu scenu, Kazalište Moruzgvu i Ludu kuću d.o.o.

Među najvećim problemima kazališne djelatnosti kod institucionalnih i izvaninstitucionalnih dionika ističu se neodgovarajući prostori za rad, što zbog potresa koji je ošteti kazališta („Gavella“, Komedijska, Kerempuh), ali i dugo priželjkivano razdvajanje scena HNK Zagreb. Mladim je glumcima otežano uključivanje u glumačke ansamble, dok je izvaninstitucionalnim dionicima iznimno teško doći do prostora za rad – od proba do produkcije.

5.4.2. Plesna umjetnost

Plesna scena podrazumijeva balet, folklor i suvremeni ples, a plesači djeluju kroz profesionalne ansamble, pojedinačno, umjetničke organizacije i udruge građana. Dobar dio plesača je u statusu slobodnog umjetnika te nemaju stalno zaposlenje.

Zagrebački plesni centar (ZPC) je produkcijski centar kojim upravlja Zagrebačko kazalište mladih (ZKM) te je njegova temeljna misija suradnja s nezavisnim plesnim organizacijama dajući im prostorne, tehničke i administrativne resurse. To je prvi namjenski objekt u Zagrebu i Hrvatskoj izgrađen za potrebe plesa. U njemu se, kroz programe plesne edukacije, potiče razvoj novih generacija zagrebačkih i hrvatskih koreografa, a to je i mjesto istraživanja, stvaranja i produkcije suvremenog plesa.

U sljedećoj tablici je predstavljena produkcija ZPC-a u razdoblju 2018.-2020. godine.

Tablica 12. Produkcija Zagrebačkog plesnog centra 2018.-2020. godine

ZAGREBAČKI PLESNI CENTAR	Broj programa	Broj premijera	Broj izvedbi	Broj posjetitelja	Prosječna popunjenost dvorane
2020.	69	15	125	3.605	N/A
2019.	90	16	169	6.184	N/A
2018.	75	14	155	6.000	N/A

Izvor: Grad Zagreb

Iz podataka je vidljivo da je u ZPC-u godišnje preko stotinu izvedbi, a u godinama prije korona krize pogleda ih oko 6.000 posjetitelja. U 2020. godini taj se broj prepolovio. U istoj godini izvedeno je ukupno 69 programa pri čemu je bilo 15 premijera.

U Zagrebu djeluje i nacionalni profesionalni Ansambl narodnih plesova i pjesama Hrvatske Lado¹⁷, u kojem su, uz plesače, zaposleni i glazbenici, a u području suvremenog plesa također djeluje nekoliko profesionalnih ansambala.

Na plesnoj sceni djeluju umjetničke organizacije, samostalni i nezavisni umjetnici. Među ostalim uz potporu Grada Zagreba, u 2020. godini Zagrebački plesni ansambl izveo je 13 premijernih (3) i repriznih izvedbi u Zagrebu (10) i 9 na gostovanjima koje je ukupno posjetilo 1.669 posjetitelja, a Studio za suvremeni ples izveo je 9 premijernih (2) i repriznih izvedbi u Zagrebu (7) i 2 na gostovanjima s ukupno 483 posjetitelja.

Plesači su okupljeni u dvije udruge: Udrugu plesnih umjetnika Hrvatske kao strukovnu udrugu u polju suvremenog plesa i Udrugu profesionalnih plesnih umjetnika PULS koja okuplja profesionalne plesače, pedagoge i koreografe. Iako je izgradnja Zagrebačkog plesnog centra bila iskorak za plesnu scenu koja je po prvi puta dobila svoj prostor za rad, on u potpunosti ne zadovoljava veličinom budući da može ugostiti samo plesne predstave manjeg formata s malim brojem plesača na sceni. U tom smislu i dalje je najveći problem plesne scene vezan za prostor. Specifičnost suvremene plesne scene je u tome što ne postoji javna ustanova koja djeluje u području plesne umjetnosti, a nezavisna je scena često slabo financirana. Iako je Zagrebački plesni centar trebao biti krovni izvedbeni prostor za cijelu plesnu scenu, njegovo financiranje nije veliko pa plesači često teško pokrivaju troškove izvedbe. Na stavci plesnih ansambala i plesnih projekata Javnog programa u kulturi, Grad Zagreb financira čitav niz civilnih aktera – od strukovnih udruga, udruga, umjetničkih organizacija do samostalnih umjetnika iz područja mahom suvremenog plesa. Po najvećim dodijeljenim iznosima izdvajaju se Zagrebački plesni ansambl, Udruga plesnih umjetnika Hrvatske,

¹⁷ Osnivač Ansambla je Republika Hrvatska, a Grad Zagreb nije sufinancirao njegove programe

Udruga profesionalnih plesnih umjetnika PULS i Studio za suvremeni ples. Natječaj Javnih potreba u kulturi odnedavno je otvorio mogućnost apliciranja samostalnim umjetnicima kroz udruge pa iste umjetnicima služe kao administrativna podrška za dobivanje programskih sredstava. Takav sustav uvjetuje postojanje umjetničke organizacije što nije nužno i najproduktivnije.

Dobar dio plesne scene čine i amaterske plesne skupine, folklorne skupine odnosno klubovi koji se bave sportskim plesom koji su, međutim podržani kroz Kulturno-umjetnički amaterizam.

Niz je plesnih manifestacija od kojih možemo spomenuti Tjedan suvremenog plesa, Međunarodno natjecanje Mia Čorak Slavenska, Improspekcije, Platforma HR Plesnog centra TALA, Antisezona, kao i drugi, nespecifično plesnih festivala poput Perforacije festivala izvedbenih umjetnosti i nezavisne autorske produkcije u organizaciji udruge Domino.

Pored kazališne i plesne djelatnosti, kao poseban oblik izvedbenih umjetnosti djeluje i cirkus. Od ukupno registriranih 9 cirkuskih organizacija, 8 ih je aktivno, a dodatno još 10-ak udruga u svojim programima sadrže cirkusku umjetnost. U nacionalnom smislu, to je najveći broj registriranih cirkuskih udruga. Iste udruge djeluju u prostoru zgrade AKC Medika koja je teško stradala u potresu. Rješavanje problema prostora udruge su iznašle u privatnom najmu, vlastitom sezonskom prostoru (šatoru), prostorima mjesnih odbora, terminski odnosno projektno po centrima za kulturu, ili u okupiranim prostorima (squat). Većina prostora nije adekvatna potrebama ove umjetničke discipline.

U razdoblju 2020.-2022. primjetan je porast financiranja za cirkus od strane Grada Zagreba (2020. - 102.000,00 kn, 2021. - 169.000,00 kn, 2022. - 256.000,00 kn). Od manifestacija, u ovom području djeluju Festival suvremenog cirkusa i Zagreb Clown Festival, a nekoliko je i uličnih festivala koji uključuju cirkuski program (npr. Kulturan). Godišnje se u Zagrebu realizira 40-ak različitih programskih sadržaja iz sektora suvremenog cirkusa. Neke su organizacije članice međunarodnih cirkuskih udruženja, a redovito se u ovom području izvodi i neformalna edukacija djece i mladih.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Popularnost i posjećenost manifestacije „Noć kazališta“ - Tradicionalne plesne manifestacije - Brojnost institucionalnih i izvaninstitucionalnih dionika u kazališnoj umjetnosti - Brojnost umjetnika i umjetničkih organizacija u kazališnoj i plesnoj umjetnosti - Prepoznatljivost plesnih i kazališnih umjetnika - Regionalna i europska umreženost plesne scene - cirkuskih udruga u nacionalnom kontekstu Negativna - Nedostatak odgovarajućeg prostora za rad i probe - Nestabilno financiranje i institucionalna podrška plesne scene	- Financiranje projekata iz EU fondova - Institucionalizacija mogućeg gradskog plesnog ansambla (ili rješavanje statusa 2 plesna ansambla SSP i ZPA)	- Sanacija i obnova objekata koji su stradali u potresu odnosno održavanje postojećih objekata - Odvajanje scena HNK - Rješenje pravnog statusa Festivala svjetskog kazališta - Multifunkcionalni izvedbeni centar - Izgradnja i razvoj publike i povećanje broja posjetitelja - Osnivanje Javne ustanove za ples - Veća vidljivost i stabilnost plesnih manifestacija - Suradnja između institucionalnih i izvaninstitucionalnih dionika pogotovo u pitanju dijeljenja prostora - Rješavanje statusa ZPC-a.

- Nedovoljna i nesustavna suradnja institucija i subjekata suvremene plesne scene
- Smanjenje broja premijera, izvedbi i posjetitelja uslijed potresa i pandemije koronavirusa

5.5. Glazbena umjetnost

Grad Zagreb je osnivač dviju glazbenih ustanova: Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog i Zagrebačke filharmonije. U području glazbe u Gradu Zagrebu djeluju brojni profesionalni ansambli poput: Zagrebačkih solista, Hrvatskog komornog orkestra, Zagrebačkog kvarteta i Hrvatskog baroknog ansambla. Grad Zagreb sudjeluje u financiranju i redovnih manifestacija: Muzički biennale Zagreb, Festival sv. Marka, Pasijska baština, Zagreb International Blues Festival, Zagrebački harfistički festival, Međunarodno pijanističko natjecanje Svetislav Stančić, Međunarodno violinističko natjecanje Vaclav Huml, Hrvatsko natjecanje mladih glazbenih umjetnika Papandopulo. Iako Zagreb ima tradiciju prepoznatljive suvremene autorske glazbe (Novi val), ista javno nije značajnije valorizirana.

Sljedeća tablica predstavlja produkciju gradskih ustanova u glazbeno-scenskoj djelatnosti u 2020. godini.

Tablica 13. *Produkcija gradskih ustanova u glazbeno-scenskoj djelatnosti u 2020. godini*

Glazbene ustanove 2020.	Godina	Broj izvedbi	Broj posjetitelja	Prosječna popunjenost dvorane	Broj gostovanja/izvedbi u Hrvatskoj	Broj gostovanja/izvedbi u inozemstvu
KONCERTNA DVORANA VATROSLAVA LISINSKOG	2021.	7	5.219 (vlastiti program)	745 (100% obzirom na epidemiološku situaciju)		
	2020.		6.107 (vlastiti program)	Prva 3 koncerta 100%, ostali sukladno epidemiološkim mjerama. ali nisu svi 100)		
	2019.	17	22.041 (vlastiti program)	71,6%		
	2018.	24	23.281 (vlastiti program)			
	2017.	32	22.759 (vlastiti program)			
ZAGREBAČKA FILHARMONIJA	2021.	25	9.703 (vlastiti program)	52%		
	2020.	12	8.042 (samo u KDVL)		1	2
	2019.	55	34.316 (KDVL + gostovanja)	62,7%		Turneja Švicarska, Njemačka, Austrija
	2018.	34	45.360			
	2017.	51	40.390			Turneja Kina, Argentina

Izvor: Grad Zagreb

Dvije krovne institucije iz područja glazbe djeluju unutar istog prostora Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog (KDVL) koja se ubraja u najveće prostorne resurse za kulturno-umjetničku produkciju u gradu Zagrebu. Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog je pritom trenutno jedini akustički projektiran prostor za izvođenje glazbe u Zagrebu, ali i šire u Hrvatskoj zbog čega se stvara

pritisak na moduse i rasporede korištenja tog prostora, pogotovo u kontekstu toga da je dvorana rezidencijalno mjesto izvedbe programa Zagrebačke filharmonije.

Koronavirus je osobito pogodio koncertnu djelatnost što je vidljivo iz priloženih podataka u tablici. S druge strane, prisutnost glazbe u online formatu se povećala, no to za same glazbenike, osim promocije ne može osigurati stabilne prihode. Neovisno od toga, neki od problema za ovu djelatnost prisutni su već dulje vrijeme. Kao što je već spomenuto, u smislu infrastrukture, tako, samo su dva koncertna prostora: KD Vatroslava Lisinskog i ona Hrvatskog glazbenog zavoda. Obje su bile oštećene u potresu i barem djelomice van funkcije. Hrvatski glazbeni zavod trenutno je u obnovi, a obnova KDVL-a tek predstoji. Zagrebu nedostaje dvorana za glazbeno-scenske predstave srednjeg kapaciteta (cca. 1.000 mjesta), a postojeća tehnička infrastruktura je zastarjela. Dodatno, koncertne se aktivnosti odvijaju u dvoranama kulturnih centara, narodnih sveučilišta i drugih prilagođenih prostora, kao i privatnim prostorima poput Laube, Tvornice kulture, Hale i slično.

Značajna je i koncertna djelatnost u području umjetnički relevantne suvremene autorske glazbe (tzv. rock glazbe i njezinih izvedenica) koja se gotovo bez iznimke realizira u sklopu nezavisnih inicijativa koncertnih organizatora iz civilnog i privatnog sektora, uz simboličnu javnu potporu Grada Zagreba. Kao ključni dionici ističu se članovi Udruge koncertnih promotora – PROMO (URK – udruženje za razvoj kulture (Klub Močvara), Tvornica kulture, INmusic festival, Vintage Industrial Bar, KSET, AKC Attack – Medika, Žedno uho, Pozitivan ritam (Pločnik i klub Dva Osam), Dostava zvuka, Dirty Old Empire, i dr.) koji na godišnjoj razini realiziraju više stotina inozemnih i nacionalnih glazbenih gostovanja s ukupnom posjetom od preko 200 000 posjetitelja iz Zagreba, ostatka Hrvatske i inozemstva. Upravo su međunarodni kontekst koncertnih gostovanja suvremene autorske glazbe i visoka razina kvalitete i raznolikosti umjetničke selekcije takvih gostovanja presudni faktori u ostvarivanju nekoliko ključnih ciljeva u kulturi: a) visoke vidljivosti i atraktivnosti koncertnih programa te podizanja kvalitete i raznolikosti kulturne ponude; b) podizanja kvalitativnih kriterija za domaću glazbenu djelatnost i produkciju glazbenih sadržaja; c) inkluzivnost i fokusiranje na mlađe generacije uz poticanje njihovog uključivanja u prateće kulturne programe; d) pozicioniranje Zagreba na međunarodnoj kulturnoj mapi.

U smislu diskografije, na području Zagreba je, prema podacima DZS 4.408 ukupno registriranih izdavačkih kuća zvučnih zapisa (Kultura i umjetnost u 2020., 2022.). No, realno djeluje nekoliko većih i manjih diskografskih kuća¹⁸, a ostale su registrirane za audio izdavaštvo, no nisu snažno aktivne. Slabija prodaja nosača zvuka utječe na pad prodaje diskografskih kuća pa se to nadoknađuje izvedbenim aktivnostima, kupovinom sadržaja na zahtjev putem *streaming* platformi i drugih servisa (npr. Amazon). CD shopovi, međutim, još uvijek su prisutni na tržištu, za razliku od svjetske prakse. Također, Zagreb je nacionalna prijestolnica glazbene industrije i većina diskografskih kuća registrirana je upravo ovdje. Fokus je na reproduktivnoj, domaćoj glazbi, koja ima primat pred ostalim oblicima glazbene umjetnosti, ali i na glazbenom stvaralaštvu u smislu praizvedbi djela i novih narudžbi.

U popularnom smislu, Zagreb je do prije pandemije COVID-19 bio zanimljiva koncertna destinacija, a koncerti popularne i rock glazbe održavaju se u prostorima Arene Zagreb, Doma sportova i na Šalati. Brojni su bili i koncerti manjeg opsega, osobito jazza i alternativne glazbe. Koncertna aktivnost nakon slabljenja pandemijskih mjera ponovno oživljava, no neovisno o koronavirusu, Zagreb nije uvijek na popisu gradova velikih svjetskih popularnih glazbenih imena. Od većih

¹⁸ Croatia Records, HIT Records, Menart, Scardona, Tutico, Cantus, Campus, Suzy, Kondorcomm, Dancing Bear, Dallas Records, Aquarius Records, Nota Bene, Rezonator, Spona, LAA, Heroj ulice, RTL Music, Mast produkcija, Sipa Music, Dammic, Rubikon, Sound Factory, ALTA Music, Agapa, Autor, Aquarius music publishing, Classic Records, IDM Music, El Records.

festivala, tu je INmusic, koji je privlačan lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj publici. Kulturno poduzetništvo, osobito u smislu menadžmenta, najrazvijenije je upravo u području glazbe.

U području glazbe djeluje niz udruženja: Hrvatska glazbena unija, Hrvatsko društvo skladatelja, Hrvatska udruga za zaštitu izvođačkih prava, Hrvatsko društvo glazbenih umjetnika, Hrvatska udruga orkestralnih i komornih umjetnika i Hrvatska diskografska udruga.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Snažan glazbeni menadžment (u usporedbi s nekim drugim kulturnim djelatnostima) - Većina diskografskih kuća registrirana u Zagrebu - Tradicija u području suvremene autorske glazbe (rock – Novi val) - Dobar geografski položaj za međunarodne turneje suvremenih autorskih glazbenika Negativna - Nekoordinirana glazbena ponuda - Nedovoljna briga za mlade glazbenike - Nedovoljan broj koncertnih dvorana - Zastarjela opremljenost KD Vatroslava Lisinskog - Unatoč velikom broju registriranih diskografskih kuća, mali broj onih koje djeluju - Izostanak potpore za kvalitetnu suvremenu autorsku glazbu (npr. rock) - Pad kvalitete koncertne ponude suvremene autorske glazbe - Nedostatan angažman institucija u poticanju kvalitetnih i atraktivnih glazbenih sadržaja za mlade - Smanjenje broja posjetitelja uslijed potresa i pandemije koronavirusa - Prekarni rad - Umjetničko obrazovanje dosta konzervativno (nedostaju vještine menadžmenta)	- Financiranje projekata iz EU fondova - Uspostava i razvoj suradnje između lokalnih dionika u glazbi (npr. klasična glazba i diskografija)	- Sanacija i obnova objekata koji su stradali u potresu odnosno održavanje postojećih objekata - Dvorana srednjeg kapaciteta (cca. 1.000 mjesta) - Izgradnja publike i povećanje broja posjetitelja - Platforme, <i>co-working</i> prostori za nezavisne umjetnike iz područja klasične glazbe - Predstavljanje na međunarodnim sajmovima (npr. <i>Classical Next</i>) - Javno određenje prema suvremenoj autorskoj glazbi (npr. kroz formiranje javne ustanove ili po modelu javno-privatnog partnerstva)

5.6. Vizualne umjetnosti

Zagreb je povijesno imao značajnu i avangardnu ulogu u vizualnim umjetnostima. Od polovice prošlog stoljeća predvodnik je zbivanja na europskoj vizualnoj sceni (*Gorgona*, *EXAT51*, *Nove Tendencije*), a od 70. godina 20. stoljeća s *Novim umjetničkim praksama* njegov značaj proširuje se i na širu međunarodnu scenu.

U okviru vizualnih umjetnosti Grad Zagreb podržava programe samostalnih izložbi, skupnih izložbi domaćih i stranih umjetnika, izložbe od lokalnog i regionalnog značaja, programe i projekte iz područja likovnosti, likovne manifestacije, razne akcije, predavanja, performanse, promocije, simpozije i likovna događanja.

Osim Umjetničkoga paviljona u Zagrebu, u likovnom životu Grada Zagreba istaknutu izložbenu djelatnost od ustanova kojima je osnivač i/ili suosnivač Grad Zagreb, imaju i Galerija Klovićevi dvori, Muzej suvremene umjetnosti i Muzej za umjetnost i obrt. Izgradnja Muzeja suvremene umjetnosti (MSU) iznosila više od 70 milijuna eura što je najveća investicija u kulturi grada Zagreba u posljednjem periodu, koju je, međutim potrebno snažnije valorizirati i povezati s društvenim okolišem – od neposrednog susjedstva do regionalnog i šireg europskog okruženja što se trenutno provodi.

Grad Zagreb financijski podupire realizaciju vizualnih programa u 4 muzejske ustanove kojima je osnivač Grad Zagreb, izložbene programe u 10 centara za kulturu, 3 galerije u sklopu Knjižnice grada Zagreba te programe više od 40 udruga, umjetničkih organizacija, samostalnih umjetnika i muzeja drugih osnivača. U Zagrebu djeluje 429 registriranih udruga registriranih u području likovnih umjetnosti, a krovne profesionalne udruge su Hrvatsko društvo likovnih umjetnika (HDLU), Udruga likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti (ULUPUH) i Hrvatsko dizajnersko društvo (HDD). Na nezavisnoj sceni u području likovnih djelatnosti djeluju brojne organizacije koje su ostavile velik otisak na razvoj, osuvremenjivanje, međunarodno povezivanje i pozicioniranje zagrebačke, ali i šire hrvatske vizualne umjetnosti. Izdvojiti ćemo rad i naslijeđe udruge Što, kako i za koga, Ureda za fotografiju, BLOK - Lokalne baze za osvježavanje kulture, KONTEJNER biro suvremene umjetničke prakse, 90-60-90 platforme za suvremenu umjetnost, galerije Miroslav Kraljević, galerije Hrvatskog dizajnerskog društva, itd. Važan privatni akter u ovoj djelatnosti je LAUBA - Kuća za ljude i umjetnost, privatni galerijski prostor koji se bavi proizvodnjom suvremenih, kulturnih i urbanih sadržaja. Treba izdvojiti i rad galerije HDLU-a (Meštrovićev Paviljon i Galerija Karas) kao galerija s dugogodišnjom tradicijom koje organiziraju najveći broj likovnih događanja među kojima i velikih manifestacija s dugogodišnjom tradicijom (Salon mladih, Zagrebački salon), imaju snažan međunarodni program i veliku vidljivost među publikom i medijima. Na sceni vizualnih umjetnosti bilježi se i djelovanje Centra za likovni odgoj Grada Zagreba koji provodi široku paletu aktivnosti, od izložbi do edukacije kroz tečaje crtanja, slikanja, kiparstva i keramike.

Među likovnim manifestacijama ističu se Salon mladih, Zagrebački salon vizualnih umjetnosti, Trijenale hrvatskog kiparstva, Hrvatski trijenale grafike, Izložba hrvatskog dizajna, Zagrebački salon primijenjene umjetnosti i dizajna, Bijenale slikarstva.

Kao najvažniji problemi u području vizualnih umjetnosti ističu se slabo razvijeno tržište umjetnina, slaba kupovna moć, niska razina poznavanja koncepta kulturnog menadžmenta od strane samih umjetnika, nedovoljan broj stalnih i povremenih prostora za rad umjetnika, neodgovarajuća tehnička opremljenost malih galerijskih prostora, nedovoljna suradnja likovne djelatnosti s drugim sektorima. Tržište umjetnina nije dovoljno razvijeno kroz sustav galerija niti je dovoljno privatnih galerija koje zastupaju umjetnike. Kupovna moć nije primjerena tržištu umjetnina, a umjetnine se često kupuju izravno od umjetnika, bez galerijskog posredovanja što predstavlja „sivu“ zonu, bez registriranog prometa. One galerije koje posluju, a sve ih je manje, osim umjetnina, često su, da bi

opstale na tržištu, prisiljene baviti se i ostalim poslovima kao što je uokvirivanje slika i prodaja suvenira/poklona, odnosno prodaja jeftinijih slika manje relevantnih umjetnika. Sustav aukcijske prodaje slabo je razvijen, a jedina aukcijska kuća je Kontura. Nekoliko je važnih privatnih zbirki (npr. Filip Trade, Kolekcija Sudac), no neke od njih našle su se u problemima. Povećava se interes za privatno kolekcioniranje no ono je i dalje većinom usmjereno na ne-žive autore.

Osim potpora koje pruža Grad Zagreb i Ministarstvo kulture i medija RH, nekoliko je i korporativnih natječaja pojedinih tvrtki, a neki su specijalizirani upravo za vizualne umjetnosti poput suradnje Hrvatskog Telekoma i Muzeja suvremenih umjetnosti u dodjeli nagrade za suvremeno vizualno stvaralaštvo u Hrvatskoj ili nagrade ERSTE fragmenti kojom se pruža podrška suvremenoj umjetnosti kroz otkup radova ili dodjelama stipendija studentima i sudionicama likovnih akademija. Natječaj Hrvatskog Telekoma više ne postoji što ukazuje na slab interes privatnog sektora.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Snažna tradicija vizualnih umjetnosti u Zagrebu - Međunarodno prepoznate povijesne vizualne tendencije i umjetnici - Živost produkcije - Umreženost umjetnika, kulturnih radnika i organizacija - Razvijena i lako dostupna izlagačka infrastruktura - Tendencija otvaranja pojedinih muzeja prema suvremenim vizualnim praksama (npr. MGZ, Arheološki muzej) - Raznolikost umjetničkih formata (festivala/manifestacija/izložbenih programa/performansa/diskurzivnih programa/edukacijskih programa) Negativna - Izostanak velikih i značajnih umjetničkih produkcija - Zastarjelo shvaćanje i percepcija vizualne umjetnosti - Nerazvijeno tržište umjetnina - Niska razina poznavanja koncepta kulturnog menadžmenta od strane samih umjetnika - Nedovoljan broj stalnih i povremenih prostora za rad umjetnika i kulturnih organizacija - Loša opremljenost prostora za izlaganje, zastarjela tehnologija i nedostatna i needucirana tehnička podrška - Nedovoljna suradnja vizualne umjetnosti s drugim sektorima kao i ustanova i nezavisne kulturne scene	- Aktivacija zajednice kroz suvremene umjetničke prakse - Snažnije korištenje javnog gradskog prostora za stalno i povremeno izlaganje vizualne umjetnosti - Prijava na EU fondove - Organizacija međunarodne vizualne manifestacije (povezivanje javnog, privatnog i civilnog sektora) - Bolje povezivanje s privatnim/korporativnim sektorom u stvaranju programa podrške za vizualnu umjetnost	- Stabilizacija produkcije i rada udruga odnosno profesionalizacija rada umjetnika - Višegodišnje financiranje projekata - Poticanje (javnog priznanja) javnog i privatnog kolekcioniranja - Snažnija suradnja s europskim likovnim institucijama u polju suvremene umjetnosti - Razvoj publike - Edukacija umjetnika u području produkcijskih procesa - Osuvremenjivanje infrastrukture - Nagrade za izvrsnost umjetnika i kulturnih radnika - Međugradska i međunarodna mobilnost umjetnika i kulturnih radnika - Redovita edukacija tehničara i novi modeli zapošljavanja tehničke podrške - Umjetnički hub (atelje + radni prostori)

- Izostanak distribucije i slaba razmjena programa među gradovima
- Projekti za jednu izložbu
- Nedostatnost producenata

5.7. Audiovizualna djelatnost

Budući da su gotovo sve audiovizualne produkcijske i distribucijske kuće registrirane u Zagrebu, grad je praktički dom hrvatske audiovizualne djelatnosti. Također, u Zagrebu djeluje i niz profesionalnih udruženja (Hrvatsko društvo filmskih djelatnika, Hrvatska udruga filmskih snimatelja, Društvo hrvatskih filmskih redatelja, Hrvatski filmski savez, Hrvatska udruga producenata). Javna ustanova osnovana u svrhu sustavnog promicanja audiovizualnog stvaralaštva u RH, Hrvatski audiovizualni centar (HAVC), također ima sjedište u Zagrebu.

Audiovizualna djelatnost u Gradu Zagrebu financira se kroz programe javnih ustanova (centara za kulturu), programe gradske Ustanove Zagreb film i programe nezavisne scene. Financiraju se programi filmskih manifestacija, filmske produkcije i ostali programi koji su, uglavnom, vezani za izvaninstitucionalnu edukaciju.

Za audiovizualnu djelatnost Grada Zagreba vrlo je važna Ustanova Zagreb film koja provodi obrazovne aktivnosti, digitalizaciju građe, produkciju i distribuciju animiranih, kratkih igranih i dokumentarnih filmova. U sklopu Ustanove Zagreb Film Grad Zagreb je početkom 2019. godine pokrenuo Filmski ured, kojemu su ciljevi: koordinacija između nadležnih tijela Grada Zagreba i domaćih i stranih produkcija te svjetska promocija Zagreba kao prepoznatljive i privlačne filmske destinacije za snimanje filmova, serija i reklama. Obzirom na postojanje nacionalnih poticaja za snimanje filmova međunarodnim i lokalnim filmskim stvarateljima (popust na sredstva potrošena u Hrvatskoj u iznosu od 25%) i Zagreb je zanimljiva filmska destinacija. Od 2000. godine ovdje su snimljena 33 filma. Grad od tih aktivnosti izravno zarađuje od zakupa prostora, gradskih službi itd., a isto pruža priliku i za zapošljavanje.

Produkcija ustanove Zagreb film predstavljena je u idućoj tablici.

Tablica 14. *Produkcija Zagreb filma, 2018.-2020.*

Godina	2018.	2019.	2020.
Iznos financijske potpore	1.100.000,00	1.315.000,00	1.550.000,00
Iznos financijske potpore HAVC	1.382.420,00	1.515.000,00	1.787.880,00
Broj programa (HAVC)	6	10	6
Broj restauriranih filmova	20	16	13
Broj digitaliziranih filmova	20	16	13
Broj filmova u produkciji	15	14	16

Izvor: Grad Zagreb

Sljedeća tablica prikazuje broj sufinanciranih filmskih produkcija iz gradskog proračuna na godišnjoj razini koja se, ovisno o godini kreće na razini od 27-32 produkcije.

Tablica 15. Broj sufinanciranih filmskih produkcija iz gradskog proračuna na godišnjoj razini, 2016.-2020.

Godina	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj sufinanciranih filmskih produkcija	29	32	32	28	27

Izvor: Grad Zagreb

U gradu Zagrebu nalazi se Kuća hrvatskog filma, zajednički projekt Ustanove Zagreb Film i Grada Zagreba, kojemu je cilj okupljanje svih filmskih strukovnih organizacija i još tješnja suradnja AV organizacija koje djeluju u proizvodnji i promociji hrvatskoga filma i filma općenito. Kuća je teško oštećena u potresu te je u postupku obnove. U Kući hrvatskog filma bile su smještene sljedeće organizacije: Hrvatski audiovizualni centar, Akademija likovnih umjetnosti (Odsjek za animaciju), Animafest, ZagrebDox, Motovun film festival, Društvo hrvatskih filmskih redatelja, Hrvatska udruga filmskih producenata, Društvo hrvatskih filmskih kritičara i drugi iznimno važni nositelji audiovizualne djelatnosti u Zagrebu i Hrvatskoj.

Ključni filmski festivali koji se redovito održavaju u Gradu Zagrebu su Animafest (od 1972.), Zagreb Film Festival (od 2002.) i ZagrebDox (od 2005.). Uz spomenute održava se i mnoštvo manjih festivala i cjelogodišnjih prikazivačkih programa poput 25FPS internacionalnog festivala eksperimentalnog filma i videa, Subversive film festivala, Human rights film festivala, Fantastic film festivala, Festivala tolerancije. Festivali se događaju uglavnom u gradskim prostorima, tj. kino dvoranama Tuškanac i kinu Europa (koje je zatvoreno i u postupku obnove), Kinoteka (prostor za koji Grad plaća zakup), u dvorani „Gorgona“ Muzeja suvremene umjetnosti te manjim dvoranama u centrima za kulturu. Festivali se i odvijaju u prostorima koji nisu institucionalno niti vlasnički povezani s Gradom Zagrebom, u kino dvorani Studentskog centra i u prostoru Kaptol Boutique Cinema CineStara u kojem se već niz godina odvija ZagrebDox.

U sklopu Narodnog sveučilišta Dubrava djeluje Škola crtanog filma Dubrava, koja je pokrenuta 2000. godine, u sklopu Centra za kulturu Trešnjevka održava se PSSST! međunarodni festival nijemog filma, a u Kulturnom centru Travno provodi se cjelogodišnja edukacija na području filmske pismenost u okviru filmskog obrazovnog programa „Sedmi kontinent“ naziva „Vrtići u kvartovskom kinu“, u suradnji s Udrugom „Djeca susreću umjetnost“.

Što se tiče kino-prikazivačke djelatnosti, u Gradu Zagrebu postoje kino dvorane koje su u vlasništvu Grada ili Grad za njih plaća zakup te njima upravljaju gradske ustanove, jedna dvorana koja djeluje u sklopu državne ustanove (Studentski centar) te privatne dvorane, odnosno multipleksi. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS), u 2020. godini u Zagrebu ih je bilo 10. (Kultura i umjetnost u 2020., 2022). Gradske ustanove upravljaju trima kino dvoranama: kinom „Europa“, koje se obnavlja, kinom „Kinoteka“, koje nije odgovarajuće tehnički opremljeno i potrebna mu je obnova (što je otežano budući da Grad nije vlasnik prostora), i kinom „Tuškanac“, odgovarajuće tehničke opremljenosti, ali vrlo lošeg stanja samoga objekta/zgrade zbog čega su pokrenute aktivnosti sanacije i obnove. U funkciji prikazivanja filmova su i dvije dvorane, koje se ne koriste isključivo za prikazivanje filmova, ona Dokukina KIC-a dvorana „Gorgona“ Muzeja suvremene umjetnosti. Povremeno su u funkciji i Ljetna pozornica Tuškanac na otvorenom, sa svakodnevnim programom tijekom ljeta, kino dvorana Studentskog centra u Savskoj 25 i Kino „Forum“ u sklopu Studentskog doma „Stjepan Radić“. Potonja dva kina nemaju odgovarajuće programsko i tehničko upravljanje i u vlasništvu su Sveučilišta u Zagrebu.

Kada se radi o multipleksima, u Gradu Zagrebu su zastupljena dva europska lanca multipleksa: CineStar i Cineplexx. CineStar u Zagrebu ima četiri multipleksa s ukupno 37 dvorana i 7.101 sjedalom, dok je još jedan multipleks u izgradnji, a Cineplexx je zastupljen s jednim multipleksom koji ima sedam dvorana i 968 sjedala.

Kao najveći problemi u ovom području ističu se nezadovoljavajuća tehnička infrastruktura kino-dvorana, nedovoljna zastupljenost programa umjetničkog filma (art-kino) te nedovoljan broj neovisnih gradskih kina koja bi bila usmjerena razvoju filmske publike.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Neovisna krovna javna ustanova HAVC - Visoka koncentracija audiovizualnih dionika i subjekata na području Zagreba - Velik broj raznolikih filmskih festivala - Visoka kvaliteta proizvodnje - Značajan broj koprodukcija Negativna - Usko profilirana prikazivačka djelatnost zbog manjka dvorana gdje bi se programi (nezavisna produkcija, kinotečni programi, programi eksperimentalnih filmova) kontinuirano prikazivali - Nezadovoljavajuća tehnička infrastruktura kino-dvorana - Velik broj organizacija istog profila (npr. u produkciji) - Izostanak distribucije - Nedostatni prostori za rad - Nedovoljne mogućnosti daljnjeg obrazovanja nakon završetka formalnog obrazovanja	- Razvoj javne infrastrukture u području audiovizualnih djelatnosti - Bolje pozicioniranje Zagreba kao regionalnog audiovizualnog središta	- Obnova i sanacija kina Europa, Tuškanac i Kinoteka - Nadogradnja postojeće infrastrukture kina u vlasništvu Grada - Sustavno ulaganje u održavanje objekata i jačanje programskog upravljanja - Strateško pozicioniranje Zagreba kao mjesta snimanja filmova, posebno nakon saniranja posljedica potresa - Jačanje infrastrukture za razvoj audiovizualne djelatnosti: izgradnja modernog filmskog studija, sustavni rad na komunalnoj obnovi grada (javne, zelene gradske površine i parkovi, obnova fasada, povećanje hotelskih kapaciteta...) - Povezivanje organizacija u svrhu razvoja modela distribucije

5.8. Centri za kulturu

U Zagrebu je ukupno 15 centara za kulturu, većini kojih je Grad Zagreb je samostalni osnivač. Suosnivač je trima centrima, a za jedan je preuzeo upravljačka i osnivačka prava. Osnovni cilj centara je disperzirati brojne kulturne sadržaje, programe i aktivnosti u gradskim četvrtima u cilju podizanja kvalitete života za građanstvo. Njihovo djelovanje obuhvaća: kulturno-umjetnički rad, razne razine obrazovanja, rad s djecom, mladima i građanima ostalih dobnih i svih socijalnih skupina, a ostvaruje se putem tribina, radionica, prezentacija, koncerata i predstava u cilju promicanja kulture nenasilja, demokracije, tolerancije i inkluzije. Radi se o polivalentnim ustanovama koje zadovoljavaju kulturne potrebe lokalne zajednice. Ravnomjerno su raspoređeni po gradskim četvrtima, a provedbom programa i projekata služe građanima svih dobnih skupina. U svome sastavu imaju dvorane koje mogu primiti do 276 posjetitelja i neke su opremljene odgovarajućom tehničkom opremom, pa ih kao svoje izvedbene prostore često koriste neovisna kazališta odnosno glazbenici. Prostorni kapaciteti, međutim, razlikuju se od jednog do drugog centra; neki imaju visoke standarde, neki dijele prostor s drugim organizacijama. Osim prostornih razlika, rad centara za kulturu obilježava i neujednačenost u ljudskim i tehničkim kapacitetima. Gotovo svi centri imali su manja oštećenja u potresima koja su vrlo brzo sanirali, a onda i ugostili ustanove čije zgrade su teže stradale u potresu.

U 2009. godini, Centar za kulturu Trešnjevka je objavio rezultate istraživanja koje su proveli na temu kvalitete i dosega kulturne ponude centara za kulturu i narodnih sveučilišta. Glavna svrha i cilj istraživanja odnosili su se na utvrđivanje smjera i načina na koji bi se centri za kulturu mogli transformirati. U sažecima rezultata istraživanja navode se, između ostalog: nerazmjerni broj zaposlenika u odnosu na broj programa i broj publike koji bi trebao pratiti i sudjelovati u tim programima; potreba za kreativnim i visokomotiviranim zaposlenicima; podudarnost programa između kulturnih centara; potreba za osuvremenjivanjem programa za mlade i djecu kroz programe urbane kulture i supkulture mladih; poticanje kulturnih navika kod mladih; potreba za boljim povezivanjem centara s lokalnim zajednicama; bojazan od komercijalizacije centara za kulturu nauštrb kvalitete kulturne ponude; i potreba za boljom povezanošću s organizacijama civilnog društva (Batina i Leutar, 2009.).

Kulturni centri grada Zagreba se mogu tumačiti kao supstancijalan potencijal gradnje lokalnog kulturnog identiteta putem kolaža kvartovskih kultura čime se afirmira različitost zagrebačke kulture, ali i jedinstvenost policentričnosti kulturnih resursa i sadržaja koje nose kulturni centri. Zagreb je jedini grad u Hrvatskoj s velikim brojem aktivnih kulturnih centara koji su osnovna infrastruktura u polju kulture za rad sa zajednicom, otvaranje novih inicijativa i eksperimentalnost kako u programiranju kulturnih sadržaja, tako i u pristupima upravljanja koji uključuju predstavnike zajednice u procese donošenja odluka.

Zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade – POGON osnovan je kao ustanova u javno-civilnom partnerstvu što predstavlja iskorak u načinu upravljanja kulturnim ustanovama u Hrvatskoj. Po sličnom principu i modelu je su-osnovan i Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na holokaust od strane Grada Zagreba i Festivala suvremenog židovskog filma Zagreb te Centar za kulturu Histrionski dom od strane Grada Zagreba i Glumačke družine Histrion. U Zagrebu djeluje Mreža društveno-kulturnih centara koja zagovara javne politike za održivu infrastrukturu društveno-kulturnih centara kao novih oblika institucija koji se temelje na sudioničkom upravljanju i civilno-javnom partnerstvu. Mreža društveno-kulturnih centara je osnovana 2020. godine u Zagrebu, a djeluje na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom planu. Primjer umreženog djelovanja kulturnih centara se nalazio i u projektu *kvARTura* – mreža zagrebačkih centara za kulturu koji je bio plod suradnje između šest centara za kulturu (Kulturni centar Peščenica, Centar za kulturu Trešnjevka, Centar za kulturu i film August Cesarec, Centar mladih Ribnjak, Centar za kulturu i obrazovanje Susedgrad i Centar za kulturu i informacije Maksimir). S obzirom na broj,

značaj i potencijal zagrebačkih kulturnih centara, mreža lokalnih kulturnih centara se nameće kao nužni korak u daljnjem planiranju i razvoju ovog tipa javne institucije i djelovanja u kulturi.

Tablica 16. *Produkcija centara za kulturu Grada Zagreba, 2017.-2020.*

Godina	2017.	2018.	2019.	2020.
Iznos financijske potpore	4.815.650,00	4.344.775,00*	5.238.011,00*	5.459.225,00*
Broj događanja	194	160	175	203
Broj posjetitelja/sudionika	185.600/42.671	137.859/38.772	125.889/18.635	11.379/87.710

Izvor: Grad Zagreb

*nisu ubrojeni Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na Holokaust i Centar za kulturu Histrionski dom

U tablici niže predstavljena je produkcija centara za kulturu u 2020. godini.

Tablica 17. *Produkcija centara za kulturu, 2020.*

Centri za kulturu 2020.	Iznos financijske potpore za program	Broj događanja	Broj sudionika/posjetitelja
CENTAR KULTURE NA PEŠČENICI	369.000,00	17	285/4.130
CENTAR MLADIH RIBNJAK	167.250,00	25	1.596
CENTAR ZA KULTURU I FILM AUGUSTA CESARCA	535.000,00	10	538/ 1.305/ 77.526 (online)
CENTAR ZA KULTURU I INFORMACIJE MAKSIMIR	378.750,00	15	2.100/ 15.059
CENTAR ZA KULTURU I OBRAZOVANJE SUSEDGRAD	242.500,00	18	6.085
CENTAR ZA KULTURU NOVI ZAGREB	256.400,00	15	3.133/ 3.333
CENTAR ZA KULTURU TREŠNJEVKA	263.900,00	16	691/ 4.840
CENTAR ZA LIKOVNI ODGOJ GRADA ZAGREBA	126.000,00	4	680
KULTURNI CENTAR TRAVNO	1.184.000,00	20	4.347
KULTURNO INFORMATIVNI CENTAR	266.000,00	8	42/1.654
NARODNO SVEUČILIŠTE SESVETE	238.500,00	21	4.084/ 8.660
NARODNO SVEUČILIŠTE DUBRAVA	1.093.850,00	30	331/ 10.466
POGON - ZAGREBAČKI CENTAR ZA NEZAVISNU KULTURU I MLADE	78.000,00	75	161/1600

Izvor: Grad Zagreb

*Iz izvješća je vidljivo da neki centri ne broje točan broj sudionika/posjetitelja već dostavljaju aproksimativne podatke pa je nemoguće točno izvijestiti.

Problemi koji obilježavaju rad centara za kulturu su: kratkoročno planiranje aktivnosti, neodgovarajuća promidžba i vidljivost, nedovoljno ulaganje u kontinuirano stručno usavršavanje s ciljem jačanja kompetencija zaposlenika, nedostatne razine zainteresiranosti i uključenosti zajednice ili susjedstva u programe kulturnih centara, neravnomjerna raspoređenost događanja kao i golemi nesrazmjeri u iznosima financijske potpore iz proračuna Grada Zagreba koji sežu od najnižih 78.000 kn za Pogon do 1.184.000kn za Kulturni centar Travno i 1.093.850 kn za Narodno sveučilište Dubrava.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Izravan kontakt s lokalnom zajednicom - Velik broj kulturnih centara - Nacionalni primjeri novih modela upravljanja kulturnim centrima Negativna - Kratkoročno planiranje aktivnosti - Neodgovarajuća promidžba i vidljivost - Nedovoljno ulaganje u kontinuirano stručno usavršavanje s ciljem jačanja kompetencija zaposlenika - Neravnomjerna raspoređenost događanja - Nedostatne razine zainteresiranosti i uključenosti zajednice ili susjedstva u programe kulturnih centara	- Zajednički programi centara za kulturu sa zajedničkim projektnim timom - Izgradnja kulturnog identiteta pojedine gradske četvrti - Umrežavanje s centrima za kulturu na regionalnoj i europskoj razini kroz mrežu kulturnih centara - Prijava na EU fondove - Izgradnja lokalnog kulturnog identiteta kroz kolaž kvartovskih kultura	- Detaljni uvid i istraživanje u djelovanje kulturnih centara uz komparativnu analizu njihova rada u odnosu na uložena proračunska sredstva - Ravnomjerne razine financijske potpore i mogućnosti za rad i razvoj kulturnih centara - Donošenje regulativnog okvira za rad i razvoj kulturnih centara - Uspostava bolje povezanosti sa zajednicom kroz nove modele upravljanja - Osiguravanje adekvatnih uvjeta rada kulturnih centara (prostor, infrastruktura, itd.) - Uspostava i razvoj djelovanja lokalne mreže kulturnih centara - Praćenje kvalitete programa - Pilot programi suradničkih projekata sa školama i akademijama

5.9. Kulturno-umjetnički amaterizam

Ova djelatnost podrazumijeva sve one aktivnosti koje se provode u slobodno vrijeme, a vezane su uz kulturu. Djelatnost obavljaju udruge iz najrazličitijih područja kulture, od plesa, dramske umjetnosti, likovnog amaterizma, fotografske i filmske umjetnosti, folklor, baštine do održivog razvoja, kulturne djelatnosti manjina, umirovljenika i branitelja te međugradske i međunarodne suradnje u kulturi. Kulturno djelovanje u ovom smislu shvaćamo kao društvenu rekreativnu djelatnost koja ima važnu ulogu u životu zajednice, ali nije nužno izraz visoke kulture koja zadovoljava kriterije izvrsnosti. Ima među amaterskim udrugama, međutim, i onih koje imaju visoke kriterije pri provedbi svojih programa.

Grad Zagreb godišnje financira kako programe kulturno-umjetničkog amaterizma u gradskim ustanovama u kulturi, tako i programe udruga različitih kulturno-umjetničkih izraza, kao i manifestacije, odnosno smotre (folklor, zborova, instrumentalnih sastava i drugo). Od prije spomenutog velikog broja udruga u kulturi registriranih u Zagrebu (4.129), najveći broj amatera aktivno je u djelatnosti folklornog amaterizma.

Posebna pozornost usmjerena je na financiranje udruga civilnog društva koje okupljaju treću dob, promiču ljudska prava i slobode, prava manjina, ravnopravnost spolova, i udrugama koje podržavaju rad osoba s invaliditetom (slijepih, gluhih).

Sljedeća tablica prikazuje izdvajanja iz gradskog proračuna za kulturno-umjetnički amaterizam od 2016.-2020. zajedno s brojem financiranih programa i brojem sudionika/posjetitelja programa.

Tablica 18. *Produkcija kulturno-umjetničkog amaterizma, 2016.-2020.*

Godina	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Iznos financijske potpore u kunama	6.549.024,08	7.000.000,00	6.717.370,00	5.691.518,00	5.770.834,50
Broj programa/manifestacija	217	231	228	230	220
Broj sudionika/posjetitelja	49.342/63.011	32.063/141.962	33.173/114.846	18.344/100.233	45.623

Izvor: Grad Zagreb

Iz tablice je vidljiv pad financijske potpore u usporedbi s početnom godinom mjerenja, a analogno tome i pad broja posjetitelja.

Među problemima kulturno-umjetničkog amaterizma, ističu se manjak prostora za provedbu aktivnosti odnosno nedovoljan stručni kadar.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Velik broj organizacija koji može kreirati raznolike programe iz različitih umjetničkih područja - Zainteresiranost građana za rekreativno sudjelovanje u kulturi - Uključivanje različitih društvenih skupina Negativna - Nedovoljno javnih gradskih sredstava - Nedovoljan broj stručnoga kadra - Manjak prostora za rad - Izjednačavanje amaterizma s tradicijskom kulturom - Izostanak programa suvremene umjetnosti	- Sinergijsko povezivanje amaterskih programa - Povezivanje s ustanovama u kulturi kroz programe i infrastrukturu - Prijava na EU fondove te međusektorska i međunarodna suradnja sa sličnim organizacijama (npr. https://amateo.org) - Doprinos kulturnom turizmu - Veća razina socijalne inkluzije kroz programe i aktivnosti kulturno-umjetničkog amaterizma	- Oblikovanje sveobuhvatnijeg i pozitivnog značenja termina amaterske kulture - Prostori za rad - Detaljnije bavljenje organizacijama koje djeluju u području kulturno-umjetničkog amaterizma (pregled aktivnosti, evaluacija broja, profila, načina, dinamike i opsega i učinka djelovanja, itd.) - Edukacija vodstva udruga u području kulturnog menadžmenta - Poticanje razvoja programa rekreativne suvremene kulture

5.10. Interdisciplinarne i nove umjetničke i kulturne prakse

U interdisciplinarne i nove umjetničke i kulturne prakse se ubrajaju programi inovativne umjetnosti, kulturne aktivnosti koje su društveno angažirane i maksimiziraju doprinos razvoja kulture grada i potiču njegovu prepoznatljivost i relevantnost na međunarodnom planu. U okviru interdisciplinarnih i novih umjetničkih i kulturnih praksi se ističe djelovanje nezavisne kulturne scene koja u lokalnu i nacionalnu kulturnu sliku unosi nove kulturne i umjetničke sadržaje i načine djelovanja (Višnić, 2008.). Nezavisnu kulturnu scenu čine neprofitne organizacije civilnog društva, civilne neformalne inicijative, udruge i umjetničke organizacije koje se bave suvremenim kulturno-umjetničkim praksama i modelima rada koji promišljaju, kritički propitkuju i izazivaju demokratizaciju i modernizaciju kulturnog sustava. U tom smislu, nezavisna kulturna scena grada Zagreba sudjelovala je u nekim od ključnih iskoraka u razvoju hrvatske kulturne politike – od osnivanja Zaklade Kultura nova koja je jedina zaklada specijalizirana za pružanje podrške organizacijama civilnog društva u polju suvremene kulture i umjetnosti, ali istovremeno i važan akter na nacionalnoj i pogotovo međunarodnoj kulturno-političkoj sceni, do osnivanja prve mješovite javne ustanove u kulturi Pogon – zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade. Nezavisna kulturna scena je podupirala i održavanje kulturnih vijeća u trenucima zakonskih izmjena koje se tiču ukidanja pojedinih kulturnih vijeća ili dokidanja njihovog djelokruga koji je ionako sužen na savjetodavnu ulogu. To su samo osnovni obrisi doprinosa kulturnom sustavu kojeg su dionici iz polja inovativnih umjetničkih i kulturnih praksi ostvarili u hrvatskom, a time i zagrebačkom kulturnom sustavu.

Unutar djelatnosti interdisciplinarnih i novih umjetničkih i kulturnih praksi, financijski se podupiru aktivnosti kao što su programi kulturnih klubova, manifestacije, festivali, kazališne i likovne aktivnosti, kreativne radionice i tečajevi, tribine, okrugli stolovi, javna predavanja, edukacije i programi neformalnog obrazovanja. Ovi programi se provode u kulturnim i društvenim klubovima i centrima koji su važna mjesta za razvoj cjelokupne nezavisne scene Grada Zagreba kao što su: Kulturni i društveni centar MaMa, Klub Močvara, Autonomni kulturni centar Attack! te Klupski program Bookse. Važni su i programi izrazito izražene društvene angažiranosti koje provodi udruga KONTEJNER, kustoski kolektiv BLOK (Muzej susjedstva Trešnjevka, Umjetnici za kvart), kustoski kolektiv WHW/Što, kako i za koga, Queer Zagreb i Noć performansa udruge Domino, Subversive festival, Međunarodni festival stripa Crtani romani šou, Vox Feminae Festival, Centar za ženske studije provodi program Ženskih studija i drugi.

U tablici niže predstavljena su gradska izdvajanja za interdisciplinarne i nove umjetničke i kulturne prakse uz broj financiranih programa i pripadajući broj posjetitelja.

Tablica 19. *Produkcija u području inovativnih umjetničkih i kulturnih praksi, 2016.-2020.*

Godina	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Iznos financijske potpore u kunama	2.524.800,00	2.499.900,00	2.301,800,00	1.968.498,50	2.114.250,00
Broj programa	171	194	179	190	158
Broj sudionika/posjetitelja	426.205	418.041	435.800	345.500	17.860

Izvor: Grad Zagreb

Iz analize je vidljivo da je financijska potpora za ove programe u padu, a što je posljedica smanjenja sredstava javne podrške odnosno pandemije COVID-19 i. Također, u padu je i broj programa i posjetitelja.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Osigurana javna sredstva za inovativne i istraživačke projekte/programe - Međunarodna i međugradska suradnja - Velik broj visoko profiliranih organizacija civilnog društva koje se bave inovativnim umjetničkim praksama - Naslijeđe nacionalno i međunarodno prepoznatljivog razvoja djelovanja zagrebačkih dionika u ovom području - Dijeljenje znanja među organizacijama - Osnivanje novih organizacija - Korištenje EU fondova Negativna - Smanjenje javnih gradskih sredstava - Prekarni rad aktera - Nedostatni prostori za rad, produkciju, eksperiment, edukacije, rezidencije - Nedovoljno prepoznavanje važnosti uloge aktera na području interdisciplinarnih i novih umjetničkih i kulturnih praksi od strane nacionalnih i lokalnih donositelja odluka - Izostanak poticaja i vrednovanja za intersektorsku suradnju - Nedovoljna suradnja s akterima iz područja interdisciplinarnih i novih umjetničkih i kulturnih praksi u stvaranju okvira lokalnog kulturnog planiranja, razvoja i politika - Starenje organizacija - Nedovoljna otvorenost kulturnih ustanova prema nezavisnoj sceni - Nedovoljno opremljeni izlagački prostori - Projekti za jednu izvedbu/izložbu	- Projekti spremni za prijavu na EU fondove - Utjecaji na postojeće modele i načine rada u kulturno-umjetničkom stvaralaštvu - Osvremenjivanje kulturne proizvodnje - Uvođenje profesionalizacije i vrednovanja novih oblika rada u kulturno-umjetničkom stvaralaštvu - Otvaranje novih pravaca inovacije u kulturno-umjetničkom stvaralaštvu	- Stabilizacija financiranja za organizacije/aktere koji nose interdisciplinarne i nove umjetničke i kulturne prakse - Značajnija valorizacija interdisciplinarnih i novih umjetničkih i kulturnih praksi (jednake prilike za rad, nagrade i sl.) - Osiguravanje boljih uvjeta rada za aktere (tehnička opremljenost prostora, ureda itd.) interdisciplinarnih i novih umjetničkih i kulturnih praksi - Bolja suradnja s akterima iz područja interdisciplinarnih i novih umjetničkih i kulturnih praksi u stvaranju okvira lokalnog kulturnog planiranja, razvoja i politika - Uspostava novih i dodatnih mehanizama i instrumenata podrške za razvoj aktera iz područja interdisciplinarnih i novih umjetničkih i kulturnih praksi - Poticanje i vrednovanje intersektorske suradnje - Poticanje profesionalizacije djelovanja umjetnika i kulturnih radnika nezavisne scene - Umjetnički hub (atelje + radni i prostori)

5.11. Kultura i umjetnost u zajednici

U okviru programa Kulture i umjetnosti u zajednici, koja je nova kategorija financiraju se programi, projekti i aktivnosti u području kulture koji osiguravaju i razvijaju dostupnost, pristup i sudjelovanje u kulturi. Osnovni ciljevi programa Kultura u zajednici uključuju povećavanje dostupnosti, snažniji angažman i uključivanje građana u kulturni život grada, suradničke pilot projekte koji povezuju institucionalne i izvaninstitucionalne aktere te aktiviranje javnih prostora u svrhe kulture po gradskim četvrtima. U 2022. godini dodijeljeno je 800.000kn za 15 od ukupno 205 programa koji su se bili prijavili na Posebni Javni poziv za financiranje programa Kultura i umjetnosti u zajednici, koji je tada prvi puta objavljen. Važnost programa vidljiva je i u povećanju proračuna za taj Program s planiranih 500.000 kn na 800.000 kn, a za 2023. plan je iznos povećati na 1.500.000 kn. Odobreni programi će se realizirati u zagrebačkim četvrtima Stenjevec, Trešnjevka, Novi Zagreb, Sesvete, Maksimir, Donji grad, Gornji grad, Brezovica, Trnje i Peščenica -Žitnjak. Pritom je gradska četvrt Donji grad tretiran kao kvart kako bi se ojačala njegova uloga za same građane, a ne samo za turiste i ugostiteljstvo. Pri tom se cilja i na revitalizaciju gradske četvrti i sprječavanje iseljavanja uzrokovanog potresima.

Budući je tekuća godina prva u provođenju programa Kultura i umjetnost u zajednici, ne može se dati cjeloviti pregled dosadašnjeg stanja. No, ono što se može ustvrditi jest da je ovim programom napravljen zaokret prema horizontalnom razvoju lokalne kulture kroz jačanje i povezivanje kvartovskih kultura, a što otvara prostor za konstruiranje autentičnog i jedinstvenog lokalnog kulturnog identiteta.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna	- Kultura i umjetnost u zajednici kao načelo planiranja, upravljanja i programiranja lokalne kulture	- Transverzalni razvoj programa Kultura i umjetnost u zajednici kroz sve oblike djelatnosti
- Svijest donositelja odluka o potrebi ovakvog programa	- Postizanje veće razine društvene uključenosti u kulturna kretanja, programe i aktivnosti na području grada	- Izdvajanje većih sredstava i pozornosti na programe Kultura i umjetnost u zajednici
- Prepoznavanje i zastupljenost kulturnih različitosti	- Izgradnja kulturnog identiteta pojedine gradske četvrti	- Snažniji angažman lokalne zajednice u kulturi grada
- Mikro-decentralizacija lokalnog kulturnog života, planiranja kulturnih aktivnosti	- Razvoj (nove) publike kroz program Kultura i umjetnost u zajednici	- Planiranje i strukturiranje lokalnih kulturnih sadržaja „odozdo“
- Inter i intra sektorska suradnja		- Bolja dostupnost kulturnim sadržajima
Negativna		- Poboljšavanje i rast inter i intra sektorske suradnje
- Opasnost od kulturnog populizma i pretjerane amaterizacije kulture		

6. Kulturna infrastruktura i baština

6.1. Infrastruktura u kulturi

Kulturnu infrastrukturu čine ustanove i organizacije u kulturi, one su mjesta realizacije kulturnih programa, prostori u kojima se obavlja njihov rad, gdje se okupljaju pojedinci i osmišljavaju novi kulturni sadržaji. Da bi se kulturne aktivnosti mogle kvalitetno provoditi, potrebno je osigurati prostor za rad i izlaganje/izvedbe kulturnih sadržaja. Infrastrukturni kapaciteti gradskih ustanova u kulturi su kako slijedi.

Tablica 20. Infrastrukturni kapaciteti gradskih ustanova u kulturi

Ime ustanove	Dvorana	Kvadratura dvorane	Kapacitet dvorane (broj posjetitelja)	Izložbeni prostor	Kvadratura Izložbenog prostora	Kapacitet izložbenog prostora (broj posjetitelja)
Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb	DA	Višenamjenska dvorana: pozornica 110 m ² gledalište 114 m ²	233	DA	6900 m ²	> 1.000
Muzej za umjetnosti i obrt	NE	n/a	n/a	DA	3500 m ²	150
Etnografski muzej	DA	76,1 m ² (radionica za pedagoške programe)	40	DA	1398,18 m ²	100
Tehnički muzej Nikola Tesla	DA	85 m ²	80	DA	400 m ²	cca 100 - 150
Hrvatski prirodoslovni muzej	Radovi u tijeku					
Arheološki muzej u Zagrebu	DA	80 m ²	100	DA	380 m ²	200
Arheološki muzej u Zagrebu - Galerija AMZ	DA	100 m ²	80	DA	100 m ²	60
Hrvatski školski muzej	NE	n/a	n/a	DA	476	100
Muzej grada Zagreba (MGZ)	DA - 2 dvorane	465 m ²	500	DA	2500 m ²	1000
MGZ Demetrova 7	NE	Nema površine u ugovoru o davanju prostora na upravljanje i korištenje	0	CRVENA OZNAKA		0
MGZ Demetrova 3	NE	217,20 m ²	0	NE		50
MGZ Frane Petrića 4	DA	70 m ²	50	DA	30m ²	90

Ime ustanove	Dvorana	Kvadratura dvorane	Kapacitet dvorane (broj posjetitelja)	Izložbeni prostor	Kvadratura izložbenog prostora	Kapacitet izložbenog prostora (broj posjetitelja)
MGZ Mesnička 15	NE	113 m ²	0	NE		50
MGZ Masarykova 21	NE	109 m ²	0	NE		30
MGZ Krležin gvozđ 23	NE	225,37 m ²	0	NE		50
Muzej Prigorja (MP)	NE	n/p	n/p	DA	166,79m2	50
MP Trg Dragutina Domjanića 5	NE	n/p	n/p	DA	43,4 (brutto)	20
Galerija Klovićevi dvori (GKD)	NE			DA	2598 m2	2598/4= 650
GKD, Kula Lotrščak	NE			DA	120 m2	120/4=30
Gradsko kazalište Žar ptica	DA	191,2 m2	198	NE	nema	0
Gradsko dramsko kazalište "Gavella"	DA (Velika dvorana)	400 m ²	383	NE	/	/
	DA (mala dvorana)	177,6 m ²	82	NE	/	/
	NE (Atrij)	/	/	DA	240 m ²	150
	NE (predprostor male dvorane)	/	/	DA	400 m ²	40
Gradsko kazalište Trešnja	DA	215m2	310	NE	/	/
Zagrebačko kazalište lutaka	DA	420 m ²	212	NE	/	/
Centar za kulturu HISTRIONSKI DOM	DA	349.24 m2	208	NE	/	/
Centar za kulturu HISTRIONSKI DOM	NE	tribine na otvorenom 106.60m2	554	NE	/	/
Zagrebačko gradsko kazalište "Komedija"	DA	540 m2	430	NE	/	/
GSK Kerempuh	DA	Gledalište donji dio 250m2 Gledalište-Galerija-balkon 145m2 Scena 120m2	519 mjesta	NE	/	/

Ime ustanove	Dvorana	Kvadratura dvorane	Kapacitet dvorane (broj posjetitelja)	Izložbeni prostor	Kvadratura izložbenog prostora	Kapacitet izložbenog prostora (broj posjetitelja)
Centar za kulturu i film Augusta Cesarca (CKFAC), Ilica 227	NE	0	0	ne	0	0
CKFAC, Ilica 208	DA	350	300	ne	0	0
CKFAC, Kordunska 1, kino Kinoteka	DA	350	300	ne	0	0
CKFAC, Dubravkin put bb, Ljetna pozornica Tuškanac	DA (pozornica na otvorenom)	2,900	588	ne	0	0
Centar KNAP	DA/kazališna	240	220	DA	39	
	DA/koncertna	110	60			
Centar za kulturu i informacije Maksimir	DA	192 m ²	150	DA	35m ²	35
Kulturno informativni centar (KIC)	DA	100 m ²	80	da	80 m ²	30
KIC/Galerija Forum	NE			da	177m ²	100
KIC/Kino Europa	DA		cca 500			
Narodno sveučilište "Sesvete"	DA	300m ²	208	hodnik	120m ²	50
Centar za kulturu Trešnjevka	DA	533 m ²	238	DA	85 m ²	70
Centar za likovni odgoj Grada Zagreba	NE	0	0	NE	0	0
Narodno sveučilište Dubrava (NSD)	DA - Dječje kazalište Dubrava, Cerska 1	240 m ²	168	DA - Galerija Vladimir Filakovac, Kulturni centar, Dubrava 51 a	141 m ²	100

Ime ustanove	Dvorana	Kvadratura dvorane	Kapacitet dvorane (broj posjetitelja)	Izložbeni prostor	Kvadratura izložbenog prostora	Kapacitet izložbenog prostora (broj posjetitelja)
NSD/ Mala Dvorana, Kulturni centar, Dubrava 51 a	DA	110 m2	108 posjetitelja	DA - Fotogalerija Dubrava, Kulturni centar, Dubrava 51 a	120 m2	100
NSD/ Galerija Kontrast, Kulturni centar, Dubrava 51 a				DA	200 m2	200
Centar za kulturu i obrazovanje Susedgrad (CKOS)	DA	289,53 m2	241			
CKOS / Galerija „Idealni grad“				DA	51,2 m2	30
Centar za kulturu Novi Zagreb (CKNZ)	DA	Velika dvorana: Pozornica - 136 m2, Gledalište - 204 m2	200	Galerija Vladimir Bužančić	120 m2	80
CKNZ/ Mala dvorana	DA	88m2	80			
CKNZ/ Dvorana kat	DA	112m2	100			
CKNZ/ Dvorana 17	DA	75m2	70			
Kulturni centar Travno	DA	500 m2	276	DA, foaje	126 m2	100
Centar mladih Ribnjak (CMR)	Velika dvorana	200	120	NE	/	/
CMR	Mala dvorana	100	50			
Ustanova Zagreb film (UZF), Vlaška 70	NE	/	/	NE	/	/
UZF, Savska 9-11	NE	/	/	NE	/	/
UZF, Nova Ves 18	DA	70m2	42	NE	/	/
Umjetnički paviljon u Zagrebu	NE			DA	607	Cca 400 ljudi

Ime ustanove	Dvorana	Kvadratura dvorane	Kapacitet dvorane (broj posjetitelja)	Izložbeni prostor	Kvadratura Izložbenog prostora	Kapacitet izložbenog prostora (broj posjetitelja)
Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog (KDVL)	DA, Velika dvorana	gledalište 1348 m ² + pozornica 270 m ² = 1648 m ²	Gledalište 1850 + podij 108 = 1958	DA, predvorje Velike dvorane (Foyer)	480 m ²	1500
KDVL	DA, Mala dvorana	gledalište 232 m ² + pozornica 121 m ² = 353 m ²	304	DA, predvorje Male dvorane (Foyer)	63 m ²	150
Gradska knjižnica - Multimedijalna dvorana	DA	100 m2	80	NE		
Gradska knjižnica - Galerija kupola	DA	80 m2	60	DA	80 m2	60
Čitaonica i galerija Vladimira Nazora	DA	188 m2 ukupno, oko 100 m2 dvorana	100	DA	100 m2	100
Knjižnica S.S. Kranjčevića - Galerija Prozori	NE			DA	400 m2	
Knjižnica Sesvete - Galerija Oblok	DA	82 m2	40	DA	82 m2	40
Knjižnica Augusta Cesarca	DA	50,83 m2	60	NE		
Knjižnica Jelkovec	DA	63m ²	50	NE		
ZAGREBAČKO KAZALIŠTE MLADIH (ZKM) / Dvorana "ISTRA"	DA	547 m2	268	NE		
ZKM / Dvorana "MIŠKO POLANEC"	DA	155 m2	94	NE		
ZKM / Dvorana "Poly"	DA	111 m2	50	NE		
ZKM / Dvorana "Velika pokusna"	DA	170 m2	50	NE		

Ime ustanove	Dvorana	Kvadratura dvorane	Kapacitet dvorane (broj posjetitelja)	Izložbeni prostor	Kvadratura Izložbenog prostora	Kapacitet izložbenog prostora (broj posjetitelja)
ZKM / Zagrebački plesni centar - CRNA DVORANA	DA	150m2	140	NE		
ZKM / Zagrebački plesni centar - BIJELA DVORANA	DA	75m2		NE		
ZKM / Zagrebački plesni centar - SIVA DVORANA	DA	72m2		NE		
HNK u Zagrebu	DA	550 m2	695	DA u Vestibilu i Foyeru na 1. katu	200 m2	150
HNK/Foyer 1. kat	DA	105 m2	100	DA u Vestibilu i Foyeru na 1. katu	105 m2	150
HNK/ Tonska dvorana	DA	105 m2	50	DA u Vestibilu i Foyeru na 1. katu	105 m2	50

Izvor: Grad Zagreb

Izneseni podaci odnose se isključivo na javne ustanove u kulturi. Javne ustanove raspolažu infrastrukturnim resursima koji su većinom u javnom vlasništvu što omogućuje stabilne i predvidljive uvjete rada u kontekstu prostora za rad. No, ta infrastruktura ne pokriva ukupne prostorne i tehničke potrebe u kulturi grada Zagreba, a podaci o prostorima izvaninstitucionalne kulture nisu dostupni (uključujući prostore za rad samostalnih umjetnika), kao što nema podataka ni o tome koliko su prostori i tehnički kapaciteti javnih ustanova u kulturi otvoreni za korištenje i suradnju izvaninstitucionalnim akterima te koje ustanove otvaraju svoja vrata takvim oblicima suradnje, a koje ne. Često gradske ustanove u kulturi najam prostora vanjskim korisnicima naplaćuju što im predstavlja dodatni prihod. Međutim, brojni akteri vaninstitucionalne scene koriste prostore bez naplate, bilo izravno u suradnji s ustanovama, bilo korištenjem tzv. gradskih termina.

Infrastruktura javnih ustanova u kulturi obilježena je nizom izazova koji uključuju nepostojanje financiranja redovnog održavanja prostora, zastarjelost i obnovu opreme, nedostatan broj tehničkog osoblja i osoblja za održavanje. U muzejskom sektoru nalazimo problem da izložbeni prostori ne zadovoljavaju potrebe muzejskog stalnog postava, a pogotovo za povremene studijske izložbe, nedostatka klimatizacijskih uređaja za depoe i izložbene prostore, itd., ili pak u kazališnom sektoru nedostatak scenske mehanizacije. Valja istaknuti da je nekolicina prostora javnih ustanova u kulturi teško stradala u potresu (npr. prostori Muzeja za umjetnost i obrt, prostor Gradskog dramskog kazališta „Gavella“) te traže različite razine obnove i rekonstrukcije kako bi se vratili u potpuno funkcionalni status.

Grad Zagreb je ustupao gradske stanove na korištenje osobama iz polja kulture i umjetnosti koji se također mogu uvesti u klasifikaciju infrastrukture u kulturi kojom se pruža podrška za egzistenciju dionika u kulturi. Stanovi se dodjeljuju prema Odluci o najmu stanova¹⁹ i daju se u najam najduže na vrijeme do tri godine sa slobodno ugovorenim najamninom. Gradske stanove na preporuku Ureda koristi 30 djelatnika u kulturi. Dodjela gradskih stanova u najam djelatnicima u kulturi predstavlja značajnu podršku egzistenciji djelatnika u kulturi. U skladu s ciljevima ovog Plana i tematskih prioriteta nove lokalne kulturne politike, vjerojatna je revizija kriterija dodjele stanova.

Konačno, posebna tema koja traži veću zastupljenost u planiranju i razvoju kulturne infrastrukture je dostupnost za posjetitelje koji imaju poteškoće u kretanju (npr. starija populacija, roditelji s malom djecom) kao i posebna opremljenost za posjetitelje s invaliditetom.

6.2. Kulturna baština

Kulturna, osobito urbanistička baština grada Zagreba identitetski ga određuje i potencijalno je značajan razvojni resurs. Uz možda najznačajniju povijesnu urbanu cjelinu i drugi dijelovi grada imaju zaštićenu kulturno-povijesnu vrijednost kao npr. srednjovjekovne utvrde Medvedgrad i Susedgrad te već dugo neiskorištena industrijska arhitektura (npr. Paromlin, Gredelj, bivša tvornica Badel itd.).

Prema podacima Statističkog ljetopisa Grada Zagreba (2021.), u Gradu Zagrebu je u 2020. godini sveukupno bilo 624 nepokretnih kulturnih dobara i 299 pokretnih koja su upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Sljedeća tablica donosi popis dobara prema kategorijama.

Tablica 21. Registrirana kulturna dobra u Gradu Zagrebu

Nepokretna kulturna dobra	Broj
<i>Arheološka baština</i>	
Arheološko nalazište	5
<i>Povijesna graditeljska cjelina</i>	
Gradska naselja	7
Seoska naselja	10
<i>Povijesni sklop građevina</i>	
Graditeljski sklop	48
Civilna građevina	422
Sakralna građevina	43
<i>Etnološka baština</i>	
Etnološko područje	4
Etnološka građevina	44
<i>Memorijalna baština</i>	
Memorijalno i povijesno područje	1

¹⁹ Članak 6. Odluke o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/09, 3/12, 15/12, 22/13, 11/20 i 27/21). Visina slobodno ugovorene najamnine određena je Zaključkom o visini slobodno ugovorene najamnine (Službeni glasnik Grada Zagreba 26/09, 13/12 i 25/13) kojim je utvrđena mjesečna najamnina koju plaćaju djelatnici u kulturi, a iznosi peterostruki mjesečni iznos zaštićene najamnine. Korištenje jednom dodijeljenog stana u najam može se produžiti pod istim uvjetima. Gradski ured za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo, nakon evaluacije zahtjeva za dodjelom gradskog stana u najam, dostavlja preporuku Gradskom uredu za upravljanje imovinom i stanovanje odnosno Povjerenstvu za davanje stanova u najam koje razmatra zahtjeve te predlaže donošenje zaključka kojim se dodjeljuje gradski stan u najam.

Memorijalni objekt, javna plastika i fontane	40
Pokretna kulturna dobra	
Pojedinačni predmeti	56
Zbirke predmeta (zbirke, muzeji, knjižnice, arhivi i sl.)	229
Nematerijalna kulturna dobra	14

Izvor: Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode

Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode nadležan je za kulturna dobra Zagreba. Prema programu svoga rada i u suradnji s drugim tijelima gradske uprave, nadležnim ministarstvima i tijelima državne uprave, kao i s drugim institucijama i strukovnim udrugama, provodi godišnje i srednjoročne programe revitalizacije, obnove i očuvanja kulturne i prirodne baštine Grada Zagreba, a djeluje u okviru više specijaliziranih Odjela.

S obzirom na važnost kulturne baštine Grada Zagreba, koja odražava njegov identitet, treba omogućiti njezino razumijevanje i korištenje za buduće naraštaje. Stoga bi trebalo pozornost usmjeriti na unaprjeđivanje sustava upravljanja kulturnom baštinom, a on bi se trebao temeljiti na rezultatima provedenih istraživanja i prema načelima dobrog upravljanja, ekološke i društvene odgovornosti te održivog razvoja. Pozornost posebno treba usmjeriti na valorizaciju kulturnih dobara u svrhu društvenog, kulturnog i ekonomskog razvoja Grada.

Problemi i prepreke u području kulturne baštine Grada Zagreba su:

- loše građevno stanje kulturne baštine, posebno industrijske, a što je osobito vidljivo nakon zagrebačkih potresa 2020. godine,
- poteškoće u obnovi zbog prevelike centralizacije odlučivanja i financiranja,
- neodgovarajuća i nedovoljna zaštita kulturne baštine,
- nedovoljna primjena sadržaja kulturne baštine u sveobuhvatnijem razvoju turizma,
- nedovoljna i sustavna promocija važnosti i vrijednosti kulturne baštine,
- nedovoljno razumijevanje važnosti zaštite kulturne baštine od građana i posjetitelja što dovodi do njenog propadanja i vandalizma (npr. grafiti).

U tom smislu, potrebno je osigurati odgovarajuću zaštitu i unaprjeđenje obnove i upravljanja kulturnom baštinom te poticati njezinu održivu uporabu; prenamijeniti objekte kulturne baštine u vlasništvo Grada (potencijalno s kulturnom namjenom); podupirati inicijative i projekte revalorizacije i interpretacije kulturne baštine; građanima i turistima, osigurati pristup raznovrsnoj kulturnoj baštini; poticati i unaprjeđivati razumijevanje važnosti zaštite kulturne baštine putem obrazovanja i raznih drugih javnih programa podizanja svijesti šire javnosti o kulturnoj baštini; reafirmirati rano-industrijsku baštinu u zonu proširenja gradskog središta. Osobita se prilika pruža za obnovu baštine putem sredstava Fonda solidarnosti kroz Ministarstvo kulture i medija RH, no obzirom na kratak vremenski rok i ovdje su izazovi u smislu ubrzavanja procesa, a bez dobro i sustavno razrađene projektne dokumentacije. Također, problem je i u malobrojnim ljudskim kapacitetima Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode koja dokumentaciju ne stiže obraditi, a uz to je nadležan i za ostale poslove (zahtjevi za postavu reklama, uklanjanje grafita, zelene površine itd.). Istovremeno u upravljanju kulturnom baštinom pokazuje se da se ingerencije Zavoda poklapaju s ingerencijama drugih ureda koji se bave sa sličnim poslovima (Zavod za prostorno planiranje Grada Zagreba, Gradski ured za obnovu, izgradnju, prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, Zrinjevac, mjesna samouprava itd.). Također, problemi se uočavaju i po pitanju postavljanja podzemnih spremnika za smeće obzirom na isprepletenost Zagreba infrastrukturom, a mišljenja o istom se razlikuju i u samom Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode. Potencijalna rješenja za spomenute probleme moguće je tražiti u rasterećivanju Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u navedenim pitanjima (po principu kako je već riješen zakup javnih prostora za postavljanje terasa). Za industrijsku baštinu je

najprije potrebno naći pravu namjenu, a po pitanju grafita Grad može postaviti antigrafitne premaze, provoditi kontinuiranu edukaciju, ali dogovoriti suradnju s policijom u smislu sankcija za počinitelje.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Raspoloživost prostorne infrastrukture za potrebe javnih ustanova u kulturi - Određena tehnička kapacitiranost prostornih resursa javnih ustanova u kulturi - Bogatstvo kulturne baštine Negativna - Nedovoljna raspoloživost prostornih resursa za potrebe svih kulturnih dionika - Slabo održavanje postojećih tehničkih kapaciteta i resursa - Nedostatan broj osoblja za brigu i održavanje infrastrukture u kulturi - Neadekvatna i nedostatna dostupnost prostora za kulturu osobama s poteškoćama u kretanju te osobama s invaliditetom - Loše građevno stanje kulturne baštine - Skupa obnova - Premali broj stručnjaka Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode - Neodgovarajuća i nedovoljna zaštita - Nedovoljna turistička valorizacija kulturne baštine - nedovoljna promocija vrijednosti kulturne baštine - Vandalizam i otežana implementacija mjera kažnjavanja	- Prijava na EU fondove - Obnova baštine kroz Fond solidarnosti MKiM - Studentski centar kao prostor snažnijeg razvoja kulture - Snažnija turistička valorizacija kulturne baštine obzirom na zainteresiranost turista za lokalitete baštine - Pilot-sheme dijeljenja javne infrastrukture za izvaninstitucionalne dionike uz poticanje intra sektorskih suradničkih programa	- Uvođenje cjelovite i elaborirane baze podataka o lokalnoj infrastrukturi za kulturu (npr. broj prostora, njihovu veličinu, tehničku kapacitiranost, itd.) - Razvoj modela i strategije upravljanja prostorima - Omogućavanje dostupnosti infrastrukture u kulturi svim skupinama društva - Bolja povezanost i koordiniranost prostornog i kulturnog planiranja - Osiguravanje većeg broja prostornih resursa za potrebe kulture - Rasterećenje Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode svakodnevnim zahtjevima osobito u smislu onih koji se preklapaju s ostalim gradskim uredima i tvrtkama - Decentralizacija odlučivanja i financija po pitanju obnove od potresa - Integrirani projekt obnove - Prenamjena objekata/cjelina industrijske baštine - Snažnija turistička valorizacija kulturne baštine - Sustavno uređenje pročelja u suradnji s vlasnicima - Javne kampanje za očuvanje, zaštitu i sprječavanje vandalizma te suradnja s građanima-vlasnicima u smislu obveze održavanja vlastitih zgrada - Jedinstveno i suvremeno označavanje i interpretacija kulturne baštine

7. Financiranje kulture

Grad Zagreb ima najveći proračun za kulturu u apsolutnim iznosima na razini Republike Hrvatske (Proračun Grada Zagreba za 2022. i projekcije za 2023. i 2024. godinu). Proračun Gradskog ureda za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo Grada Zagreba za 2022. godinu tako iznosi 812.315.000,00 kuna. Od tog iznosa, za javne potrebe u kulturi namijenjeno je 90.770.000,00 kuna, za Ustanove u kulturi predviđeno je 683.825.000,00 kuna u što je uključena programska djelatnost javnih ustanova od 39.183.000,00 kuna, za nacionalne manjine 8.000.000,00 kuna, međunarodne, međuzupanijske i gradske manifestacije dobile su 356.000,00 kuna, a na opremanje ustanova u kulturi izdvojiti će se 122.533.000,00 kuna. Dodatno, zaštiti spomenika kulture namijenjeno je 27.780.000,00 kuna, a za Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode 10.265.000,00 kn. Rashodi za rekreaciju, kulturu i religiju koji nisu drugdje svrstani dodatno iznose 34.993.100,00 kn, a za kapitalna ulaganja u obnovu kulturnih objekata oštećenih potresom u 2022. godini predviđeno je dodatnih 17.000.000,00 kn.

U tablici niže predstavljen je planirani Proračun javnih potreba u kulturi za 2022. godinu.

Tablica 22. Proračun javnih potreba u kulturi Grada Zagreba za 2022. godinu

Djelatnosti	Iznos proračuna u kunama
Knjižnična djelatnost	1.630.000,00
Izdavaštvo	2.600.000,00
Muzejska djelatnost	1.970.000,00
Hrvatsko narodno kazalište	49.000.000,00
Kazališna djelatnost	6.650.000,00
Glazbena djelatnost	4.650.000,00
Likovna djelatnost	2.580.000,00
Histrionski dom	1.130.000,00
Centri za kulturu	410.000,00
Filmska djelatnost	5.200.000,00
Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na Holokaust	850.000,00
Kulturno-umjetnički amaterizam	4.000.000,00
Inovativne umjetničke i kulturne prakse	2.150.000,00
Organizacija gradskih manifestacija	1.100.000,00
Međunarodna, međuzupanijska i međugradska suradnja	2.600.000,00
Pučko otvoreno učilište	1.000.000,00
Galerija Klovićevi dvori	2.450.000,00
Kultura i umjetnost u zajednici	500.000,00
Sufinanciranje EU projekata	300.000,00
UKUPNO	90.770.000,00

Izvor: Proračun Grada Zagreba za 2022. i projekcija za 2023. i 2024. (Prijedlog):

https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/arhiva/financije/proracun%202022/KONACAN%20Prijedlog%20Proracuna%20Grada%20Zagreba%20za%202022%20i%20projekcije%202023_2024.pdf

Iz tablice je vidljivo da su neke stavke prikazane kroz kulturne djelatnosti, a HNK, Klovićevi dvori, Histrionski dom, Centar za promicanje tolerancije i Pučko otvoreno učilište posebne proračunske stavke. Naime, za HNK i Klovićeve dvore sredstva se isplaćuju kao pomoć proračunskim korisnicima drugih proračuna i zavedeni su kao aktivnost sukladno Zakonu o proračunu. Histrionski dom, Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na Holokaust i Pučko otvoreno učilište izdvojeni su isto kao aktivnost kroz koju im se isplaćuju plaće i materijalni troškovi, a program kroz djelatnost.

Za Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na Holokaust sve je uključeno u aktivnost. Takvo proračunsko prikazivanje zbunjujuće je i otežava analitiku.

Uspoređujući iznose proračuna javnih potreba u kulturi Grada Zagreba za 2022., najviše se planira izdvojiti za Hrvatsko narodno kazalište, koje je u 49%-tnom vlasništvu Grada. Za 'ostatak' kazališne djelatnosti je planirano osam puta manje novaca nego za HNK. Kazališnu djelatnost slijedi filmska djelatnost, potom glazbena i kulturno-umjetnički amaterizam u rasponu od 6.650.000,00 kn do 4.000.000,00 kn. Najmanje proračunskog novca planirano je za programe kulture i umjetnosti u zajednici i centre za kulturu, u rasponu od 500.000,00 kn do 410.000,00 kn (s tim da se programi centara za kulturu koji pripadaju drugim djelatnostima, financiraju u okviru tih djelatnosti). Dodatno je planirano i sufinanciranje projekata koji se prijavljuju na EU fondove u iznosu od 300.000,00 kn.

U periodu od 2016.-2021. sredstva za kulturnu produkciju ustanova u kulturi kontinuirano padaju pa su sredstva u 2021. godini tako na razini 59% onih koja su dodijeljena 2017. godine. Sve djelatnosti bilježe pad sredstava za kulturnu produkciju. Isto je predstavljeno u donjoj tablici. Uspoređuje li se prema svakoj kulturnoj djelatnosti posebno, Grad Zagreb je u razdoblju od 2016. do 2020. godine najviše sredstava iz gradskog proračuna izdvajao za nezavisnu produkciju kroz međunarodnu, međugupanijsku i međugradsku suradnju, potom kroz kazališnu odnosno filmsku djelatnost. Najmanja je, pak, bila financirana nezavisna produkcija Centara za kulturu, sveukupno kao i Knjižnična djelatnost. Tablica niže prikazuje izdvajanja za nezavisnu kulturnu produkciju 2016.-2021. po kulturnim djelatnostima. Kulturni programi koji su financirani sredstvima Grada Zagreba su brojni. Primjetan je, međutim izostanak prepoznatljivosti Grada Zagreba po kulturi u međunarodnom kontekstu unatoč visokim sredstvima koja se po toj stavci izdvajaju. U tom smislu, moguće je podržati veće projekte značajne za Zagreb koji bi bili značajnije financirani.

Tablica 23. Financiranje programa nezavisne produkcije prema djelatnostima 2016. – 2021. (izvršenje, u HRK)

DJELATNOSTI	2016. IZVRŠENJE (31.12.2016.)	2017. IZVRŠENJE (31.12.2017.)	2018. IZVRŠENJE (31.12.2018.)	2019. IZVRŠENJE (31.12.2019.)	2020. IZVRŠENJE (31.12.2020.)	2021. IZVRŠENJE (31.12.2021.)
KNJIŽNIČNA DJELATNOST	1.923.986,00	2.470.265,07	1.769.036,69	1.664.587,16	1.729.742,79	1.624.814,96
IZDAVAŠTVO	3.474.500,00	3.168.840,62	3.193.600,00	2.544.800,00	2.996.100,00	2.825.000,00
GLAZBA I GLAZBENO- SCENSKE UMJETNOSTI	5.748.116,12	5.967.500,00	5.812.065,63	5.598.148,67	5.048.487,50	4.514.500,00
KAZALIŠNA DJELATNOST	8.552.573,87	8.500.000,00	8.288.000,00	6.862.550,00	7.495.850,00	6.415.900,00
LIKOVNA DJELATNOST	3.372.800,00	3.052.500,00	2.998.500,00	2.554.114,47	2.786.722,46	2.543.068,37
MUZEJSKA DJELATNOST	2.248.139,05	2.199.976,77	2.243.746,74	1.817.101,97	1.886.845,96	1.885.823,83
FILMSKA DJELATNOST	7.519.999,00	8.415.726,41	7.426.000,00	6.090.750,00	6.873.000,00	5.823.000,00
CENTRI ZA KULTURU	1.331.500,00	1.666.500,00	781.500,00	302.000,00	222.650,00	362.250,00
KULturno- UMJETNIČKI AMATERIZAM	6.549.024,08	7.000.000,00	6.717.370,00	5.691.518,00	5.770.834,50	4.996.300,00
INOVATIVNE UMJETNIČKE I KULturne PRAKSE	2.524.800,00	2.499.900,00	2.301.800,00	1.968.498,50	2.114.250,00	2.077.478,92
MEĐUNARODNA, MEĐUGUPANIJSKA I MEĐUGRADSKA SURADNJA	12.814.460,61	14.514.000,93	11.449.241,25	8.786.889,40	2.916.909,00	2.294.550,00
UKUPNO	56.059.898,73	59.455.209,80	52.980.860,31	43.880.958,17	39.841.392,21	35.362.686,08

Izvor: Grad Zagreb

Uspoređujući proračune za kulturu najvećih hrvatskih gradova, Zagreba, Rijeke i Splita, vidljivo je, i razumljivo, da Zagreb ima najveći proračun za kulturu u apsolutnim iznosima za svaku godinu od

2016. godine do 2022. godine. Nakon Zagreba, najveći proračun za kulturu ima Rijeka pa Split. Tako je, primjerice, za 2021. godinu, Grad Zagreb imao gotovo 2 puta veći proračun za kulturu od Grada Rijeke te 3,5 puta veći proračun od Splita. Isto je u skladu s činjenicom da Zagreb ima najveći broj stanovnika pa tako i veće kulturne potrebe.

Usporedba u nacionalnom kontekstu pokazuje da se za kulturu u Hrvatskoj najviše izdvaja s lokalnih razina (58%) čime se potvrđuje da su lokalne administracije i uprave nositelji hrvatskog kulturnog sektora te imaju izravan utjecaj na njegovo upravljanje, planiranje, financiranje, programiranje te razvoj. Državna razina sudjeluje u javnim izdvajanjima za kulturu s 42%. Udjel Grada Zagreba u financiranju javnih izdvajanja za kulturu je visokih 15% što je gotovo na razini polovice onoga što dodjeljuju svi ostali gradovi u Hrvatskoj, a što indicira težinu i važnost zagrebačkog proračuna za kulturu u kontekstu kulturnih kretanja, tendencija i razvoja kulture u Hrvatskoj. Općine (6%) i županije (4%) najmanje sudjeluju u financiranju kulture.

Gledajući po godinama, od 2016.-2021. proračunska sredstva za financiranje kulture u apsolutnim su iznosima rasla, no u relativnim iznosima padaju. U tablici su navedeni planirani i izvršeni proračuni za Grad Zagreb i kulturu u Gradu Zagrebu u razdoblju od 2016. do 2021. godine. Kriznu godinu, 2020., zbog pandemije COVID-19 osjetio je i proračun za kulturu, a sredstva u 2021. u relativnim iznosima manja nego prethodnih godina.

Tablica 24. Planirani i izvršeni proračuni za Grad Zagreb i kulturu u Gradu Zagrebu u razdoblju od 2016. do 2021. godine

Godina	Proračun Grada Zagreba PLANIRANO	Proračun za kulturu PLANIRANO	Udjel proračuna kulture u ukupnom proračunu %	Proračun Grada Zagreba IZVRŠENJE	Proračun za kulturu IZVRŠENJE	Udjel proračuna kulture u ukupnom proračunu %
2016.	7.000.000.000,00	445.153.000,00	6,36	6.703.767.420,03	464.863.118,97	6,93
2017.	7.500.000.000,00	456.670.000,00	6,09	7.323.655.349,41	493.658.420,36	6,74
2018.	7.670.000.000,00	472.092.000,00	6,16	7.895.378.697,16	506.887.654,15	6,42
2019.	8.190.000.000,00	471.858.000,00	5,76	8.633.259.221,89	478.248.114,10	5,54
2020.	8.547.000.000,00	496.298.000,00	5,81	8.544.559.095,00	528.986.899,72	6,19
2021.	9.499.525.000,00	528.570.0800,00	5,56	9.381.402.431,16	506.575.770,11	5,39

Izvor: Grad Zagreb

Zagrebački kulturni programi dodatno se financiraju iz sredstava Ministarstva kulture i medija RH, a prema podacima istog Ministarstva, u razdoblju od 2018. do 2020. godine na Pozivu za javne potrebe u kulturi odobreno je ukupno 7.261 projekta iz Zagreba.

Tablica 25. Broj kulturnih programa iz Zagreba financiranih od strane Ministarstva kulture i medija 2018.-2020.

Godina	Odobreni kulturni projekti
2018.	2.764
2019.	2.256
2020.	2.241
UKUPNO	7.261

Izvor: Ministarstvo kulture i medija RH

Osim financiranja putem Poziva za javne potrebe u kulturi, značajan broj kulturnih programa financiran je sredstvima Europske Unije kroz Program Kreativna Europa. U razdoblju od 2018. do 2020. godine na taj način financirano je ukupno 125 kulturnih projekata iz Grada Zagreba, što čini 70,62% svih financiranih projekata kroz Program Kreativna Europa u Republici Hrvatskoj.

Tablica 26. Broj kulturnih programa iz Zagreba financiranih iz Programa Kreativna Europa

Godina	Odobreni kulturni projekti
2018.	43
2019.	41
2020.	41
UKUPNO	125

Izvor: Ministarstvo kulture i medija RH

Ako analiziramo strukturu sredstava po gradskim ustanovama u kulturi u periodu 2018.-2020., vidljivo je da su u 2019. godini ukupna sredstva nešto pala (387.289.483 kn) za razliku od 2018. (393.034.383 kn), ali su u 2020. porasla kad su bila 444.544.298 kn. Po svim godinama najviši su rashodi za zaposlene, slijede materijalni i financijski rashodi pa programska sredstva, a najmanji su rashodi za opremanje ustanova. Također, vidljivo je da su programska sredstva izuzetno niska u usporedbi s rashodima za zaposlene. Tako u 2018. godini ona iznose 8,64 % od ukupnih rashoda za zaposlene (odnosno 6,8 % od ukupnih rashoda) , u 2019. su bila na razini od 9,15 % (odnosno 7,07 % od ukupnih rashoda), a u 2020. su još više pala, na 6,71 % (odnosno 5,35 % od ukupnih rashoda). Tako niska programska sredstva odnosno visoka izdvajanja za zaposlene ne obećavaju značajnije iskorake kojima bi Zagreb mogao ponuditi međunarodno prepoznate programe. Materijalni i financijski rashodi viši su od programskih sredstava i po analiziranim godinama su iznosili 12,85 % od ukupnih rashoda (2018.), 14,24 % (2019.) odnosno 13,49 % (2020.). Od programskih sredstava, niža su jedino izdvajanja za opremanje ustanova; ona su u 2018. godini iznosila 1,63 % od ukupnih rashoda, u 2019. 1,43 %, a 2020. su minimalno nešto povećana i iznosila su 1,48 %. Detaljni podaci predstavljeni su u tablici niže.

Tablica 27. Izdvajanja Grada Zagreba po gradskim ustanovama u kulturi, 2018.-2021.

USTANOVE KULTURE	Rashodi za zaposlene	Materijalni i financijski rashodi	Programska sredstva	Opremanje ustanova	Rashodi za zaposlene	Materijalni i financijski rashodi	Programska sredstva	Opremanje ustanova
	2018				2019			
KNJIŽNICE GRADA ZAGREBA	78.208.627	7.330.629	640.000	4.675.000	72.942.880	7.462.854	638.000	127.091
KULTURNO INFORMATIVNI CENTAR	1.530.557	568.176	183.000	0	1.579.478	324.542	594.495	0
CENTAR ZA LIKOVNI ODGOJ	1.322.104	261.411	118.000	1.000	1.223.271	274.806	86.000	29.250
CKF AUGUST CESAREC	1.642.123	698.490	146.000	0	1.687.104	884.488	629.000	67.805
NS DUBRAVA	3.910.317	1.487.561	1.001.000	0	4.042.008	1.508.400	839.000	65.671
CKI MAKSIMIR	2.177.304	420.690	331.000	0	2.302.850	311.876	317.495	15.406
CENTAR ZA KULTURU NOVI ZAGREB	1.596.293	387.044	316.300	0	1.420.140	388.048	258.000	58.359
KULTURNI CENTAR TRAVNO	5.023.682	994.017	874.700	95.000	4.783.721	1.028.160	1.150.500	20.338
CENTAR KULTURE NA PEŠČENICI	2.442.953	470.932	362.500	43.346	2.273.000	671.894	349.495	36.335
CK TREŠNJEVKA	2.005.555	336.077	309.200	0	2.138.551	316.806	271.000	7.119
NS SESVETE	1.478.218	370.803	206.000	0	1.400.056	408.132	274.536	29.011
CKO SUSEDGRAD	870.146	296.809	299.700	74.800	1.174.267	282.113	256.495	39.837
CENTAR MLADIH RIBNJAK	1.565.567	271.951	137.375	0	1.498.316	231.612	157.995	0
POGON	702.646	505.273	60.000	52.503	721.444	490.130	54.000	48.082
ZAGREBAČKA FILHARMONIJA	27.790.020	3.024.566	3.820.000	0	27.795.905	2.500.479	3.750.000	0
KD VATROSLAVA LISINSKOG	11.435.503	5.607.374	1.933.475	0	11.276.094	6.912.203	1.612.000	481.236
GDK GAVELLA	18.554.821	1.582.152	1.380.000	0	18.115.380	1.458.757	1.300.000	351.307
GRADSKO KAZALIŠTE TREŠNJA	9.367.915	1.568.722	800.000	68.103	8.986.745	1.120.492	795.995	276.181
SATIRIČKO KAZALIŠTE KEREMPUH	11.229.912	1.017.229	1.180.000	0	10.879.786	1.016.992	1.221.745	186.540
ZAGREBAČKO KAZALIŠTE LUTAKA	11.541.208	835.232	808.000	0	10.900.142	872.905	758.000	98.094
ZAGREBAČKO KAZALIŠTE KOMEDIJA	29.864.744	3.282.484	3.215.951	430.000	29.366.063	3.169.077	3.030.755	795.833
ZAGREBAČKO KAZALIŠTE MLADIH	18.430.207	2.070.946	1.227.000	0	17.610.871	2.324.344	1.354.000	343.984
GRADSKO KAZALIŠTE ŽAR PTICA	4.172.321	566.139	800.000	10.000	4.145.400	467.482	750.000	8.500
ARHEOLOŠKI MUZEJ	6.765.553	1.396.539	515.000	244.000	6.664.793	1.459.351	495.000	262.286
ETNOGRAFSKI MUZEJ	6.590.732	793.418	240.000	2.000	6.384.731	1.466.331	515.000	274.062
MUZEJ SUVREMENE UMJETNOSTI	7.864.032	5.217.531	1.018.000	198.019	7.900.400	6.979.502	1.187.800	633.118
HRVATSKI PRIRODOSLOVNI MUZEJ	9.754.353	751.948	500.000	147.266	9.591.580	2.667.739	505.000	345.547
HRVATSKI ŠKOLSKI MUZEJ	2.513.276	2.310.673	190.000	0	2.520.893	674.192	260.000	66.207
MUZEJ GRADA ZAGREBA	7.412.654	1.604.219	1.075.000	181.084	6.978.086	1.759.025	1.012.000	86.586
MUZEJ PRIGORJA	2.031.934	269.602	117.000	7.000	1.780.043	262.671	134.000	41.926
MUZEJ ZA UMJETNOST I OBRT	10.027.720	1.404.596	1.105.700	108.895	9.480.525	2.078.005	924.180	284.630
TEHNIČKI MUZEJ "NIKOLA TESLA"	5.309.915	1.080.402	400.000	52.236	4.825.001	1.085.541	413.820	56.651
MM CENTAR "DRAŽEN PETROVIĆ"	323.998	203.067	60.000	0	449.078	234.410	70.000	44.958
UMJETNIČKI PAVILJON	1.462.983	400.478	268.000	30.000	1.544.110	1.073.084	123.000	230.730
USTANOVA ZAGREB FILM	2.453.297	1.115.860	1.100.000	0	2.786.821	979.826	1.315.000	157.701

USTANOVE KULTURE	Rashodi za zaposlene	Materijalni i financijski rashodi	Programska sredstva	Opremanje ustanova	Rashodi za zaposlene	Materijalni i financijski rashodi	Programska sredstva	Opremanje ustanova	Kapitalni projekt
2020					2021				
KNJIŽNICE GRADA ZAGREBA	80.914.864	6.945.276	618.000	4.743.513	82.548.766	8.785.452	477.500	3.750.225	
KULTURNO INFORMATIVNI CENTAR	2.108.577	821.209	266.000	198.819	2.302.907	1.536.036	666.308	0	
CENTAR ZA LIKOVNI ODGOJ	1.598.569	207.384	126.000	0	1.507.304	266.837	81.955	0	
CKF AUGUST CESAREC	2.002.312	655.659	535.000	40.594	2.053.522	1.667.238	494.363	0	
NS DUBRAVA	4.343.539	891.869	1.093.850	74.578	3.972.875	1.542.954	733.889	89.000	
CKI MAKSIMIR	2.534.485	310.097	378.750	100.058	2.575.920	318.287	636.412	0	
CENTAR ZA KULTURU NOVI ZAGREB	1.672.905	359.379	256.400	25.385	1.716.753	314.098	152.727	0	
KULTURNI CENTAR TRAVNO	5.252.864	1.696.715	1.184.000	0	5.146.701	1.374.509	1.509.625	56.719	
CENTAR KULTURE NA PEŠČENICI	2.598.184	481.192	369.000	11.846	2.648.576	894.817	271.999	0	
CK TREŠNJEVKA	2.326.533	359.465	263.900	0	2.122.444	295.386	230.355	0	
NS SESVETE	1.464.965	309.660	238.500	0	1.657.061	372.669	160.777	0	
CKO SUSEDGRAD	1.451.378	299.284	242.500	11.618	1.580.731	314.255	233.988	45.349	
CENTAR MLADIH RIBNJAK	1.781.926	221.841	167.250	0	1.972.651	511.767	28.686	0	
POGON	812.023	525.031	78.000	65.714	942.606	488.671	75.812	9.834	
ZAGREBAČKA FILHARMONIJA	33.386.264	1.947.242	2.412.000	0	31.255.686	2.043.051	2.614.618	0	
KD VATROSLAVA LISINSKOG	13.856.138	5.904.623	735.000	20.417	13.252.185	9.632.313	878.772	0	
GDK GAVELLA	22.048.202	1.050.734	1.046.400	0	20.316.034	1.031.533	571.900	0	
GRADSKO KAZALIŠTE TREŠNJA	10.434.740	881.815	820.000	42.711	9.494.829	849.526	349.250	0	
SATIRIČKO KAZALIŠTE KEREMPUH	13.307.282	899.294	1.293.745	0	12.347.987	979.957	935.658	0	
ZAGREBAČKO KAZALIŠTE LUTAKA	13.119.914	774.477	820.000	64.538	12.558.642	840.827	585.019	0	
ZAGREBAČKO KAZALIŠTE KOMEDIJA	35.046.016	2.007.955	2.466.810	92.499	32.842.017	1.815.558	814.465	0	
ZAGREBAČKO KAZALIŠTE MLADIH	21.251.443	2.079.190	1.308.500	0	20.009.960	2.007.172	1.298.898	41.746	
GRADSKO KAZALIŠTE ŽAR PTICA	4.937.224	410.104	817.600	11.618	4.709.322	445.890	567.529	0	
ARHEOLOŠKI MUZEJ	8.618.187	980.958	446.800	65.625	8.214.424	1.404.915	340.699	17.000	
ETNOGRAFSKI MUZEJ	8.029.616	861.316	332.150	0	7.219.770	1.303.939	211.000	18.424	1.372.023
MUZEJ SUVREMENE UMJETNOSTI	10.211.198	5.121.681	1.162.000	419.171	9.504.459	6.300.708	989.478	0	
HRVATSKI PRIRODOSLOVNI MUZEJ	11.302.868	16.759.954	556.800	289.900	10.526.687	2.481.921	192.575	169.925	
HRVATSKI ŠKOLSKI MUZEJ	3.068.079	384.272	182.150	0	2.882.568	564.380	103.157	0	
MUZEJ GRADA ZAGREBA	8.107.164	1.146.820	635.920	88.876	7.164.436	1.887.846	513.319	26.195	
MUZEJ PRIGORJA	3.429.560	278.741	138.100	73.716	1.905.476	283.243	152.931	3.283	
MUZEJ ZA UMJETNOST I OBRT	11.312.089	1.134.902	696.990	37.000	10.256.417	1.603.096	537.443	0	
TEHNIČKI MUZEJ "NIKOLA TESLA"	6.221.225	1.211.391	412.880	78.113	5.819.015	1.085.703	400.000	0	
MM CENTAR "DRAŽEN PETROVIĆ"	508.675	220.388	64.750	9.032	617.315	260.184	51.529	0	
UMJETNIČKI PAVILJON	1.560.694	794.524	74.480	27.683	1.628.309	540.110	104.000	0	
USTANOVA ZAGREB FILM	3.559.796	1.047.113	1.550.000	0	3.152.186	665.821	1.006.173	0	

*nisu ubrojeni Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na Holokaust, Centar za kulturu Histrionski dom i POU Zagreb.

Postoje i drugi izvori financiranja za projekte iz područja kulture pa se tako udruge, primjerice prijavljuju na natječaje Zaklade Kultura nova i Nacionalne zaklade za razvoja civilnoga društva; javni, privatni i civilni kulturni sektor ima priliku financirati svoje projekte kroz Javni poziv za poticanje poduzetništva u kulturnim i kreativnim industrijama odnosno kroz Turističku zajednicu grada Zagreba; a važan izvor financiranja za kulturne projekte su i EU fondovi. U razdoblju od 2017.-2020. godine, Grad Zagreb je u području kulture uspješno pripremio i proveo 5 projekata u okviru poziva „Priprema i provedba integriranih razvojnih programa temeljenih na obnovi kulturne baštine“ i „Revitalizacija brownfield lokacija“ u kojima su sudjelovala tri muzeja, Hrvatski prirodoslovni muzej, Etnografski muzej Zagreb i Tehnički muzej Nikola Tesla. Kao nastavak, dva su projekta započela 2020./2021. godine provedbu faze obnove sufinancirane iz EU fondova u okviru ITU mehanizma. Etnografski muzej projektom je predvidio obnovu same zgrade muzeja i muzejske čuvaonice te je u tijeku provedba rekonstrukcije muzejske čuvaonice; Hrvatski prirodoslovni muzej predvidio je obnovu, rekonstrukciju i opremanje Palače Amadeo i u tijeku je provedba projekta obnove i rekonstrukcije; a Tehnički muzej Nikola Tesla pripremio je projektну dokumentaciju što je preduvjet za prijavu na nove natječaje za obnovu.

Po pitanju programskih projekata, Grad Zagreb je u okviru programa Europskog socijalnog fonda „Kultura u centru – potpora razvoju javno-civilnog partnerstva u kulturi“ sudjelovao kao partner na 3 projekta („Centar oblikovanja svakodnevice“ „Svi za Pogon - Pogon za sve!“ i „SuKultura“); u okviru poziva „Prostori sudjelovanja – razvoj programa revitalizacije prostora u javnom vlasništvu kroz partnerstvo OCD-a i lokalne zajednice“ sudjelovao je kao partner na 1 projektu („Močvarna akademija“). Također Grad Zagreb sufinancira provedbu projekata udruga ugovorenih iz programa i fondova Europske unije i drugih inozemnih fondova. U sklopu Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014 – 2020, Grad Zagreb sudjeluje kao partner na projektu Knjižnica Grada Zagreba „Knjižnica na kotačima - putujućim knjigama do čitajućeg društva“ s ciljem povećanja socijalne uključenosti djece, mladih, osoba s invaliditetom i starijih osoba u Gradu Zagrebu u kvartovima koje nemaju knjižnicu osiguravanjem dostupnosti bibliobusa i radionica čitanja i pisanja.

Ustanove u kulturi kojima je osnivač ili suosnivač Grad Zagreb i koje su proračunski korisnici Grada Zagreba, provele su od 2014. godine kao nositelji ili partneri više od 60 programskih projekata sufinanciranih iz fondova EU i drugih inozemnih fondova, ukupne vrijednosti od preko 219.490.000 kuna.

Također, u okviru Fonda solidarnosti provodi se niz mjera zaštite kulturne baštine oštećene u potresu 22.ožujka 2020. godine u koji je uključena cjelovita obnova i zaštite nepokretne i pokretne kulturne baštine Grada Zagreba, kao i nacionalne baštine u nadležnosti muzeja kojima je osnivač/suosnivač Grad Zagreb.

Obzirom na veličinu grada, kapacitete i činjenicu da je Zagreb hrvatsko kulturno središte, EU sredstva kojima se kulturna infrastruktura i programski projekti sufinanciraju, za očekivati je povlačenje još većih sredstava odnosno veći broj prijavljenih projekata. U usporedbi s drugim, manjim gradovima, Zagreb ima bolje pokazatelje na ovom području, ali ne i znatno bolje. Po pitanju financiranja iz EU fondova, za mnoge je prijavitelje izazov u traženju sredstava za sufinanciranje projekata koja se zahtijevaju prema EU propozicijama. Iako je Grad Zagreb često partner u projektima, nije u mogućnosti zadovoljiti sve potrebe u tom smislu.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Veliki proračun za kulturu u nacionalnom kontekstu - Velika izdvajanja za međunarodnu suradnju Negativna - Mala programska i materijalna sredstva odnosno sredstva za opremanje ustanova naspram rashodima za zaposlene gradskih ustanova - Nedovoljna kulturna pozicioniranost Zagreba u međunarodnom kontekstu u odnosu na izdvajanja za međunarodnu suradnju - Nedovoljna javna sredstva obzirom na kulturne potrebe i niski iznosi financiranih programa - Nedostatak financijskih sredstava u proračunu za sufinanciranje programa i projekata EU - Nedovoljna informiranost kulturnog sektora o prilikama za financiranje projekata/programa kao i kapaciteti za prijavu na (međunarodne) natječaje	- Veći broj prijava na EU fondove - Preraspodjela proračunskih sredstava po djelatnostima i kategorijama - Partnerstva i umrežavanje kulturnih aktera u zajedničkih prijavama na financiranje - Odmicanje od projektne logike financiranja prema programskoj	- Bolje upravljanje raspoloživim financijskim sredstvima - Povećanje udjela programskih sredstava naspram materijalnim troškovima ustanova u kulturi - Dorada kriterija i prioriteta za dodjelu sredstava iz Programa javnih potreba u kulturi - Povećanje kapaciteta umjetnika i kulturnih djelatnika za prijavu na EU i druge međunarodne fondove te razvoj <i>fundraising</i> vještina - Veća diversifikacija izvora prihoda za kulturu - Osiguravanje sredstava za sufinanciranje EU projekata - Centralizirano i ažurno vođenje evidencije o EU projektima u kojima Grad Zagreb sudjeluje

8. Zaposlenost u sektoru kulture u Gradu Zagrebu

8.1. Zaposlenost u javnim ustanovama u kulturi

Ukupna prosječna zaposlenost u javnim ustanovama u kulturi od 2017. do 2020. je rasla, a u 2021. se neznatno smanjila, a kreće se na razini od gotovo 2.000 zaposlenih. Uspoređujući 207. i 2021. godinu, pad zaposlenosti vidljiv je samo u knjižničnoj djelatnosti dok je zapošljavanje po ostalim djelatnostima raslo. Tako je u kazalištima 2021. godine bilo zaposleno 35 ljudi više u odnosu na 2017. godinu, u centrima za kulturu njih 33, u muzejskoj djelatnosti 16, u glazbenoj 13, filmskoj 2, te u likovnoj 1 osoba. Pri tom treba naglasiti kako predstavljeni podaci ne uključuju one ustanove kojima je Grad Zagreb suosnivač, što znači da u kazališnoj i muzejskoj djelatnosti kao i centrima za kulturu ima više zaposlenih. Sveukupno je vidljivo da je najviše zaposlenih u kazališnoj djelatnosti, slijedi knjižnična, muzejska i glazbena djelatnost te kulturni centri. Najmanji je broj zaposlenih u likovnoj odnosno filmskoj djelatnosti gdje je i najmanji broj ustanova. Vidljive su i razlike u zaposlenosti unutar samih kulturnih djelatnosti.

Podaci o zaposlenosti u javnim ustanovama u kulturi predstavljeni su kako slijedi.

Tablica 28. Zaposleni u ustanovama u kulturi Grada Zagreba, 2017.-2021.

	USTANOVE	Prosjek 2017.	Prosjek 2018.	Prosjek 2019.	Prosjek 2020.	Prosjek 2021.
1	KNJIŽNICE GRADA ZAGREBA	530	521	528	524	525
	Ukupno knjižnična djelatnost	530	521	528	524	525
2	POGON	5	6	7	7	7
3	KULTURNO INFORMATIVNI CENTAR	8	9	10	12	14
4	CENTAR ZA LIKOVNI ODGOJ	7	9	9	11	10
5	CKF AUGUST CESAREC	10	11	12	13	13
6	NARODNO SVEUČILIŠTE DUBRAVA	26	29	30	28	27
7	CKI MAKSIMIR	14	14	15	15	15
8	CENTAR ZA KULTURU NOVI ZAGREB	9	9	8	9	9
9	CENTAR ZA KULTURU TRAVNO	26	36	36	36	36
10	CENTAR ZA KULTURU PEŠČENICA	17	18	16	17	17
11	CENTAR ZA KULTURU TREŠNJEVKA	12	12	13	13	12
12	NARODNO SVEUČILIŠTE SESVETE	9	10	9	9	10
13	CENTAR ZA OBRAZOVANJE SUSEDGRAD	6	6	8	9	9
14	CENTAR MLADIH RIBNJAK	10	10	10	10	11
	Ukupno centri za kulturu	157	178	183	188	190
15	ZAGREBAČKA FILHARMONIJA	130	132	139	141	139
16	K.D. VATROSLAVA LISINSKOG	76	79	83	83	83
17	KONCERTNA DIREKCIJA	14				
	Ukupno glazbena djelatnost	209	211	222	224	222
18	GRADSKO DRAMSKO KAZALIŠTE GAVELLA	121	123	124	126	121
19	GRADSKO KAZALIŠTE TREŠNJA	60	62	63	60	60
20	SATIRIČKO KAZALIŠTE KEREMPUH	64	71	71	71	71
21	GRADSKO KAZALIŠTE LUTAKA	68	71	72	72	73
22	GRADSKO KAZALIŠTE KOMEDIJA	179	189	191	193	192
23	ZAGREBAČKO KAZALIŠTE MLADIH	119	124	125	128	128
24	GRADSKO KAZALIŠTE ŽAR PTICA	26	28	29	28	28
	Ukupno kazališna djelatnost	637	668	674	667	672
25	UMJETNIČKI PAVILJON	9	9	10	8	10

	Ukupno likovna djelatnost	9	9	10	8	10
26	ARHEOLOŠKI MUZEJ	43	44	45	48	48
27	ETNOGRAFSKI MUZEJ	40	40	40	41	39
28	MUZEJ SUVREMENE UMJETNOSTI	46	51	56	58	58
29	HRVATSKI PRIRODOSLOVNI MUZEJ	51	53	56	53	53
30	HRVATSKI ŠKOLSKI MUZEJ	15	15	16	16	14
31	MUZEJ GRADA ZAGREBA	46	45	45	43	43
32	MUZEJ PRIGORJA	13	13	12	11	11
33	MUZEJ ZA UMJETNOST I OBRT	61	61	63	62	59
34	TEHNIČKI MUZEJ NIKOLA TESLA	33	32	32	34	33
35	MMC DRAŽEN PETROVIĆ		2	2	4	4
	Ukupno muzejska djelatnost	347	356	367	370	363
36	ZAGREB FILM	15	16	18	18	17
	Ukupno filmska djelatnost	15	16	18	18	17
	UKUPNO	1.904	1.960	2.003	2.003	1997

Izvor: Grad Zagreb

*ne uključuje HNK, Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na holokaust, Centar za kulturu Histrijski dom, Klovićeve dvore

8.2. Zaposlenost u civilnom kulturnom sektoru

Podatke o broju zaposlenih u civilnom kulturnom sektoru moguće je izvući jedino analizom pojedinih udruga (n=2.014) odnosno umjetničkih organizacija (n=313). Prema podacima FINA-e, broj zaposlenih u periodu 2016.-2021. je kontinuirano rastao, a što je u skladu i s povećanjem broja udruga u istom periodu. Sveukupno, međutim, taj broj nije velik: udruge mahom nemaju ni jednog zaposlenog ili imaju 1 do 2 zaposlena. Vrlo je malo udruga koje imaju više zaposlenih. Podaci su predstavljeni u tablici niže.

Tablica 29. Tablica: Zaposleni u udrugama/umjetničkim organizacijama registriranim u Zagrebu

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Zaposleni	984	1.059	1.140	1.195	1.289	1.409

Izvor: FINA

Pitanje zaposlenosti u civilnom sektoru je kroničan problem hrvatskog kulturnog sektora i politike unutar kojeg se ne nalaze adekvatna rješenja i odgovori za sve veće egzistencijalne neizvjesnosti i nesigurnosti uvjeta u kojima civilne akteri rade. Prekarnost rada je postao standard funkcioniranja u civilnom kulturnom sektoru te obuhvaća ne samo zaposlenost, nego i već prije spomenuto pitanje kulturne infrastrukture.

8.3. Zaposlenost u privatnom kulturnom sektoru

U usporedbi s nacionalnim kontekstom, u Gradu Zagrebu radi veliki broj zaposlenih u privatnom kulturnom sektoru²⁰. Prema podacima FINA-e, najveći broj zaposlenih u 2021. godini bio je u djelatnosti Informacije i komunikacije (21.344), slijede Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (5.916), Prerađivačka industrija (2.669), Umjetnost, zabava i rekreacija (271) te Ostale uslužne djelatnosti (14). Od pojedinačnih djelatnosti, sukladno i broju najviše registriranih subjekata, najviše je zaposlenih u djelatnosti Računalnog programiranja (11.992). Velik broj zaposlenih je i u Agencijama za promidžbu (3.142), a najmanji je u djelatnostima Djelatnosti knjižnica i arhiva (3), Izdavanje imenika

²⁰ Prema obliku organizacije analizirani su d.d., d.o.o. i j.d.o.o.

i popisa korisničkih adresa (3) i Rad povijesnih mjesta i građevina te sličnih zanimljivosti za posjetitelje (4). Zaposlenih u Djelatnosti muzeja i Radu umjetničkih objekata nema. Gledajući po godinama, zaposlenost je, s manjim fluktuacijama relativno stabilna i po godinama uglavnom raste. Značajniji pad u 2021. godini u odnosu na prethodnu zabilježen je u djelatnosti Informacije i komunikacije. Pad je zabilježen u djelatnostima izdavanja novina, filmskoj industriji glazbi te ponajviše u emitiranju televizijskog programa. U usporedbi s nacionalnom zaposlenošću u istim kulturnim djelatnostima, Grad Zagreb ima sveukupno najveći udjel. To ponovno potvrđuje da je Zagreb središte kulturnih/kreativnih industrija Hrvatske. Tablica niže prikazuje broj zaposlenih osoba u privatnom sektoru po djelatnostima između 2016. i 2021. godine u Gradu Zagrebu. Zbog nemogućnosti prikupljanja podataka u analizi nedostaje zaposlenost u obrtima. Tim više, broj zaposlenih u istim je djelatnostima u Zagrebu još i veći.

Tablica 30. Broj zaposlenih osoba u privatnom sektoru po djelatnostima, 2016.-2021. u Gradu Zagrebu

NKD oznaka	Opis	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Područje R	Umjetnost, zabava i rekreacija	106	135	142	151	192	271
9001	Izvođačka umjetnost	19	26	27	33	42	38
9002	Pomoćne djelatnosti u izvođačkoj umjetnosti	57	80	85	90	115	195
9003	Umjetničko stvaralaštvo	26	26	23	21	28	31
9004	Rad umjetničkih objekata	0	0	0	0	0	0
9101	Djelatnosti knjižnica i arhiva	4	3	3	3	3	3
9102	Djelatnosti muzeja	0	0	0	0	0	0
9103	Rad povijesnih mjesta i građevina te sličnih zanimljivosti za posjetitelje	0	0	4	4	4	4
Područje J	Informacije i komunikacije	17.006	18.607	19.724	21.171	22.271	21.344
5811	Izdavanje knjiga	1.033	1.060	1.079	1.135	1.091	1.153
5812	Izdavanje imenika i popisa korisničkih adresa	3	3	3	3	3	3
5813	Izdavanje novina	540	508	505	474	475	421
5814	Izdavanje časopisa i periodičnih publikacija	790	800	803	1.013	1.079	1.027
5819	Ostala izdavačka djelatnost	537	529	526	520	558	565
5821	Izdavanje računalnih igara	37	49	24	17	15	18
5829	Izdavanje ostalog softvera	417	384	390	348	319	317
5911	Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa	451	543	602	564	604	580
5912	Djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa	2	3	3	3	8	8
5913	Distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	158	166	159	145	169	163
5914	Djelatnosti prikazivanja filmova	190	204	264	291	246	220
5920	Djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glazbenih zapisa	157	159	166	176	175	157
6010	Emitiranje radijskog programa	173	179	155	149	121	123
6020	Emitiranje televizijskog programa	3.505	3.514	3.508	3.646	3.746	856
6201	Računalno programiranje	6.839	7.765	8.492	9.466	10.330	11.992
6202	Savjetovanje u vezi s računalima	675	698	721	727	713	750
6203	Upravljanje računalnom opremom i sustavom	541	1.082	1.343	1.458	1.435	1.597

NKD oznaka	Opis	2016	2017	2018	2019	2020	2021
6209	Ostale uslužne djelatnosti u vezi s informacijskom tehnologijom i računalima	848	854	874	933	1.079	1.291
6391	Djelatnosti novinskih agencija	110	107	107	103	105	103
Područje M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	4.983	5.392	5.506	5.606	5.607	5.916
7111	Arhitektonske djelatnosti	1.067	1.118	1.282	1.263	1.299	1.472
7311	Agencije za promidžbu (reklamu i propagandu)	2.819	2.996	2.931	3.060	3.029	3.142
7312	Oglašavanje preko medija	341	389	384	425	429	417
7410	Specijalizirane dizajnerske djelatnosti	574	696	704	711	705	744
7420	Fotografske djelatnosti	182	193	205	147	145	141
Područje C	Prerađivačka industrija	2541	2563	2650	2720	2534	2669
1811	Tiskanje novina	345	325	306	308	275	263
1812	Ostalo tiskanje	1.825	1.874	1.976	2.053	1.922	2.081
1813	Usluge pripreme za tisak i objavljivanje	259	257	265	262	237	245
1814	Knjigoveške i srodne usluge	18	16	20	19	19	19
1820	Umnožavanje snimljenih zapisa	83	83	76	72	74	54
3220	Proizvodnja glazbenih instrumenata	11	8	7	6	7	7
Područje S	Ostale uslužne djelatnosti	7	6	52	7	20	14
9499	Djelatnosti ostalih članskih organizacija, d. n.	7	6	52	7	20	14

Izvor: FINA, listopad 2022.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Porast zaposlenih u privatnom i civilnom sektoru Negativna - Manji pad zaposlenosti u pojedinim djelatnostima u privatnom kulturnom sektoru - Veliki broj udruga s ni jednim zaposlenim ili s vrlo malim brojem zaposlenih - Prekarni rad u civilnom kulturnom sektoru	- Novi modeli suradnje javnog i civilnog sektora u smislu smanjenja prekarnog rada	- Smanjenje prekarnog rada

9. Ekonomski pokazatelji poslovanja u sektoru kulture

9.1. Prihod javnog kulturnog sektora

Podaci o prihodu javnog sektora u području kulture nisu dostupni za sve godine i za sve izvore. Tablica niže predstavlja dostupne podatke, a iz kojih se čita da velik udjel rashoda za zaposlene u prihodima, a koji se, ovisno o godini kreće u rasponu od 59% - 70%. Prosječni udjel rashoda za zaposlene u svih pet analiziranih godina iznosi 63,2%. Proračun za kulturu po analiziranim godinama je fluktuirao, no u posljednje tri analizirane godine raste. Rashodi za zaposlene također fluktuiraju po godinama, a u 2021. je primjetan manji pad.

Tablica 31. Prihodi i rashodi Grada Zagreba u području kulture iz različitih izvora

GODINA	PRORAČUN GRADA (KULTURA IZVRŠENJE)	VLASTITI PRIHODI	EU SREDSTVA	DONACIJE	RASHODI ZA ZAPOSLENE
2017.	494.246.420,36	N/A	N/A	N/A	291.620.196,87
2018.	393.034.383,00	91.180.443,17	N/A	N/A	309.373.190,74
2019.	387.289.483,00	107.805.650,00	N/A	N/A	299.169.530,15
2020.	444.544.298,00	63.418.000,00	N/A	N/A	354.179.494,70
2021.	506.575.770,11	18.534.714,36	N/A*	3.446.943,31	338.426.540,96

Izvor: Grad Zagreb

*vidi dodatno Tablicu 29.

9.2. Prihod civilnog kulturnog sektora

Prema podacima FINA-e, prihodi udruga i umjetničkih organizacija u periodu 2016.-2021. rasli su u skladu s povećanjem broja udruga. U 2021. godini iznosili su 645.892.070 kn. Skupni podaci predstavljeni su u tablici niže.

Tablica 32. Prihodi u udrugama/umjetničkim organizacijama registriranim u Zagrebu

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Prihodi	458.630.456,00	507.316.769,00	522.121.932,00	592.594.341,00	552.016.958,00	645.892.070,00

Izvor: FINA

9.3. Prihod privatnog kulturnog sektora

Već je istaknuto kako je u Zagrebu koncentriran najveći broj registriranih privatnih subjekata u kulturi (d.d., d.o.o., j.d.o.o. i obrti), a isto dokazuju i njihovi prihodi. U idućoj tablici predstavljamo ukupne prihode po djelatnostima Od 2016.-2021. godine. Tablica pokazuje sve navedene organizacijske oblike osim obrta za koje nije bilo moguće prikupiti podatke. U 2021. najveći su prihodi ostvareni u području Informacije i komunikacije (17.609.723.481 kn), a najmanji u području Ostale uslužne djelatnosti (21.288.062 kn) odnosno Umjetnost, zabava i rekreacija (160.925.714 kn). Po pojedinačnim djelatnostima, najveće su prihode imale djelatnosti Računalnog programiranja (8.980.919.364) te ostale s time povezane djelatnosti odnosno Agencije za promidžbu (4.035.006.043 kn). Visoki prihodi ostvareni su i u Emitiranju televizijskog programa odnosno u Ostalom tiskanju. Usporedba s prijašnjim godinama pokazuje da je kriza financijski naštetila područjima Umjetnost, zabava i rekreacija, Stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima i Prerađivačkoj industriji, dok područje Informacije i komunikacije kontinuirano raste.

Tablica 33. Prihod privatnih subjekata u kulturi u Zagrebu u kunama, 2022.²¹

NKD oznaka	Opis	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Područje R	Umjetnost, zabava i rekreacija	119.852.144	206.704.795	237.500.183	284.763.439	89.424.142	160.925.714
9001	Izvođačka umjetnost	19.007.893	29.003.770	22.437.029	31.954.387	13.004.688	22.542.775
9002	Pomoćne djelatnosti u izvođačkoj umjetnosti	92.052.118	169.883.668	205.620.026	242.272.974	63.848.937	123.971.911
9003	Umjetničko stvaralaštvo	6.959.766	5.878.451	6.661.179	6.849.102	8.745.840	10.774.828
9004	Rad umjetničkih objekata	0	0	0	0	0	0
9101	Djelatnosti knjižnica i arhiva	1.706.451	1.711.522	1.996.589	2.138.349	2.259.322	2.218.430
9102	Djelatnosti muzeja	0	0	0	0	0	0
9103	Rad povijesnih mjesta i građevina te sličnih zanimljivosti za posjetitelje	125.916	227.384	785.360	1.548.627	1.565.355	1.417.770
Područje J	Informacije i komunikacije	11.864.264.528	13.712.939.033	15.097.096.922	16.341.479.676	16.468.383.756	17.609.723.481
5811	Izdavanje knjiga	633.824.731	601.417.728	669.378.218	740.585.833	751.988.219	765.846.448
5812	Izdavanje imenika i popisa korisničkih adresa	6.243.587	640.185	519.869	475.859	340.153	317.152
5813	Izdavanje novina	512.383.609	477.445.128	447.143.629	421.027.549	344.628.714	332.173.622
5814	Izdavanje časopisa i periodičnih publikacija	421.186.134	408.565.793	426.828.686	488.145.903	436.250.804	412.761.062
5819	Ostala izdavačka djelatnost	350.452.085	343.317.053	337.177.917	347.346.275	321.053.166	345.260.751
5821	Izdavanje računalnih igara	1.397.635	53.963.212	11.496.259	7.027.455	11.191.019	8.241.706
5829	Izdavanje ostalog softvera	611.226.975	581.990.184	621.162.520	457.734.756	326.197.934	351.644.109
5911	Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa	489.026.076	596.264.055	582.094.330	700.770.464	510.015.938	783.365.827
5912	Djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa	515.742	1.477.824	1.997.828	1.269.415	2.111.928	2.524.760
5913	Distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	339.631.827	392.939.630	403.010.916	473.293.485	450.010.764	541.003.449
5914	Djelatnosti prikazivanja filmova	221.325.316	205.501.627	239.617.798	255.119.312	97.084.836	160.101.340
5920	Djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glazbenih zapisa	139.422.251	146.823.454	185.153.757	195.671.772	154.620.136	164.590.409
6010	Emitiranje radijskog programa	129.001.287	131.041.386	148.128.519	139.615.111	161.176.005	139.303.717
6020	Emitiranje televizijskog programa	2.211.072.918	2.208.177.419	2.261.129.197	2.270.546.897	2.136.769.696	1.008.190.654
6201	Računalno programiranje	3.834.536.800	4.963.907.266	5.812.252.246	6.742.780.144	7.451.402.306	8.980.919.364

²¹ d.d., d.o.o. i j.d.o.o.

NKD oznaka	Opis	2016	2017	2018	2019	2020	2021
6202	Savjetovanje u vezi s računalima	822.714.438	595.317.801	610.874.512	520.264.471	587.962.173	597.400.962
6203	Upravljanje računalnom opremom i sustavom	433.179.101	1.262.312.525	1.509.459.162	1.647.149.958	1.751.362.375	1.567.691.016
6209	Ostale uslužne djelatnosti u vezi s informacijskom tehnologijom i računalima	679.431.569	714.832.762	802.350.434	905.524.551	946.278.409	1.422.364.237
6391	Djelatnosti novinskih agencija	27.692.447	27.004.001	27.321.125	27.130.466	27.939.181	26.022.896
Područje M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	4.293.298.235	4.387.221.836	4.640.250.876	5.441.159.088	4.818.326.052	5.906.307.582
7111	Arhitektonske djelatnosti	364.427.571	356.630.481	435.668.974	451.317.828	462.040.575	583.521.591
7311	Agencije za promidžbu (reklamu i propagandu)	2.831.567.029	2.894.603.775	3.025.023.657	3.586.144.479	3.189.933.991	4.035.006.043
7312	Oglašavanje preko medija	853.142.388	825.982.199	817.276.868	1.056.655.449	800.388.706	900.423.957
7410	Specijalizirane dizajnerske djelatnosti	194.545.278	243.261.584	256.682.304	282.906.840	310.755.700	326.987.112
7420	Fotografske djelatnosti	49.615.969	66.743.797	105.599.073	64.134.492	55.207.080	60.368.879
Područje C	Prerađivačka industrija	1.335.371.361	1.350.893.172	1.481.336.632	1.593.275.807	1.368.039.364	1.559.372.832
1811	Tiskanje novina	180.123.789	165.332.255	161.420.424	163.945.250	140.889.321	130.573.786
1812	Ostalo tiskanje	986.056.169	1.002.611.291	1.134.642.795	1.199.218.284	1.040.653.070	1.234.713.494
1813	Usluge pripreme za tisak i objavljivanje	108.525.147	119.907.152	126.100.891	170.830.874	126.070.732	151.592.760
1814	Knjigoveške i srodne usluge	9.212.973	9.125.490	10.273.696	12.346.563	8.306.778	9.535.614
1820	Umnožavanje snimljenih zapisa	48.835.018	52.451.776	47.766.927	45.649.480	51.120.670	32.073.635
3220	Proizvodnja glazbenih instrumenata	2.618.265	1.465.208	1.131.899	1.285.356	998.793	883.543
Područje S	Ostale uslužne djelatnosti	2.973.165	1.361.492	13.997.725	9.666.884	19.011.272	21.288.062
9499	Djelatnosti ostalih članskih organizacija, d. n.	2.973.165	1.361.492	13.997.725	9.666.884	19.011.272	21.288.062

Izvor: FINA, listopad 2022.

Usporedna analiza ekonomskih pokazatelja u području kulture Zagreba pokazuje da privatni sektor u 2021. godini po prihodima (25.257.617.671 kn) višestruko nadmašuje javni (539.270.921 kn) i civilni sektor (645.892.070).

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Najveći javni i civilni sektor u kulturi na nacionalnoj razini - Najveća zastupljenost privatnog kulturnog sektora u Hrvatskoj - Značajni prihodi od privatnih kulturnih subjekata - Rast prihoda u civilnom i privatnom kulturnom sektoru - Rast poslovanja pojedinih kulturnih djelatnosti (informacije i komunikacije)	- Diversifikacija i restrukturiranje financijskih planova u kulturi - Zagovaranje adekvatnijih modela financiranja u kulturi na razini nacionalne kulturne i fiskalne politike - Razvoj temeljen na kreativnim industrijama	- Bolje praćenje financijskih kretanja u kulturi za sve profile kulturnih dionika (javni, civilni i privatni) - Uspostava mogućnosti uravnoteženijeg financiranja za sve profile kulturnih dionika - Planiranje sustava proračunske podrške temeljem financijskih pokazatelja
Negativna - Smanjenje prihoda pojedinih kulturnih djelatnosti uzrokovanih pandemijom COVID-19 - Oscilacije u poslovanju pojedinih kulturnih djelatnosti u javnom, civilnom i privatnom sektoru kroz zadnjih 5 godina	- Korištenje snažne IT industrije u skladu s trendovima digitalnog poslovanja	

10. Kulturna participacija i sudjelovanje u kulturi

Kulturna participacija odnosi se na dio kulturne recepcije koja uključuje publiku i njihovo sudjelovanje u kulturnim programima. Prema podacima dobivenim od strane službi Grada Zagreba, godišnji broj korisnika/posjetitelja kulturnih programa u razdoblju od 2017.-2019. po godinama uglavnom pokazuje porast korisnika kulturnih programa, a u 2020. je primjetan značajan pad uzrokovan koronavirusom i posljedicama dva potresa. Unatoč trenutno boljoj situaciji, primjetne su promjene navika publike koja se teško vraća kulturnim programima. Također, poteškoće se primjećuju i u izgradnji nove publike koja je često percipirana kao elitistička. Tu značajniju ulogu mogu imati Centri za kulturu kao i program Kultura i umjetnost u zajednici. Broj posjetitelja/korisnika programa 2017.-2020. po djelatnostima predstavljen je u sljedećim tablicama.

Tablica 34. Broj posjetitelja/korisnika programa 2017.-2020. po djelatnostima

Knjižnična djelatnost	2017.	2018.	2019.	2020.
Registrirani korisnici/ KGZ	227.750	241.383	245.440	215.477
Posjetitelji nezavisnih programa/projekata/festivala	55.297	48.009	47.884	12.987
Izdavaštvo	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj knjiga	152	150	160	128
Broj nakladnika	76	68	76	60
Broj časopisa	64	56	55	53
od toga tisak	48	38	39	39
od toga elektronički	16	18	16	14
Glazba i glazbeno-scenske umjetnosti	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj koncerata/izvedbi	187	239	248	47
Broj posjetitelja	85.214	88.788	77.723	17.979
Broj koncerata/izvedbi na festivalima, manifestacijama i natjecanjima	230	114	143	26
Broj posjetitelja	128.397	113.100	106.270	3.630
Kazališna djelatnost	2017.	2018.	2019.	2020.
Javna gradska kazališta				
Broj izvedbi	1.735	1.695	1.709	805
Broj posjetitelja	391.307	370.489	367.153	130.336
Broj gostovanja/izvedbi u inozemstvu	20/24	25/32	17/17	1/1
Broj posjetitelja na gostovanjima u inozemstvu	10.727	8.231	5.883	457
Hrvatsko narodno kazalište				
Broj izvedbi	274	254	246	172
Broj posjetitelja	127.486	157.621	128.104	74.870
Broj gostovanja/izvedbi u inozemstvu	34/79	16/23	7/32	5/6
Broj posjetitelja na gostovanjima u inozemstvu	37.761	4.365	4.542	2.913
Program javnih potreba u kulturi/ nezavisna kazališta				
Broj izvedbi	1.151	1.056	855	459
Broj posjetitelja	168.858	165.449	135.966	44.060
Broj gostovanja	382	358	N/A	311
Broj posjetitelja na gostovanjima u inozemstvu	91.189	93780	N/A	45.929

Plesna djelatnost (plesni ansambli i plesni projekti)	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj izvedbi	85	108	42	22
Broj posjetitelja	6.844	8.607	3.526	978
Broj gostovanja/izvedbi (u inozemstvu)	39	44	N/A	11
Broj posjetitelja na gostovanjima u inozemstvu	5.143	5.528	N/A	1.174
Likovna djelatnost	2017.	2018.	2019.	2020.
<i>Muzeji u vlasništvu Grada Zagreba</i>				
Broj izložbi/programa/projekata	30	28	26	34
Broj posjetitelja	85.075	87.655	80.251	36.830
<i>Strukovna udruženja</i>				
Broj izložbi/programa/projekata/manifestacija	211	203	198	192
Broj posjetitelja	227.462	246.050	239.445	85.474
Muzejska djelatnost	2017.	2018.	2019.	2020.
<i>Broj posjetitelja muzeja u vlasništvu Grada</i>	1.019.873	1.081.165	1.066.503	271.240
<i>Broj posjetitelja zbirki sveukupno</i>	510.034	-	553.089	302.100
Broj posjetitelja Umjetničkih i drugih zbirki i ostavština Gradu Zagrebu	111.006	-	83.695	8.070
Broj posjetitelja zoomorfnih skulptura Zlatić u okviru ZOO	399.028	-	469.391	294.030
<i>Broj posjetitelja nezavisnih kulturnih ustanova i udruga</i>	-	377.401	283.697	257.336
Filmska djelatnost	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj programa/projekata	6	8	6	5
Broj posjetitelja	90.423	91.257	85.500	91.100
Centri za kulturu	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj posjetitelja	185.600	137.859	125.889	11.379
Broj sudionika	42.671	38.772	18.635	87.710
Kulturno-umjetnički amaterizam	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj programa/projekata/manifestacija	37	34	25	19
Broj posjetitelja	122.978	115.156	102.240	45.176
Inovativne umjetničke i kulturne prakse	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj programa/projekata/manifestacija	194	179	190	158
Broj posjetitelja	416.900	453.800	345.500	17.960

Izvor: Grad Zagreb

Uz kulturnu participaciju koja se smatra pasivnijim oblikom uključenja zajednice i publike u kulturu kroz praćenje i interakciju u produkciji kulturnih programa, za razvoj kulture Grada Zagreba je sudjelovanje u kulturi izrazito važno. Sudjelovanje u kulturi označava uključivanje u dijeljenje ovlasti, autoriteta ili moći u procesima donošenja odluka koje se tiču niza pitanja određenih kontekstom, primjerice, pitanja upravljanja društvenom infrastrukturom. Sudjelovanje u kulturi kroz sudioničko upravljanje je jedno od ključnih prijedora hrvatskog kulturnog sustava te je od iznimne važnosti za

lokalne razine u kojima je nužno bolje i veće povezivanje kulturnog sektora sa zajednicom u kojoj funkcionira i čije potrebe i aspiracije treba pratiti u smislu zadovoljavanja potreba, ali i u otvaranja novih horizonata znanja i pravaca u obrazovanju i svjesnosti o kulturi. Sudioničko upravljanje u kulturi podrazumijeva nove modele i obrasce upravljanja i rada u ustanovama te odnosa između građana, civilnih dionika, javnih ustanova i javne uprave u ostvarivanju zajedničkih ciljeva razvoja u kulturi koji je primarno fokusiran na društvenu zajednicu (susjedstvo, kvart, itd.) ili na specifičnu zajednicu koja egzistira na rubovima sustava u prekarim uvjetima i kontinuirano nestabilnim, rizičnim okolnostima (npr. pojedini oblici kulturno-umjetničkog stvaralaštva kojima se bave akteri izvan konvencionalnih statusnih određenja). U Zagrebu nalazimo nekoliko takvih primjera. Prvi je već spomenuti Pogon – zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade u kojem suosnivačka prava dijele organizacije civilnog društva okupljene u Savez udruga Operacija Grad i Grad Zagreb. Model Pogona je specifičan jer je servisan, otvoren i primarno usmjeren na omogućavanje uvjeta proizvodnje i prezentacije akterima koji nisu obuhvaćeni mrežama dominantnih i institucionaliziranih osovina lokalne i nacionalne kulturne politike. Osim Pogona, u Zagrebu postoje još dva službena primjera sudioničkog upravljanja – jedan je Centar za kulturu Histrionski dom kojeg su osnovali Grad Zagreb i Glumačka družina Histrioni koji suupravljaju prostorom samom centru grada, no koji je, za razliku od Pogona, specijaliziran za jednu vrstu kulturne proizvodnje. Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na holokaust je primjer civilno-javnog partnerstva u kojem su Festival suvremenog židovskog filma i Grad Zagreb osnovali ustanovu koja još uvijek nema adekvatan prostor za svoje djelovanje. No, potonja dva primjera i Pogon su slični u principima i modelima osnivanja i upravljanja, no njihova različitost se očrtava u opsezima interesa i otvorenosti prema zajednici, odnosno specifičnim profilima unutar zajednice.

U kontekstu djelovanja kulturnih centara, treba se vratiti na dio o programu Kultura i umjetnost u zajednici i strateški te konceptualno promisliti o konkretnoj operacionalizaciji Kulture i umjetnosti u zajednici kroz djelovanje i umrežavanje kulturnih centara mimo samog programa i osnovne kulturne participacije prema naprednijim oblicima sudjelovanja u kulturi.

Ocjena stanja

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Porast posjetitelja kulturnih programa (pretpandemijski period) - Primjeri „uhodanih“ modela civilno-javnog partnerstva u kulturnih centrima	- Povezivanje kulturne participacije i sudioničkog upravljanja u kulturi s Kulturom i umjetnošću u zajednici	- Veća povezanost kulturnog sektora sa zajednicom - Omogućavanje i podržavanje novih oblika upravljanja temeljenih na sudjelovanju i aktivnom civilnom angažmanu
Negativna - Općeniti pad publike (osobito primjetan nakon pandemije) - Poteškoće u izgradnji nove publike - Neujednačeno izvještavanje često temeljeno na procjenama broja posjetitelja/sudionika	- Razvoj novih modela upravljanja u kulturi	- Zagovaranje usklađivanja legislative vezane za razvoj civilno-javnog partnerstva, odnosno sudioničkog upravljanja u kulturi

11. Kulturna suradnja

Kulturna suradnja u Gradu Zagrebu događa se na razinama međugradske, međužupanijske i međunarodne suradnje. Grad Zagreb razvija i potiče međugradsku suradnju u Republici Hrvatskoj i međunarodnu suradnju s inozemnim gradovima, institucijama i organizacijama kao i s Hrvatima izvan RH i njihovim udruženjima. U tome ključnu ulogu imaju Gradski ured za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju kroz Sektor za kulturu i Sektor za međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo, a sveukupno su potpisani razni oblici suradnje s 51 gradom i 2 regije. Pri tom su sporazumi potpisani s 19 glavnih gradova, 28 ostalih gradova, 1 Općinom i 1 Okrugom, a potpisano je i 7 ostalih oblika suradnje (većinski na temu zelenih gradova).

Od gradova u Republici Hrvatskoj to su Čazma, Daruvar, Knin, Ludbreg, Nin, Opatija, Petrinja, Senj, Sinj, Split i Vukovar. Grad Zagreb njeguje i održava tradicionalne odnose sa svim gradovima s kojima ima potpisan neki oblik suradnje, a surađuje s drugim gradovima neovisno o formalizaciji odnosa sukladno praksi u diplomaciji gradova. U posljednjih nekoliko godina ističe se kulturna suradnja s gradovima s kojima se obilježavalo obljetnice prijateljstva kao što su Lisabon, Mainz Sankt Peterburg te obilježavanje predsjedanja Republike Hrvatske Vijećem Europske unije 2020. kada je glavni grad Zagreb imao svoje programe u gradovima kao što su Rim, Milano, Trst, Lisabon.

U okviru kulturne suradnje s tim gradovima organiziraju se gostovanja i sudjelovanja umjetnika iz raznih kulturnih djelatnosti na raznim međunarodnim manifestacijama, podržavaju se projekti međunarodne suradnje radi postizanja prepoznatljivosti kulture Grada Zagreba.

Pored toga, Grad Zagreb je član sljedećih međunarodnih organizacija odnosno mreža: Eurocities; Metropolis; AER; The League of Historical Cities; Mayors for Peace; IAPMC; EACD; Energy Cities; Mayor Cities of Europe; ACR+; ICLEI; CIVINET; European Healthy Cities Network; EUROPEAN CITIES ACTION NETWORK FOR DRUG FREE SOCIETIES; Europska mreža za socijalnu politiku (ESN); ICL - International Consortium on Landslides.

Javna sredstva koja su se u razdoblju 2016.-2021. izdvajala za međunarodnu, međužupanijsku i međugradsku kulturnu suradnju predstavljena su u tablici niže. Navedena javna sredstva izdvajana su u okviru Programa javnih potreba u kulturi Grada Zagreba u nadležnosti Sektora za kulturu, a ne odnose se na sredstva kojima je za potrebe suradnje raspolagao/raspolaže bivši Ured za međugradsku i međunarodnu suradnju, odnosno Sektora za međugradsku i međunarodnu suradnju. Primijećen je znatan pad izdvajanja odnosno velike fluktuacije po godinama. Osobito „izdašne“ godine bile su 2017., 2018. i 2019. kada su ukupno dodijeljeni iznosi bili od 2,5-3 puta veći od iznosa iz 2021., a u 2017. je izvršenje proračuna i višestruko premašilo planirana sredstva. Za 2022. godinu planirana sredstva iznose 2.600.000,00 kn što nastavlja trend pada. Već je prije rečeno da su sredstva koja se dodjeljuju za međunarodnu, međužupanijsku i međugradsku suradnju u razdoblju 2016.-2020. bila najveća stavka od svih djelatnosti u gradskom proračunu za kulturu i ukupno su iznosila 50.481.501,19 kn. Takve značajne fluktuacije nisu uobičajene, a niti za jednu ostalu kulturnu djelatnost nema takvih razlika po promatranim godinama²². Unatoč tako velikim sredstvima, Zagreb se nije profilirao kao grad koji bi svojim kulturnim programima bio prepoznat na međunarodnoj razini.

²² Osim značajnog i kontinuiranog pada proračuna za Centre za kulturu.

Tablica 35. Planirana/ostvarena izdvajanja javnih sredstava za međunarodnu, međužupanijsku i međugradsku kulturnu suradnju 2016.-2021.

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Iznos planirane / utrošene financijske potpore u kunama	8.400.000,00 / 4.741.248,17	9.000.000,00 / 14.514.000,93	11.850.000,00 / 11.449.241,25	9.380.000,00 / 8.786.889,40	4.205.000,00 / 2.916.909,00	4.410.000,00 / 3.145.000,00
Broj programa- projekata- manifestacija/ korisnika	181/138	187/145	188/133	146/109	171/115	128/96

Izvor: Grad Zagreb

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Velik broj uspostavljenih i potpisanih međugradskih, međužupanijskih i međunarodnih suradnji Negativna - Skupno prikazivanje međugradske, međužupanijske i međunarodne suradnje unutar jedne proračunske aktivnosti - Nejasni prioriteti razvoja međunarodne kulturne suradnje	- Snažan kulturni sektor i istaknuti pojedinci koji se mogu istaći na međunarodnom planu - Povezivanje i umrežavanje s gradovima unutar i izvan Hrvatske s ciljanim kulturnim programima i inicijativama za održivi urbani razvoj	- Zasebno izvještavanje o radu u području međunarodne, međužupanijske i međunarodne suradnje - Konkretiziranje prioriteta međunarodne kulturne suradnje - Umreženo djelovanje kulturnog sektora na međunarodnom planu, ali i suradnja s ostalim sektora

12. Kultura i ostali sektori

12.1. Kultura i obrazovanje

U Hrvatskoj pa tako i u Zagrebu, kulturno obrazovanje ima dugu tradiciju: u osnovnim i srednjim školama glazbena i likovna kultura sastavni su dio obveznog kurikulumu. Isto je, međutim svedeno na minimalnu satnicu i često se percipira nevažnim za odgoj i obrazovanje djeteta. U posljednje vrijeme, u skladu s međunarodnim trendovima kojima se promovira STEAM - *science, technology, engineering, arts and mathematics* (za razliku od STEM - *science, technology, engineering, and mathematics*) pristupa te uz projekt Ministarstva kulture i medija RH „Ruksak pun kulture“, u javnom se prostoru sve više ističe značaj umjetnosti i kulture za razvoj kreativnosti djece. Isto, međutim, nije urodilo značajnijim pomacima u obrazovnim politikama.

Na srednjoškolskoj razini, u Zagrebu djeluje 18 srednjoškolskih institucija za obrazovanje u kulturi koje su podijeljene na umjetničke škole (10), strukovne škole (2) i privatne srednje škole (6). Iste su predstavljene u idućoj tablici.

Tablica 36. Srednje škole za obrazovanje u kulturi u Zagrebu

Institucija	Vrsta institucije
Škola primijenjene umjetnosti i dizajna	Umjetnička škola
Škola za klasični balet	Umjetnička škola
Škola suvremenog plesa Ane Maletić	Umjetnička škola
Umjetnička plesna škola Silvije Hercigonje	Umjetnička škola
Glazbena škola Vatroslava Lisinskog	Umjetnička škola
Glazbeno učilište Elly Bašić	Umjetnička škola
Glazbena škola Blagoja Berse	Umjetnička škola
Glazbena škola Pavla Markovca	Umjetnička škola
Glazbena škola Zlatka Balokovića	Umjetnička škola
Glazbena škola Zlatka Grgoševića	Umjetnička škola
Škola za modu i dizajn	Strukovna škola
Škola za grafiku, dizajn i medijsku produkciju	Strukovna škola
Privatna umjetnička gimnazija s pravom javnosti	Privatna srednja škola
Glazbena škola Ladislav Račić	Privatna srednja škola
Glazbena škola Brkanović	Privatna srednja škola
Glazbena škola „Mužički Atelje“	Privatna srednja škola
Glazbena škola „Bonar“	Privatna srednja škola
Privatna glazbena škola „Iva Kuprešak“	Privatna srednja škola

Izvor: Grad Zagreb, <https://www.zagreb.hr/srednje-skole-grada-zagreba/22067>

Osim srednjoškolskog obrazovanja u kulturi, u Gradu Zagrebu postoji i osnovnoškolsko obrazovanje u kulturi koje se provodi kroz umjetničke osnovne škole (4), srednje glazbene škole u kojima se realizira program osnovnog glazbenog obrazovanja (11), srednje plesne škole u kojima se realizira program osnovnog plesnog obrazovanja (3) te privatne osnovne škole (1).

Tablica 37. Osnovne škole za obrazovanje u kulturi u Zagrebu

Institucija	Vrsta institucije
Osnovna glazbena škola Ivana Zajca	Umjetnička osnovna škola
Osnovna glazbena škola Rudolfa Matza	Umjetnička osnovna škola
Osnovna glazbena škola Zlatka Grgoševića	Umjetnička osnovna škola
Osnovna glazbena škola „Schola Musica“	Umjetnička osnovna škola
Glazbena škola Blagoja Berse	Srednja glazbena škola – program osnovnog obrazovanja
Glazbeno učilište Elly Bašić	Srednja glazbena škola – program osnovnog obrazovanja
Glazbena škola Pavla Markovca	Srednja glazbena škola – program osnovnog obrazovanja
Glazbena škola Zlatka Balokovića	Srednja glazbena škola – program osnovnog obrazovanja
Glazbena škola Vatroslava Lisinskog	Srednja glazbena škola – program osnovnog obrazovanja

Privatna glazbena škola Iva Kuprešak	Srednja glazbena škola – program osnovnog obrazovanja
Glazbena škola Brkanović	Srednja glazbena škola – program osnovnog obrazovanja
Glazbena škola Vanja Kos	Srednja glazbena škola – program osnovnog obrazovanja
Učilište za popularnu i jazz glazbu	Srednja glazbena škola – program osnovnog obrazovanja
Glazbena škola Muzički Atelje	Srednja glazbena škola – program osnovnog obrazovanja
Glazbena škola Bonar	Srednja glazbena škola – program osnovnog obrazovanja
Škola suvremenog plesa Ane Maletić	Srednja plesna škola – program osnovnog obrazovanja
Škola za klasični balet	Srednja plesna škola – program osnovnog obrazovanja
Škola za balet i ritmiku	Srednja plesna škola – program osnovnog obrazovanja
Osnovna škola Kreativni razvoj s pravom javnosti	Privatna osnovna škola

Izvor: Grad Zagreb, <https://www.zagreb.hr/osnovne-skole-grada-zagreba/529>

Neformalno glazbeno, plesno i dramsko obrazovanje može se stjecati i u okviru raznih plesnih studija, glazbenih i dramskih radionica i rock akademija. U Zagrebu djeluje i Hrvatska glazbena mladež (HGM) kao udruga za obrazovanje mladih kroz kulturu i umjetnost s tradicijom od gotovo sedam desetljeća. Snažna uloga u obrazovanju mladih koju je nekada imala danas blijedi pa je potrebno oživjeti njenu djelatnost.

Umjetničko obrazovanje na sveučilišnoj razini javnih ustanova se odvija na tri akademije (Muzička akademija, Akademija dramskih umjetnosti i Akademija likovnih umjetnosti), na Studiju arhitekture i urbanizma na Arhitektonskom fakultetu, potom Studiju dizajna isto na Arhitektonskom fakultetu te Grafičkom fakultetu odnosno na Zavodu za dizajn tekstila i odjeće na Tekstilno-tehnološkom fakultetu. Kao najmlađi je odsjek na Akademiji dramske umjetnosti je i Studij plesa na kojem se obrazuju plesači kroz Studij suvremenog plesa odnosno Studij baletne pedagogije. Znanja vezana uz kulturu stječu se i u okviru pojedinih studija na Filozofskom fakultetu u Zagrebu kao npr. na Studiju Arheologije, Studiju etnologije i antropologije, Studiju Muzeologije, Studiju komparativne književnosti, Studiju povijesti umjetnosti) te na Hrvatskim studijima na Studiju filozofije i kulture.

Problemi s kojima se umjetničko obrazovanje susreće su prvenstveno nedovoljno priznata važnost umjetnosti i kulture u obrazovanju, niska satnica umjetničkih predmeta u osnovnim i srednjim školama, neujednačeni i često neprimjereni uvjeti izvođenja nastave glazbenih i plesnih škola, prisutnost samo glazbe i likovne umjetnosti u osnovno- i srednjoškolskom obrazovanju dok su druge umjetnosti ignorirane, kao i izostanak poticanja talentirane djece. Također izostaje i kreativni pristup u ostalim predmetima, a umjetnost se zanemaruje kao kreativnog alat. Na akademskoj razini uočava se problem zastarjelog tipa obrazovanja koji umjetnike često ne kapacitira znanjima potrebnima na tržištu rada te podržavanju i razvijanju kulturnog kapitala.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Tradicija umjetničkog obrazovanja - Sustav glazbenih i plesnih škola - Tradicija djelovanja Hrvatske glazbene mladeži Negativna - Nedovoljno priznavanje važnosti umjetnosti za ljudski razvoj od strane donositelja odluka - Niska satnica umjetničkih predmeta u OŠ/SŠ - Neujednačeni i često neprimjereni uvjeti izvođenja nastave glazbenih i plesnih škola	- Bolja povezanost kulturnog sektora s obrazovnim sektorom u umjetnosti i kulturi - Trendovi koji zagovaraju STEAM pristup - Prostorni resursi za izvannastavne aktivnosti (kulturne ustanove)	- Inzistiranje na STEAM pristupu obrazovanju - Poboljšanje uvjeta glazbenih i plesnih škola - Snažniji naglasak na ostalim umjetnostima u OŠ i SŠ kurikulumu - Poticaji za darovitu djecu - Osnivanje raznolikih umjetničkih grupa u školama, kulturnim centrima, knjižnicama i sl. (filmske, literarne, orkestar, zbor...)

- Samo glazba i likovna umjetnost u osnovno- i srednjoškolskom obrazovanju	- Osnaživanje muzejske pedagogije
- Izostanak poticanja talentirane djece	- Bodovanje natjecanja iz umjetničkih područja pri upisu u umjetničke (i druge) škole
- Nedostatno obrazovanje o kulturnom menadžmentu na akademskoj razini umjetničkog obrazovanja	

12.2. Kultura i turizam

Turizam je od velike važnosti za razvoj grada Zagreba, a značajan je i u nacionalnom kontekstu. Naime, Zagreb je jedina kontinentalna županija koja ostvaruje značajan broj turističkih dolazaka, a po tom pokazatelju uspješnija je i od nekih primorskih županija. Statistika ukupnih dolazaka i noćenja u gradu Zagrebu od 2016. do 2019. godine pokazuje da se broj dolazaka povećao za 21% u 2019. godini, a broj noćenja za 24% u odnosu na 2016. godinu (vidi tablicu ispod).

Tablica 38. Dolasci i noćenja turista u Zagreb, 2016.-2020.

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Dolasci	1 152 600	1 286 000	1 400 000	1 454 019	342 000	634 000
Noćenja	2 016 100	2 264 000	2 512 000	2 638 962	780 100	1 375 000

Izvor: Turizam u brojkama. Ministarstvo turizma RH

Unatoč tome, 2020. godina pokazuje znatan pad dolazaka i noćenja koji je uzrokovan pandemijom bolesti COVID-19. Tako je 2020. godine zabilježen pad turističkih dolazaka za 76,5%, odnosno 70,4% noćenja u odnosu na 2019. godinu. Već u 2021. godini vidljiv je oporavak iako ne na razini kao u godinama prije pandemije. Važno je, međutim naglasiti da je Zagreb u 2021. godini bio grad s najvećim turističkim prometom u Hrvatskoj, ispred Rovinja, Dubrovnika, Splita i drugih gradova.

Uzimajući u vidu posljednju godinu prije pandemije, u Zagrebu je u 2019. godini bilo 70 hotela s ukupno 7.733 kreveta i 45 hostela s ukupno 2.271 postelja, pri čemu je 61,8% posjetitelja boravilo u hotelima, 8,5% u hostelima, a 29,7% u sobama za iznajmljivanje, apartmanima, studio-apartmanima i kućama za odmor. U 2020. godini, broj hotela (53) i hostela (30) smanjio se u odnosu na 2019. godinu, a time i broj postelja (hoteli 5.995, hosteli 1.454), ali je primjetan porast broja ležajeva u privatnom smještaju. Uz trend porasta dnevnog najma, središte grada, koje je turistima najatraktivnije pretvara se u turističku „spavaonicu“. Uzrok tom trendu je niska stopa paušalnog oporezivanja takvog najma.

Prema dokumentu Zagreb u brojkama 2020., analiza demografske strukture gostiju pokazuje da je 2019. godine ostvareno daleko više noćenja stranih turista (82,9%) u usporedbi s domaćim turistima (17,1%). Najviše stranaca pristiglo je iz SAD-a (178.619), Njemačke (140.171) i Italije (131.506). Što se tiče dobne strukture, najviše je bilo mladih turista između 25 i 34 godina starosti (425.000). U 2020. godini, turističko je poslovanje zbog pandemije znatno smanjeno pa je primjetna promjena strukture turista: još uvijek strani turisti dominiraju (69,2% noćenja), ali je veći udjel domaćih (30,8% noćenja). I dalje su najbrojniji turisti iz Italije (52.076), Njemačke (51.025) i SAD-a (44.322), ali im se redoslijed mijenja. Većina koristi hotelski smještaj (50,1%) i sobe za iznajmljivanje (42,1%), dok ih 7,8% noći u hostelima. Hotelski gosti biraju hotele s tri (osobito Nijemci) ili četiri (posebno Amerikanci) zvjezdice. Većina mlađih od 25 godina noći u hostelima, dok hrvatski turisti biraju privatni smještaj. I dalje

dominiraju mladi turisti (između 25-34 godina starosti), a slijede oni malo stariji (35-44 godina starosti).

Prema podacima STR Inc. iz 2017./2018., turisti koji posjećuju Zagreb uglavnom su visoko obrazovani, a prosječan mjesečni prihod im je €2.385. Dolaze s partnerom (32%), sami (31%) odnosno s prijateljima (26%), a samo njih 6% putuje s djecom mlađom od 16 godina. Velik broj njih već je posjetio Zagreb (31%) što pokazuje odanost destinaciji. Ipak, 4 od 10 turista razmatralo je i Split odnosno Dubrovnik kao alternativne destinacije, a Zagreb je odabran zbog raznolikosti ponude odnosno lokacije koja je pogodna za putovanja u ostale dijelove Hrvatske. Velikim dijelom (44%) stižu avionom, dok Nijemci dolaze, uglavnom, automobilom. Rezervaciju smještaja vrše online (39% preko online agencija odnosno 37% preko web stranica dobavljača), a najvažniji izvor informacija o destinaciji prije i za vrijeme posjete je *TripAdvisor*. Njih 16% informacije traži u Turističkom informativnom centru.

Strani gosti, više od domaćih, uživaju u aktivnostima koje su dostupne u Zagrebu. Pri tom ih 71% provodi vrijeme u kafićima. Najposjećenija lokacija je Trg bana Jelačića (88%), a često se posjećuju i Donji grad (83%), Gornji grad (80%), katedrala (71%) i tržnica Dolac (63%). Dio posjetitelja posjećuje prirodne, kulturne ili prirodno-kulturne atrakcije: Muzej prekinutih veza (21%), Botanički vrt (18%), Maksimir i zoološki vrt (11%), Mirogoj (8%), Medvedgrad (7%), Jarun (6%), periferiju Zagreba (4%). Općenito, muzeji i događanja nisu osobito posjećeni, s iznimkom Adventa za što je zainteresirano 73% posjetitelja i zbog čega bi ponovno posjetili Zagreb. Istraživanje TOMAS Hrvatska 2019. predstavlja djelomično podudarne, a djelomice i malo drukčije rezultate: omiljene aktivnosti turista u Zagrebu su razgledavanje grada (65,8%), odlazak u restorane (71,6%), posjet povijesnim građevinama (35,8%), posjet muzejima/galerijama/izložbama (37,7%), te posjet božićnim ili adventskim sajmovima (10,2%). U tom smislu, nešto više od trećine turista posjećuje kulturne atrakcije, ali isto nije dovoljno dobro iskorišteno što je najvidljivije u slaboj potrošnji na kulturu. Tako su prosječni dnevni izdaci turista u Zagrebu € 132,10 pri čemu većina odlazi na smještaj (€ 78,27) i hranu u restoranima i barovima (€ 23,11). U usporedbi s ostalim hrvatskim županijama, to su vodeći turistički izdaci na dnevnoj razini. Na kulturu i zabavu turisti dnevno troše € 2,18, a po tom pokazatelju Zagreb zaostaje za većim dijelom primorskih županija. Prema strukturi prosječnih dnevnih izdataka, tako, osim za kulturu i zabavu, turisti u Zagrebu manje troše jedino na sport i rekreaciju. Prema podacima sustava *eVisitor*, u 2019. godini turisti su u Zagrebu trošili € 200 dnevno, a sve ukazuje na to da je kulturne proizvode potrebno osuvremeniti i snažnije promovirati. Advent se smatra najuspješnijim turističkim događanjem Zagreba, što potvrđuju brojne dobivene nagrade, ali je potrebno unaprijediti upravljanje događanjem. Uspješni su i drugi turistički proizvodi (npr. Dvorišta, Zagrebački vremeplov) odnosno organizacije (Muzej prekinutih veza). U segmentu manifestacija u kulturi, a koje su prepoznate i podržane od strane Ureda za kulturu Grada Zagreba, Turistička zajednica grada Zagreba podržava razna događanja kao što su INmusic festival, ZagrebDOX, Festival svjetskog kazališta, Animafest, Zagreb Film Festival, Muzički bijenale Zagreb, itd. INmusic festival primjer je uspješnog konvergiranja kulture i turizma na projektnoj razini, a podaci sustava *eVisitor* pokazuju kako je festival 2022. posjetilo 11.382 turista koji su ostvarili 29.041 noćenje. 2019. ih je bilo 16.940 s 33.882 ostvarena noćenja. Dakle, iako 2022. godina u odnosu na 2019. predstavlja pad, uz turiste, tu su i dnevni posjetitelji što pokazuje relevantnost događanja. Uloga Gradskog ureda za kulturu i procjena umjetničke kvalitete programa sufinanciranih iz proračuna Turističke zajednice grada Zagreba nije definirana kroz osigurano mjesto u upravljačkim tijelima TZGZ (Turističko vijeće ili Skupština) iako se podrazumijeva potreba za sinergijskim odlučivanjem o javnim sredstvima gradskih tijela, konkretno u kreiranju godišnjeg turističkog programa u segmentu kulture te realizacije potencijala postojeće kulturne ponude u Gradu Zagrebu koja ima međunarodni značaj i prepoznatljivost.

Zadovoljstvo turista, prema STR Inc., iskazano je prvenstveno smještajem i društvenim elementima (npr. osobna sigurnost) te se destinacija smatra vrijednošću za novac. Visoko zadovoljstvo iskazano je i za ljepotu grada, no turistička ponuda i gradska infrastruktura (parkirališna mjesta, besplatni javni

WiFi) slabije su rangirani. Time su osobito nezadovoljni posjetitelji mlađi od 25 godina. Većina turista, ipak, preporučila bi destinaciju drugima. Među prednostima Zagreba, turisti vide i dobru ugostiteljsku ponudu te kompaktnost grada kojeg je lako posjetiti i kretati se po njemu pješke. Najlošije ocijenjeni elementi su promet, veze i signalizacija; prenapučenost i gužve; buka i grafiti; nedovoljno mjesta za parkiranje; te slaba uređenost grada, fasada i istrošenost zgrada.

Podaci o kulturnom turizmu Grada Zagreba ne prikupljaju se objedinjeno, pa su precizniji podaci nedostatni. Iako kulturne atrakcije nisu među najposjećenijima, čak 29% turista svrstava se u segment tzv. kulturnih entuzijasta koji traže autentične kulturne doživljaje i znanja o lokalnoj kulturi za što, očito, postoji prostora. Dosadašnji Strateški i operativni marketinški plan TZGZ 2017.-2020. konkurentne prednosti Zagreba sagledavao je kroz pet elemenata: spoj Srednje Europe i Mediterana (zagrebačka „špica“, zagrebački „štih“, kultura, arhitektura); život po mjeri čovjeka; Zagreb PLUS (okolica); Gornji grad (koncentracija kulture i povijesti); zelenilo grada (parkovi, jezera, javni prostori). Kulturni proizvodi i događanja, prema tom planu, prvenstveno su usmjereni prema britanskom, američkom i hrvatskom tržištu.

Među najistaknutijim problemima za razvoj kulturnog turizma u Zagrebu ističe se apartmanizacija središta grada nauštrb potreba lokalne zajednice, loša „higijena“ grada i nedostatna (parkirališta ili neuređena (fasade) infrastruktura. U smislu upravljanja kulturnim turizmom nedostaje kvalitetna prezentacija kulturnih programa te bolja usklađenost kulturnog sektora s Turističkom zajednicom grada Zagreba te sustavno i objedinjeno prikupljanje podataka o kulturnom turizmu.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Zagreb kao kulturno središte - Grad s najvećim turističkim prometom na nacionalnoj razini - Najveća koncentracija kreativnih industrija - Ljepota grada - Zadovoljstvo smještajem - Dobra ugostiteljska ponuda - Kompaktnost grada - Postojeći kulturno-turistički proizvodi s međunarodnom reputacijom - Visoka turistička potrošnja - Siguran grad - Razvoj turističko-posjetiteljske infrastrukture na Medvednici Negativna - Nezadovoljstvo turističkom ponudom općenito - Slaba uređenost grada - Nezadovoljstvo gradskom infrastrukturom (parkirališna mjesta, besplatni javni WiFi) osobito kod mlađih turista - Neriješen promet, veze i signalizacija - Prenapučenost i gužve	- Turistički segment „kulturnih entuzijasta“ prilično visok - EU fondovi - Razvoj ekonomije doživljaja - Visoka otpornost kulturnog turizma (kao odgovor na pandemiju COVID-19) - Organizacija velikih izložbi	- Usklađivanje broja ležajeva u privatnom smještaju s potrebama lokalne zajednice - Sustavno i objedinjeno prikupljanje podataka o kulturnom turizmu - Osvremenjivanje i brendiranje kulturno-turističkih proizvoda - Stimulacija povećane potrošnje turista na kulturu - Povećanje prisutnosti kulturnih atrakcija na TripAdvisoru - Unaprjeđenje upravljanja Adventom - Korištenje kreativnih industrija u razvoju turističkih proizvoda - Emocionalno brendiranje grada i razvoj kulturno-turističkih proizvoda temeljenih na ekonomiji doživljaja

- Nepostojanje sustavnog prikupljanja podataka o kulturnom turizmu

12.3. Kultura i zdravlje

Znanstveno je dokazano da kultura ima značajne učinke na zdravlje i opće blagostanje čovjeka. U posljednje vrijeme porast je znanstvenih radova koji se bave tom temom, a u praksi već dulji niz godina postoje programi koji kulturu upravo koriste kako u rekonvalescenciji bolesnika, tako i u poboljšanju kvalitete života općenito. Osobito je popularan koncept terapije umjetnošću pa tako, primjerice pri KBC Sestre milosrdnice postoji Centar za umjetnost i medicinu koji, primarno u onkologiji, u liječenju i oporavku koristi art terapiju kao oblik psihoterapije kroz likovne medije, muzikoterapiju i terapiju pokretom.

U vremenima krize, kao što je današnje, izazvano pandemijom COVID-19 odnosno zagrebačkim potresima, uloga kulture u postizanju općeg duševnog blagostanja može biti vrlo snažna. Jedna od takvih inicijativa je „Prodiši“, a pokrenuli su je zagrebački operni pjevači kako bi pomogli u rehabilitaciji osoba koje su preboljele COVID-19 te nakon bolesti i dalje osjećaju poteškoće u disanju.

Postoje i projekti raznih udruga, a koji pomažu u unaprjeđenju zdravlja. Možda su među njima najvidljiviji „crveni nosovi“ – klaunovi-liječnici koji pruža psihosocijalnu podršku bolesnima kroz svoj umjetnički program. Na sličan je način, udruga Djeca susreću umjetnost osmislila poseban program filmske pismenosti „Sedmi kontinent u bolnici“ za djecu na dugotrajnijim liječenjima u zagrebačkim bolnicama. Program se financira uz podršku Grada Zagreba i Hrvatskog audiovizualnog centra, a obuhvaća projekcije filmskih naslova iz programa Sedmi kontinent za djecu od 5 do 15 godina koje se održavaju u zajedničkim prostorijama bolničkih odjela. Nakon projekcije, djeci u bolnici stižu redatelji, glumci, producenti, koji s njima komentiraju filmove uz sudjelovanje moderatora. Djeca se, također, mogu okušati i u praktičnim radionicama izrade vlastitih optičkih igračaka uz vodstvo animatora ili analizirati odgledani film uz podršku educiranog voditelja.

Neke od inicijativa nastale su slučajno, kao npr. ona plesne skupine BADCo. koji je osmislio „Whatever Dance Toolbox“ kao skup softverskih alata dizajniranih za analizu i razvoj plesa i pokreta, a za koji su pokazali interes i liječnici u smislu mogućeg korištenja u rekonvalescenciji bolesnika od moždanog udara. Isto tako Muzej prekinutih veza koristi knjigu posjetitelja kao središte muzejskog postava u tzv. „Confession room“ te potiče posjetitelje da u nju unesu svoja osobna iskustva. Događa se da posjetitelji tu priliku koriste kao vlastitu terapiju pisanjem i iznose teške životne nedaće (kao npr. obiteljska silovanja). Pri HAZU, u pripremi je i Hrvatski muzej medicine i farmacije.

Budući da suradnja sektora kulture i zdravlja nije institucionalizirana, ova je tema, iako vrlo važna, ponešto marginalizirana i prepuštena pojedinačnim inicijativama. U tom je smislu potrebna njena snažnija promocija i umrežavanje projekata i ustanova koji se tom temom bave, kako unutar sektora kulture, tako i s ostalim sektorima.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Centar za umjetnost i medicinu pri KBC Sestre milosrdnice - Postojeći dobri primjeri prakse Negativna	- Praćenje trendova povezivanja kulture i zdravlja	- Snažnija promocija teme kulture i zdravlja - Intra- i inter-kulturno umrežavanje i poticanje

- Nepovjerenje u učinkovitost umjetnosti u liječenju - Ograničavajući odnos umjetnosti i zdravlja kroz shvaćanje umjetnosti kao terapijskog alata	transdisciplinarnih projekata i ustanova
--	--

12.5. Zelena kultura

Pod pojmom zelena kultura podrazumijevamo ulogu koja kultura ima u unaprjeđenju okoliša, smanjivanju negativnih čovjekovih odnosno klimatskih utjecaja na okoliš te općenito unaprjeđenju kvalitete prirodnih resursa. U tom smislu, u gradovima kultura prvenstveno doprinosi uređenju urbanih krajolika. Isto se najprije očituje u parkovnoj arhitekturi, ali i uređenju zelenih površina Grada Zagreba. U prostornom smislu, „zeleni“ Zagreb posjeduje zanimljive zelene površine (npr. zelena potkova, Mirogoj, Maksimir). Problemi u novoj izgradnji uvjetovani su propisima prema kojima se čestica može izgraditi do 100% umjesto da se planira "zeleni" dio i pritom je važno kontrolirati veličine upojnih površina²³. Također, gradski prostor potrebno je vratiti pješacima.

U smislu zelenih površina koje mogu biti razvojni resurs, takvu ulogu može imati Medvednica koja nudi zdravo, prirodno i zeleno okruženje gdje bi se mogle provoditi razne kulturne aktivnosti i kreativno-umjetnički programi, a istima se pruža prilika za financiranje u EU financijskoj perspektivi 2021.-2027. te kroz jačanje javno-civilnog partnerstva.

Iako se kultura smatra *soft* sektorom što podrazumijeva percepciju da nije veliki zagađivač, recentna znanstvena istraživanja pokazuju da i taj sektor može uložiti napore i doprinijeti smanjivanju ugljičnog otiska, zelenoj mobilnosti, a osobito je učinkovit u programima obrazovanja i promocije zelene tranzicije. To će osobito biti bitno u kontekstu trenutne EU financijske perspektive 2021.-2027. koja fokus stavlja upravo na temu zelene tranzicije. I u prošloj EU perspektivi financirani su brojni kulturni projekti koji su se bavili kružnim gospodarstvom (osobito u kontekstu baštine), a i brojni svjetski primjeri pokazuju inovativne prakse u smislu održivog dizajna (osobito u tekstilnoj industriji, arhitekturi i urbanizmu).

U Zagrebu se mogu istaći muzeji koji populariziraju tematiku iz područja ekologije i očuvanja okoliša (Hrvatski prirodoslovni muzej, Tehnički muzej Nikola Tesla i Muzej suvremene umjetnosti Zagreb). No, u Zagrebu, jednako kao i u Hrvatskoj, tema klimatskih promjena i kulture još uvijek nije stavljena na listu prioriteta kulturne politike, za razliku od većine europskih zemalja. Prilagodbe i tranzicije kulturnog sektora prema zelenoj održivosti i ekološko odgovornom načinu rada se u Hrvatskoj prate kroz nekolicinu inicijativa i istraživanja poput konferencije „Jačanje europske suradnje za zaštitu kulturne baštine od rizika“ koju je 2020. organiziralo Ministarstvo kulture i medija RH povodom godine presjedanja, a na kojoj se raspravljalo o rastućem utjecaju klimatskih promjena na kulturu baštinu, te istraživanja *i-Portunus Houses* kojeg provodi Zaklada "Kultura nova" zajedno s partnerima Europskom kulturnom zakladom – ECF i zakladom MitOst u okviru natječaja Europske komisije za mobilnost. U istraživanju se, između ostalih, obuhvaćaju dimenzije budućnosti mobilnosti u Europi u kontekstu održivosti i ostvarivanja klimatskih ciljeva te zelene i održive mobilnosti. U istraživanje je uključena i organizacija civilnog društva Institut za političku ekologiju sa zagrebačkom adresom, koja uz udrugu Zelena akcija, čini sam vrh organizacija koje se već godinama aktivno bave zagovaranjem ekoloških pristupa u razvoju temeljenih na stručnim i znanstvenim činjenicama. U Zagrebu djeluje i Zelena mreža aktivističkih grupa (ZMAG) koja djeluje kao jedan od devet Centara znanja za društveni razvoja u Hrvatskoj u području održivog življenja i razvoja permakulture.

²³ površina koja kontrolira upijanje vode

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Postojanje civilnih aktera s naslijeđem i aktivnim radom na području zaštite okoliša Negativna - Nepostojanje sustavnih podataka o temi - Nedovoljna suradnja na području zaštite okoliša između države, grada i civilnog sektora	- Partnerstva između civilnih dionika kao i javno-civilna partnerstva - u zaštiti okoliša i kulture - Korištenje Cmroka, Medvednice i Sljemena za kulturne i kreativne sadržaje	- Stavljanje zelene kulture na listu prioriteta lokalna kulturne politike - Osmišljavanje i provođenje zelenih kulturnih programa u zagrebačkim parkovima, šumama, šetnicama i livadama - Osvještavanje javnosti o utjecajima klimatskih promjena na kulturnu baštinu - Istraživanja na temu zelene kulturne politike na području grada Zagreba

13. Kultura i specifične društvene skupine

13.1. Kultura i manjine

Prema popisu stanovništva iz 2021. godine, od ukupnog broja stanovnika²⁴, u Zagrebu živi 717.526 Hrvata, a 49.605 je manjinsko stanovništvo. Zastupljene su 22 narodnosti, a najbrojniji su Srbi, 12.034 ili 1.57%, Bošnjaci, 6.566 ili 0.86%, Albanci kojih je 3.475 odnosno 0.45%, Romi kojih je 2.167 odnosno 0.28%, te 1.312 Slovenaca koji čine 0.17% stanovništva. 4.043 odnosno 0.53% stanovnika Grada Zagreba izjasnilo se da pripada ostalim narodnostima. Grad Zagreb ima Vijeća nacionalnih manjina (njih 9), a za njihov rad osigurana su proračunska sredstva. Pored toga, sredstva se osiguravaju i izbore za nacionalne manjine te za kulturne aktivnosti manjinskih naroda. Sredstva za 2022. godinu planirana su s pozicije Gradskog ureda za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo u iznosu od 8.000.000,00 kn.

Manjine često djeluju u okviru kulturnih udruga odnosno društava prijateljstva. Kulturnih udruga manjina u Zagrebu je 12 (1 češka, 1 mađarska, 1 makedonska, 1 njemačka, 1 srpska, 2 židovske, 1 Rusina i Ukrajinaca i 4 romske), a manjinskih društava prijateljstva je 4 (1 izraelsko, 1 makedonsko, 1 njemačko, 1 slovačko). Grad Zagreb osigurava sredstva za neke njihove kulturne aktivnosti, a osobito su aktivne romske udruge, Srpsko kulturno društvo „PROSVJETA“ i Židovske općine Zagreb.

U mreži Knjižnica grada Zagreba djeluju i tri manjinske knjižnice: Središnja knjižnica Albanaca u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića, Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske u Gradskoj knjižnici i Romska zbirka u Knjižnici Silvija Strahimira Kranjčevića. Često se iz proračuna financira i nabava knjižnične građe na manjinskim jezicima.

Na razini gradskih ustanova često se provode kulturni programi vezani uz ostvarivanje prava nacionalnih manjina, a osim knjižnica, naročito su aktivni centri za kulturu i muzeji. Također, i udruge odnosno umjetničke organizacije povremeno organiziraju manjinske programe, kao što je npr. program UO Multikulti „Romski teatar“, a ciljna skupina su mladi Romi od 12 do 35 godina s ciljem njihove integracije u zajednici.

Financira se i izdavanje manjinskih časopisa, glazbeni i dramski programi.

Prema broju stanovnika i statusu glavnog grada, može se ustvrditi da je Zagreb deficitaran u pogledu multikulturalizma s niskim razinama kulturnih različitosti. Pejzaž različitosti se donekle upotpunjuje sa supkulturnim grupama. No, relativno jaka dominacija jedne društvene skupine stanovnika navodi na potrebu stalnog praćenja i vođenja računa oko pitanja kulturnih prava, kulturnih identiteta, kulturnog građanstva, kulturnog pluralizma i multikulturalizma te formiranje i implementaciju kulturne politike koja će to pratiti, podržavati i regulirati na otvoren i uključiv način. U tom smjeru valja spomenuti inicijativu za Interkulturni društveni centar i Platformu Upgrade koju čine Savez udruga operacija Grad, Udruga za promicanje kultura Kulturtreger, Multimedijalni institut MI2, Udruženje za razvoj kulture „URK“, Autonomni kulturni centar AKC, Centar za mirovne studije, WHW/ Što, kako i za koga, Zelena mreža aktivističkih grupa te Kontejner – Biro suvremene umjetničke prakse. Uspostava interkulturnog društvenog centra kao novog tipa mješovite ustanove koja se temelji na civilno-javnom partnerstvu trebala bi odgovoriti, makar dijelom, na potrebe šireg razvoja grada, civilnog društva i lokalne zajednice, stvarajući prostor za društvene prakse koje bi doprinosile razvoja otvorenog pluralističkog društva i Zagreba kao otvorenog grada.

²⁴ Napomena: Javno dostupni podaci Popisa stanovništva iz 2021. godine (<https://popis2021.hr/>) pokazuju različit ukupan broj stanovnika Grada Zagreba (769.944 odnosno 767.131) pa su moguće manje razlike.

OCJENA STANJA

KLUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - postojane organizacijske i institucionalne infrastrukture i podrške za ostvarivanje ustavnih prava manjina Negativna - Niske razine multikulturalnosti	- Razvoj interkulturnog centra - Priprema i prijava projekata mobilnosti na području kulture u okviru programa Europske unije za jačanje interkulturalne dimenzije i uključivanje osoba manjih mogućnosti i marginalizirane društvene grupe	- Veća razina odgovora kulturne politike na pitanje manjina - Poticanje kulturnih izričaja i društvenog uključivanja manjina

13.2. Kultura i osobe s invaliditetom

U Gradu Zagrebu 2021. je bilo 105.291 osoba s invaliditetom od čega 51% muškaraca i 49% žena. Tako osobe s invaliditetom čine 13% ukupnog stanovništva Grada Zagreba. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 46.840 (44%), je u dobnoj skupini 65+ godina. Invaliditet je prisutan u svim dobnim skupinama, a u udjelu od 14% prisutan je i u dječjoj dobi, 0-19 godina. Grad Zagreb ispod prosjeka RH prema udjelu osoba s invaliditetom u ukupnom stanovništvu za radno-aktivnu dobnu skupinu, za dobnu skupinu 65+ i za ukupnu prevalenciju, a iznad prosjeka za prevalenciju u dječjoj dobi.

Grad Zagreb kontinuirano provodi cjelovitu i jedinstvenu politiku prema osobama s invaliditetom pa tako potiče i sudjelovanje osoba s invaliditetom u kulturnom životu. Osobe s invaliditetom prepoznate su kao korisnici kulturnih usluga, ali i kao stvaratelji kulture. Tako Grad Zagreb pruža potporu umjetničkim aktivnostima i manifestacijama udruga osoba s invaliditetom i pojedinaca; poduzima mjere uklanjanja arhitektonskih barijera u ustanovama u kulturi. Programom javnih potreba u kulturi potiče se stvaranje inkluzivne i pristupačne kulture i podupire neovisnost umjetničkog stvaralaštva osoba s invaliditetom. Rezultat dosadašnjih aktivnosti su, primjerice, etablirani festivali umjetnosti osoba s invaliditetom poput: Festivala jednakih mogućnosti ili BIT teatra, aktivnosti Dramskog studija slijepih i slabovidnih „Novi život“, najstarijeg kazališta ove vrste u svijetu, aktivnosti Udruge „Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura gluhih – DLAN“, vizualne umjetnosti i kulture gluhih, manifestacija Tjedna udruga, osiguravanja pretplatnih karata za koncertne cikluse Zagrebačke filharmonije za osobe s invaliditetom, pristupačni muzeji i muzejski postavi i druge aktivnosti. U Zagrebu djeluje i Tiflološki muzej kao jedan je od rijetkih specijalnih muzeja u Europi koji se bavi problematikom osoba s invaliditetom, poglavito osoba oštećena vida.

U idućem će razdoblju naglasak biti na prilagodbi filmova i kazališnih sadržaja osobama oštećena sluha i vida, a predviđa se i najmanje jedna produkcija vezana na temu invaliditeta u svakom gradskom kazalištu i u privatnim kazalištima u Gradu Zagrebu. Sadašnja tehnologija omogućit će posebni, uvećani prikaz titlova s obzirom na preferencije posjetitelja, a audio opisi će omogućiti slabovidnim osobama razumijevanje vizualnih elemenata filma putem bežičnih slušalica. U nadilaženju prepreka osoba s oštećenim sluhom izdvojiti ćemo primjer suradnje Saveza gluhih i nagluhih Grada Zagreba s Muzejom prekinutih veza i Hrvatskim narodnim kazalištem u Zagrebu kroz projekt „Uho za kulturu“ financiranim sredstvima Ministarstva kulture i medija RH. U Muzeju prekinutih veza osigurana je prilagodba deskripcija stalnih eksponata na hrvatski znakovni jezik. Izrađena prilagodba moći će se koristiti preko QR koda za sve zainteresirane posjetitelje. Time će se osigurati da i uz deskripcije koje su trenutno

dostupne na 10 svjetskih jezika, učini dostupnima i deskripcija na hrvatskom znakovnom jeziku, čime se pridonosi i ostvarivanju digitalne agende EU za razdoblje do 2030. godine. U Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu prilagodba se osigurava prevođenjem kazališnih predstava na hrvatski znakovni jezik uz tumača/prevoditelja. Prva predstava uz prijevod na hrvatski znakovni jezik bila je predstava "U agoniji," redatelja Ivice Buljana, a naišla je na oduševljenje gluhih koji su iskazali kako su se, gledajući predstavu, osjećali ravnopravno s onima koji čuju. Projektom je planirana prilagodba ukupno 6 predstava s repertoara HNK. Osim prilagodbe kazališnih predstava, radi se na uvođenju sustava induktivne petlje koji će i osobama koje nose slušne aparate (nagluhe osobe) omogućiti praćenje kazališnih predstava. Naime, sukladno Pravilniku o osiguravanju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN 78/13), čl.5., u potrebi osiguravanja prilagodbe navode se i građevine kulturne namjene – kazališta. Osnovna namjena sustava induktivne petlje je omogućavanje osobama koje nose slušne aparate da jasno čuju zvukove oko sebe, bez pozadinske buke. Po završetku programa, HNK će dugoročno osigurati dostupnost nagluhim osobama.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Briga Grada Zagreba o kulturnim aktivnostima osoba s invaliditetom - Već etablirani, ali i novi kulturni projekti/programi za osobe s invaliditetom Negativna - Još uvijek postojeće arhitektonske barijere u ustanovama u kulturi	- Razvoj programa za osobe s invaliditetom u organizacijama i ustanovama koje su već ostvarile uvjete dostupnosti za osobe s invaliditetom ili poteškoćama	- Nabava opreme za prilagodbu sadržaja osobama oštećena sluha i vida - Prilagodba filmskih i kazališnih dvorana/prostora za osobe s oštećenjem vida i osobama s oštećenjem sluha - Uklanjanje arhitektonskih barijera u ustanovama u kulturi

13.3. Kultura i mladi, starije osobe, nezaposleni i migranti

Prema dokumentu Zagreb u brojkama 2021, Zagreb je 2020. godine imao 809.268 stanovnika, a prema prvim rezultatima popisa stanovništva iz 2021. godine 769.944. Prema spomenutom dokumentu, najbrojnija dobna struktura stanovnika u Gradu Zagrebu je ona između 25 i 64 godine starosti, koja čini 58% ukupnog broja stanovnika. Slijede stanovnici od 65+ godina na koje se odnosi 18% ukupnog broja stanovnika Grada Zagreba, 11% je onih u dobnoj skupini od 15 do 24 godine i 13% je stanovnika od 0 do 14 godina.

Na isti način kako pada broj ukupnog stanovništva, tako pada i broj mladih, a mladi se suočavaju s brojnim izazovima (velika stopa nezaposlenosti, socioekonomska isključenost, slabo povjerenje u institucije što rezultira i slabim angažmanom u zajednici, visoka dob stambenog osamostaljivanja itd.) (Program za mlade Grada Zagreba od 2022. do 2025.). Grad Zagreb potiče razne programe namijenjene mladima, starijim osobama i migrantima. Jedan od takvih projekata za mlade je, primjerice projekt „Ja čitam“ koji ima za cilj poticanje čitanja kod djece i mladih, i kroz koji zagrebačke knjižnice nude besplatan upis djece do 15 godine života. Isto rezultira povećanjem članstva u ovoj kategoriji, ranije upisana djeca obnavljaju članstvo, a svake se godine upisuju i novi mladi članovi. U 2020. godini, tu je povlasticu besplatnog upisa iskoristilo 41.253 djece, od čega je 5.225 novoupisanih. Pored toga, novi Program za mlade Grada Zagreba od 2022. do 2025. predvidio je sedam ciljeva (teme: obrazovanje i stručno usavršavanje, zapošljavanje i poduzetništvo, socijalna zaštita i uključivanje, zdravlje i zdravstvena zaštita, aktivno sudjelovanje mladih u društvu, kultura te slobodno vrijeme mladih). Zbog prepoznatog problema da su kulturne i umjetničke aktivnosti mladih često na margini šireg društvenog interesa, izražena je potreba za stvaranje kulture namijenjene mladima te poticanje

mladih na aktivno kulturno stvaralaštvo. Cilj koji se izravno tiče kulture (Unaprijediti područje kulture i mladih) predviđa 3 mjere: 1. Pridonijeti vidljivosti i jačanju kapaciteta organizacija civilnog društva koje djeluju na području kulture mladih i za mlade, 2. Osigurati sudjelovanje mladih u kulturnom životu zajednice jačanjem položaja i važnosti gradskih centara za kulturu i 3. Pridonijeti razvoju kulturno obrazovanih mladih ljudi, njihovoj senzibilizaciji za kreativnost te njihovu osposobljavanju za aktivno sudjelovanje u kulturnom razvitku (Program za mlade Grada Zagreba od 2022. do 2025.).

Trenutno nedostaje ocjena stanja zadovoljstva i uključenosti mladih u kulturne programe i aktivnosti u svojim lokalnim zajednicama kako u formalnom (škole, javne ustanove i centri za kulturu i sl.) tako i u neformalnom okruženju (mlade osobe, osobe koje rade s mladima, udruge i organizacije koje rade s djecom i mladima) pa je nužno je provesti istraživanja.

Što se tiče zaposlenosti, prema dokumentu Statistički ljetopis Grada Zagreba 2021, u Zagrebu je u ožujku 2020. godine bilo 437.646 zaposlenih, od toga 219.968 muškaraca i 217.678 žena. Prema istome dokumentu, u prosincu 2020. godine u Gradu Zagrebu bilo je sveukupno 20.287 (2,5 %) nezaposlenih, od toga 10.087 muškaraca i 10.200 žena. Od sveukupno 20.287 nezaposlenih, prema godinama starosti najviše je nezaposlenih između 25 i 29 godina, njih 2.927, odnosno 14,4%, dok je u svim ostalim dobnim skupinama od 30 do 55 godine približno ujednačeni broj nezaposlenih oko 2.100.

Od programa namijenjenih društvenoj integraciji osoba treće životne dobi i njihovu aktivnom uključivanju u kulturna i društvena zbivanja možemo spomenuti Projekt "65+" kojeg također provode Knjižnice grada Zagreba, a koji uključuje dostavljanje knjiga i časopisa u domove za starije osobe u Gradu Zagrebu te drugim korisnicima koji nisu u mogućnosti doći u knjižnicu (Knjigom do vrata); besplatne likovne radionice za osobe starije dobi (Slikosat), besplatne radionice za informatičko i informacijsko opismenjavanje osoba treće životne dobi (Sat informacijske pismenosti), predavanja/radionice/pričaonica za djecu predškolske dobi u kojima aktivno sudjeluju pripadnici starije generacije (Susreti generacija) te izložba osoba starijih od 65 godine (Izložba "65+"). U 2020. godini u programu je sudjelovalo 1.864 posjetitelja (uz 7.794 virtualno), uz vrlo skromna financijska sredstva (5.000,00 kn).

Podaci o kulturnim programima namijenjenim nezaposlenim osobama nisu poznati. Među ponuđenim tečajevima u organizaciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje također se ne nalazi tečajeva koji bi bili namijenjeni toj skupini, osim ako kulturu vrlo široko shvatimo pa u to možemo ubrojiti specijalizirane tečajeve vezane uz informacijsko-komunikacijsku tehnologiju kao kreativnu industriju, odnosno tečajeve stranih jezika, ali za specijalizirana znanja (ugostiteljske djelatnosti).

Prvi akcijski plan Grada Zagreba za integraciju migranata donesen je u siječnju 2022. Prije toga Grad Zagreb nije provodio integracijske mjere iz razloga što je integracija u nadležnosti nacionalne razine. Cilj programa je da se u kulturne programe osim osoba pod privremenom zaštitom (raseljene osobe iz Ukrajine) uključe i tražitelji međunarodne zaštite i osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita. Integracija se odnosi na stvarnu participaciju pojedinca u svim aspektima društva, što podrazumijeva i kulturni život, a to podrazumijeva njihovo upoznavanje s tradicijom, kulturom i kulturnim obrascima te lakše prevladavanje kulturnih i jezičnih barijera. Za provedbu istog su osim nadležnih gradskih ureda zadužene i organizacije civilnog društva, a osigurana su i sredstva kroz projekt „Connection“. Kroz akcijski plan predviđena je i senzibilizacija javnosti o procesu integracije migranata odnosno poticanje migranata na sudjelovanje u kulturno-umjetničkom životu Zagreba.

Grad Zagreb financira i kulturne programe za integraciju migranata odnosno poboljšanja percepcije izbjeglica, a tim se temama najčešće bave udruge. Tako su, primjerice, u 2020. godini sufinancirani projekti udruga ugovorenih iz EU fondova koji promoviraju te teme, „REFEST Slike i riječi putevima izbjeglica. Interdisciplinarni pristup povećanja publike festivala“ (Fotografska udruga Organ vida),

„Migrant Bodies“ (Hrvatski institut za pokret i ples). Također, već spomenuti Interkulturni društveni centar i Platforma Upgrade zagovaraju institucionalne i organizacijske formate u kulturi kojima bi se poboljšala kvalitete života doseljenika i njihovog uključenja u društveni život. Zadnja inicijativa od ovih aktera je bila kampanja Svijet u zagrebi, Zagreb svijetu kojom se kroz različite oblike aktivnosti zajednici približavaju teme interkulturalnosti, integracije, održivog življenja i suživota.

OCJENA STANJA

KLJUČNA OBILJEŽJA	POTENCIJALI	POTREBE
Pozitivna - Redovito poticanje programa za mlade, starije i za migrante - Organizacije civilnog društva koje su u svom radu posvećene društvenim izazovima marginaliziranih društvenih grupa - Akcijski plan za integraciju migranata Negativna - Kulturne i umjetničke aktivnosti mladih često na margini šireg društvenog interesa - Nepostojanje kulturnih programa za nezaposlene	- Uspostava suradnje različitih aktera iz polja društvenih djelatnosti i kulture - Uvođenje posebnih programa u kulturi za nezaposlene (edukacije, prekvalifikacije, itd.) - Priprema i prijava projekata mobilnosti i osposobljavanja na području kulture u okviru programa EU za uključivanje mladih i starijih osoba, nezaposlenih i migranata (npr. Program Erasmus+, strukturni i investicijski fondovi)	- Istraživanje zadovoljstva i uključenosti mladih u kulturne programe - Aktivno uključivanje mladih u kreativne i kulturne aktivnosti u svojim lokalnim zajednicama - Veći naglasak na neformalnu dimenziju obrazovanja kroz razvoj kreativnosti i umjetničkog izražavanja djece i mladih (usklađivanje formalnog obrazovnog okvira s neformalnim) - Jačanje kulturne ponude u široj zajednici kroz osmišljavanje neformalnih kulturnih programa i aktivnosti za djecu i mlade u gradskim četvrtima, parkovima, šetnicama i sl. (zelena kultura) - Ulaganje u rad postojećih inicijativa i platformi koje promiču i zagovaranju integraciju, ljudska prava, poboljšanje života doseljenika, itd.

Izvori

Galerije, Grad Zagreb, <https://www.zagreb.hr/galerije/584>

GfK Hrvatska (2018). Istraživanje tržišta knjiga. <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/zasto-se-u-hrvatskoj-malo-cita-i-slabo-kupuju-knjige-odgovor-je-jednostavan-ne-zanimaju-nas-foto-20180423/slika-820151a805f653371b6aaee7d488b88>

Izvešće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb, rujan 2021., https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2021/10/Invalid_2021.pdf

Ključni podaci o Gradu Zagrebu, Grad Zagreb, https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/1/Klju%C4%8Dni%20podaci%20o%20Gradu%20Zagrebu_web.pdf

Kultura i umjetnost u 2020. (2022), DZS, <https://podaci.dzs.hr/media/wetfqky4/si-1690-kultura.pdf>

Kulturna vijeća za vrednovanje programa javnih potreba u kulturi, Grad Zagreb, <https://www.zagreb.hr/kulturna-vijeca-za-vrednovanje-programa-javnih-pot/58459>

MDC (2021). MDC istraživanje – utjecaj pandemije na muzeje u Hrvatskoj. U: *Newsletter*, broj 129., 1.1. 2020. Preuzeto s mrežnog izvora: <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/newsletter/newsletter-1-12-2020> (4.10.2022.).

Međugradska i međunarodna suradnja i civilno društvo, Grad Zagreb, <https://www.zagreb.hr/medjugradska-i-medjunarodna-suradnja-i-promicanje-/139951>

Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine, Hrvatski sabor, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html

Nacionalni plan stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva, Vlada RH, Ured za udruge, <https://udruge.gov.hr/nacionalna-strategija-stvaranja-poticajnog-okruzenja-za-razvoj-civilnoga-drustva-2012-2016/274>

NEMO (2020). Survey on the impact of COVID-19 situation on museums in Europe. Final Report. Preuzeto s mrežnog izvora: https://www.nemo.org/fileadmin/Dateien/public/NEMO_documents/NEMO_COVID19_Report_12.05.2020.pdf (4.10.2020.).

Polugodišnje izvješće o provedbi Provedbenog programa Ministarstva kulture i medija za razdoblje od 2021. do 2024. godine za 2021. godinu, Ministarstvo kulture, <https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Analize/Polugodi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provedbi%20Provedbenog%20programa%20Ministarstva%20kulture%20i%20medija%20za%20razdoblje%20od%202021.%20do%202024.%20godine%20za%202021.%20godinu.pdf>

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021, Grad Zagreb, Statistika, <https://www.zagreb.hr/popis-stanovnistva-kucanstava-i-stanova/1043>

Profesionalne kazališne družine, Grad Zagreb, <https://www.zagreb.hr/profesionalne-kazalisne-druzine/592>

Program za mlade Grada Zagreba 2022.-2025, Grad Zagreb, Službeni glasnik Grada Zagreba br. 16/2022,
<http://www1.zagreb.hr/slglasnik/index.html#/akt?godina=2022&broj=160&akt=1546094B43549A96C12588540032FDB9>

Proračun Grada Zagreba za 2022. i projekcije za 2023. i 2024. godinu. Grad Zagreb,
<https://www.zagreb.hr/proracun/113894>

Razvojna strategija Grada Zagreba za razdoblje do 2020. godine. Grad Zagreb,.
https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/strategijsko_planiranje/RSZG%202020%20%20layo%20ut_publicacija_velika%204.6.pdf

Rihtar Jurić, T. (2021). Muzeji u pandemiji. U: Informatica museologica, Vol. No. 52, 2021., str. 6-13. Preuzeto s mrežnog izvora <https://hrcak.srce.hr/broj/21949> (4.10.2022.)

Registar kulturnih dobara RH, Ministarstvo kulture, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>

Statistički ljetopis Grada Zagreba 2021, Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada, Zagreb 2021, <https://www.zagreb.hr/UserDocslImages/1/SLJGZ%202021.pdf>

Strategije, Ministarstvo kulture i medija RH, <https://min-kulture.gov.hr/strategije/16422>

Strateški plan Ministarstva kulture 2020.-2024., Ministarstvo kulture i medija RH, <https://min-kulture.gov.hr/UserDocslImages/dokumenti/Strate%C5%A1ki%20plan%20Ministarstva%20kulture%202020.%20-2022..pdf>

Učinci COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje u Gradu Zagrebu, Grad Zagreb,
<https://www.zagreb.hr/ucinci-covid19-na-drustvenoekonomske-pokazatelje-u/159955>

Umjetničke i druge zbirke - donacije Gradu Zagrebu i otkupljene zbirke, Grad Zagreb,
<https://www.zagreb.hr/umjetnicke-i-druge-zbirke-donacije-gradu-zagrebu-i/43241>

Utjecaj pandemije COVID-19 i zagrebačkog potresa na OCD-e u suvremenoj kulturi i umjetnosti, Zaklada Kultura Nova, https://kulturanova.hr/istrazivanje_covid_potres/zkn-covid-potres.pdf

Višnić, E. (2008.). *Kulturne politike odozdo. Nezavisna kultura i nove suradničke prakse u Hrvatskoj*. Bukurešt: Policies for Culture.

Zagrebačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2016. do 2020. (Službeni glasnik Grada Zagreba 4/16),
[http://www1.zagreb.hr/zagreb/slglasnik.nsf/7ffe63e8e69827b5c1257e1900276647/9cff855965ba6fefc1257f7d003fec25/\\$FILE/ZG%20Strategija2016-2020.pdf](http://www1.zagreb.hr/zagreb/slglasnik.nsf/7ffe63e8e69827b5c1257e1900276647/9cff855965ba6fefc1257f7d003fec25/$FILE/ZG%20Strategija2016-2020.pdf)

Zagreb u brojkama 2021, Grad Zagreb, Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, Sektor za strategijske informacije i istraživanja, odjel za statističke i analitičke poslove, Zagreb siječanj 2022.,
https://www.zagreb.hr/UserDocslImages/arhiva/statistika/ZGBR%202021/ZG%20u%20brojkama_2021_web.pdf

Zaposleni u studenome 2021., Grad Zagreb,
https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/zaposleni%202021/Zaposleni%20XI.%202021_web.pdf

ZG portal (2022). Gradovi prijatelji grada Zagreba – popis gradova i godina potpisa Povelje prijateljstva, <https://www.zgportal.com/zginfo/gradovi-prijatelji-grada-zagreba-popis-gradova-i-godina-potpisa-povelje-prijateljstva/>

SWOT analiza

Pored analize sekundarne dokumentacije, analize temeljem provedenih intervjua s ključnim predstavnicima pojedinih kulturnih djelatnosti te SWOT analize participativno izrađene kroz radionice na 5 glavnih tema koje su podloga za područja politike, izrađena je zajednička SWOT analiza u suradnji s relevantnim kulturnim akterima grada Zagreba čiji su rezultati predstavljeni u nastavku. Obzirom na opsežnost problematike zbog širokog obuhvata područja kulture, u SWOT analizi nisu obuhvaćene sve, već se nastojalo istaći najvažnije snage, slabosti, prilike i prijetnje koje su istaknute kroz participativnu izradu iste.

SNAGE	SLABOSTI
<u>Opće značajke</u> • Kulturno, gospodarsko i ekonomsko središte Hrvatske • Siguran grad za posjetitelje	<u>Opće značajke</u> • Nedostatno vrednovanje umjetnosti i kulture u društvu • Devastirajuće posljedice potresa na cijeli grad kao i na kulturnu djelatnost i baštinu • Nepovoljna zračna i željeznička prometna povezanost Zagreba • Odljev radne snage • Pad kupovne moći
<u>Kulturno-umjetničko stvaralaštvo i produkcija</u> • Brojna kulturno-umjetnička produkcija sa snažnom tradicijom i raznovrsnost programa • Najveće središte kulturnih/kreativnih industrija u RH • Najveći javni i civilni sektor u kulturi i umjetnosti na nacionalnoj razini • Međunarodno poznati pojedini umjetnici, organizacije i umjetničke i kulturne prakse	<u>Kulturno-umjetničko stvaralaštvo i produkcija</u> • Nedovoljna zastupljenost lokalnog kulturnog sektora u međunarodnom okružju • Nedovoljna intra i inter-sektorska suradnja • Neujednačena i manjkava prostorna infrastruktura i prateći servisi usmjereni na umjetničku produkciju • Nedovoljno sudjelovanje javnih ustanova u međunarodnim koprodukcijским projektima • Izostanak relevantnih i dugoročnih međunarodnih rezidencijalnih programa u Zagrebu
<u>Ljudski resursi</u> • Međunarodno istaknuti umjetnici i kulturni djelatnici • Porast zaposlenih u privatnom i civilnom sektoru u kulturi • Prilagodljiva i otporna nezavisna i kulturna scena	<u>Ljudski resursi</u> • Manjak radne snage sa specifičnim znanjima u kulturnoj djelatnosti (majstori, tehničari, menadžeri, komunikacija s javnostima, pravnici) • Prekarni rad radnika u kulturi u civilnom i privatnom sektoru

	● Nedostatna znanja velikog dijela kulturnih radnika iz područja kulturnog menadžmenta i kulturne politike (planiranje, upravljanje i programiranje) ● Nepostojanje sustava potpore mladim umjetnicima ● Nedovoljan odaziv na natječaje umjetnika i kulturnih radnika za upravljačka mjesta u kulturnim ustanovama
<u>Kulturne ustanove/organizacije, baština i infrastruktura</u> ● Postojeća temeljna institucionalna infrastruktura te značajan broj ustanova u kulturi kojima je Grad osnivač (održivost poslovanja) ● Velik broj privatnih subjekata u pojedinim kulturnim djelatnostima ● Visoko profilirane organizacije civilnog društva koje se bave inovativnim umjetničkim praksama ● Međunarodni interes za modernističko naslijeđe i produkciju u interdisciplinarnim i novim umjetničkim i kulturnim praksama ● Bogato kulturno naslijeđe i tradicija	<u>Kulturne ustanove/organizacije, baština i infrastruktura</u> ● Zapuštenost pojedinih ustanova u smislu održavanja i opremanja pojedinih objekata te njihova energetska neučinkovitost ● Energetska neučinkovitost objekata i rast troškova održavanja ● Nedovoljna prostorna decentralizacija infrastrukture i sadržaja ● Slaba razina digitalnog poslovanja javnih gradskih ustanova ● Nedovoljna iskoristivost postojećih prostornih resursa za potrebe svih kulturnih aktera ● Loše građevno stanje i nedovoljno održavanje dijela kulturne baštine ● Manjak prostora muzejskih čuvaonica i prostora za čuvanje arhiva ukupne kulturne scene ● Nedostatna valorizacija kulturne baštine grada Zagreba
<u>Financiranje i upravljanje u kulturi</u> ● Uspostavljeni temeljni modeli financiranja i stabilni izvori financiranja od strane Grada Zagreba ● Rast prihoda u civilnom i privatnom kulturnom sektoru ● Osigurana javna sredstva za inovativne i istraživačke projekte/programe u umjetnosti ● Dobro razvijen sustav umrežavanja pojedinih djelatnosti i organizacija ● Postojeći modeli javno-civilne suradnje	<u>Financiranje i upravljanje u kulturi</u> ● Nedovoljna javna sredstva obzirom na kulturne potrebe ● Nesrazmjer u financiranju nezavisnog i javnog sektora ● Financiranje mnoštva programa umjetničke produkcije s malim sredstvima ● Niska razina sponzorskih ulaganja ● Nedovoljno korištenje EU fondova, neizvjesno i nedostatno sufinanciranje EU projekata na gradskoj razini ● Nedostatno kvalitetno praćenje i vrednovanje ostvarenih rezultata i strateških ciljeva, kulturnih programa odnosno rada ustanova ● Nepotpuno i neusklađeno izvještavanje o korištenju proračunskih sredstava ● Zastarjeli modeli upravljanja u kulturi ● Nepostojanje sustavnog prikupljanja podataka u kulturi

	• Nejasni prioriteti razvoja međunarodne kulturne suradnje GZ te nejasna ulaganja • Administrativna tromost
<u>Participacija i publika</u> • Programi koji populariziraju i povećavaju participaciju) i posjećenost nekih većih kulturnih događanja • Vjerna, postojeća publika	<u>Participacija i publika</u> • Nedovoljan broj organiziranih posjeta iz škola • Ne postojeći podaci i istraživanja potrebe publike • Nerazvijene aktivnosti medijacije programa i animacije publike • Nedostatno sudjelovanje građana i civilnog društva u radu ustanova u kulturi • Neadekvatna i nedostatna dostupnost prostora za kulturu osobama s invaliditetom
<u>Vidljivost kulture</u> • Kultura kao važan element identiteta grada • Pojedine kulturne manifestacije i ustanove sa širokom javnom vidljivošću • Dobra vidljivost pojedinih ustanova i nezavisnih kulturnih programa s programima za specifičnu publiku	<u>Vidljivost kulture</u> • Nedovoljna vidljivost kulturno-umjetničke ponude u medijima, javnom i oglašivačkom prostoru • Nedovoljno poticajni mehanizmi za oglašavanje kulturnih programa na javnim površinama • Neiskorišteni potencijali javnog prostora za senzibilizaciju građana za umjetnost • Nedostatak platforme za objedinjeno informiranje korisnika o kulturnim događajima • Neravnomjerna raspoređenost događanja po gradskim četvrtima • Nedovoljna međunarodna prezentacija kulturnih programa
<u>Kultura i ostali sektori</u> • Uključenost različitih društvenih grupa u kulturno-umjetnički amaterizam i organizacije nezavisne kulture • Već etablirani, ali i novi kulturni projekti/programi za pojedine marginalizirane društvene grupe uz podršku Grada Zagreba • Postojeći dobri primjeri povezivanja kulture i drugih sektora (zdravstvenog, socijalnog, tehnološkog, turističkog i obrazovnog) • Nacionalno središte umjetničkog obrazovanja	<u>Kultura i ostali sektori</u> • Ne postojeća sustavna podrška razvoju međusektorskih suradnji • Neusklađenost kulturne politike i strategija razvoja turističke destinacije • Nedovoljno diferencirana kulturna ponuda u turističkoj ponudi • Slaba zastupljenost kulturno-umjetničkih programa u odgojno-obrazovnim ustanovama

PRILIKE	PRIJETNJE
<u>Opće značajke</u> • Lakše umrežavanje ulaskom u Schengen • Proces ulaska zemalja iz bližeg okružja u EU • Politike EU-a usmjerene na međunarodnu suradnju gradova • Tehnološko-znanstveni razvoj i trendovi digitalizacije u EU i svijetu • Uspostavljena međunarodna i međugradska suradnja	<u>Opće značajke</u> • Svjetska ekonomska, energetska i sigurnosna kriza • Klimatske promjene • Nepovoljni uvjeti života za mlade • Osiromašenje stanovnika
<u>Kulturno-umjetničko stvaralaštvo i produkcija</u> • Tendencije interdisciplinarnog pristupa i osuvremenjivanja kulturne proizvodnje te rast interesa za umjetničko istraživanje u znanstvenom i akademskom sektoru • Tehnologije koje omogućavaju inovativne načine prezentacije i interpretacije kulture • Europske javne politike prepoznaju važnu ulogu kulture u poboljšanje kvalitete života u kontekstu klimatskih promjena	<u>Kulturno-umjetničko stvaralaštvo i produkcija</u> • Trend komodifikacije kulturno-umjetničke proizvodnje za potrebe, među ostalim, turističke industrije
<u>Financiranje i upravljanje u kulturi</u> • EU fondovi za razvoj kulturnih programa • Primjena informacijsko-komunikacijskih tehnologija za učinkovitije poslovanje • Raznolikiji modeli financiranja javnih potreba u kulturi uslijed nove legislative	<u>Financiranje i upravljanje u kulturi</u> • Inflacija i povećanje produkcijskih troškova
<u>Ljudski resursi</u> • Sveučilište kao izvor kadrova • Programi cjeloživotnog obrazovanja, mobilnosti i osposobljavanja • Postojanje poticaja za darovitu djecu i mlade	<u>Ljudski resursi</u> • Zamor nezavisne kulturne scene zbog prekarijata
<u>Kulturne ustanove/organizacije, baština i infrastruktura</u> • EU fondovi za obnovu i transformaciju kulturne infrastrukture i baštine • Proces izrade generalnog urbanističkog plana u cilju boljeg pozicioniranja kulturnih djelatnosti	<u>Kulturne ustanove/organizacije, baština i infrastruktura</u> • Utjecaj klimatskih promjena na baštinu

• Krovna tijela za razvoj kulturno-umjetničkog stvaralaštva u pojedinim sektorima	
<u>Participacija i publika</u> • Rast turističkih posjeta Zagrebu (potencijalna publika) • Jasno artikulirana potreba za povećanom kulturnom ponudom u zagrebačkim kvartovima • Lako dostupna publika kroz sektor odgoja i obrazovanja	<u>Participacija i publika</u> • Daljnje ekonomsko osiromašenje i slaba kupovna moć publike • Demografske promjene (starenje i odlazak stanovništva)
<u>Vidljivost kulture</u> • Veliki broj IT tvrtki koje mogu pomoći u povećanju korištenja digitalnih medija za komunikaciju i promociju	<u>Vidljivost kulture</u> • Nedovoljna zainteresiranost medija i nedovoljno poticajni mehanizmi za medijsko praćenje i promociju kulture
<u>Kultura i ostali sektori</u> • Inicijative i platforme koje promiču i zagovaraju integraciju, ljudska prava, poboljšanje života doseljenika, itd. • Trendovi koji zagovaraju STEAM pristup i snažnije povezivanje kulture i obrazovanja • EU programi za prilagodbu kulturne infrastrukture/sadržaja osobama s invaliditetom • EU trendovi u području digitalizacije i ozelenjivanja kulturnog sektora te trendovi prilagodbe na klimatske promjene • Trendovi razvoja kulturnog, kreativnog i doživljajnog održivog turizma • Sudjelovanje kulture u drugim programima Grada Zagreba (Akcijski plan za integraciju migranata, Program za mlade Grada Zagreba) • Otvaranje tržišta rada i integracija imigranata (nova radna snaga, kulturna raznolikost itd.)	<u>Kultura i ostali sektori</u> • Niska važnost umjetnosti u obrazovnom procesu te pad ulaganja u opći umjetnički odgoj mladih • Neodrživi turizam • Slaba željeznička i avionska povezanost destinacija što ograničava dostupnost kulturne ponude Grada Zagreba